

ŽELEZAR

TEDNIK — GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA SZ ŽELEZARNE JESENICE

JESENICE, DNE 6. NOVEMBRA 1980

ŠTEVILKA: 44 • LETO: XXIX

Naš kovinar, svobodno glasilo delavcev KID, je kot predhodnik Železarja začel izhajati 26. januarja 1937. Železar izhaja od 1. decembra 1951 kot mesečna revija, od 15. aprila 1959 kot štirinajstdnevnik in od 1. januarja 1962 kot tednik. Glasilo je ob 25-letnici predsednik Tito odlikoval z redom zaslug za narod s srebrno zvezdo. Glavni in odgovorni urednik Joža Varl — Naslov: Uredništvo Železarja, SZ — Železarna Jesenice. Številke internih telefonov: urednik 483, administracija 484 in 726. Tisk: TK Gorenjski tisk, Kranj. Oproščen prometnega davka po pristojnem mnenju štev.: 421/1-72.

V DEVETIH MESECIH 183 MANJ ZAPOSLENIH KOT V ENAKEM OBDOBJU LANI

Iz devetmesečnega poročila kadrovske službe je razvidno, da smo v devetih mesecih imeli poprečno 183 manj zaposlenih kot v enakem obdobju lani, po stanju 30. septembra pa celo 235 manj kot istega dne lani. Poprečni stalež v devetih mesecih letos je bil 6.511 delavcev, ali 206 manj kot je predvideval plan. V tem času je sklenilo delovno razmerje 534 delavcev ali 152 manj kot v devetih mesecih lani, delovno razmerje pa je prekinilo 644 delavcev ali trije manj kot lani.

Zaradi starostne upokojitve je prekinilo delovno razmerje v devetih mesecih letos 72 oseb (lani 76), invalidsko je bilo upokojenih 38 (16), umrlo je 22 sodelavcev (lani 16), po lastni odpovedi je odšlo 197 oseb (lani 178), zaradi disciplinskega ukrepa pa je prenehalo delovno razmerje 208 delavcem (lani 185). Zaradi odhoda v JLA je prenehalo delati 105 delavcev (lani 162), na poklicno rehabilitacijo pa sta odšla dva delavca (lani 14). V devetih mesecih letos je bilo 137 prestopov med TOZD in delovnimi skupnostmi (lani 178).

Skupna odsotnost je kljub prizadevanjem da bi jo zmanjšali ostala skoraj na isti ravni kot lani in je znašala 19,51 %, lani v devetih mesecih pa je bila 19,52 %. Bolezenska odsotnost je znašala 7,82 % (devet mesecev lani 7,94 %). Odsotnost zaradi korištenja rednih letnih dopustov je bila 10,35 % ali 0,02 % manj

0,05 %) in ostali izostanki 0,46 % (lani 0,44 %).

Kadrovska služba v svojem poročilu ugotavlja, da je odstopanje med zahtevanim oziroma planiranim številom zaposlenih in dejanskimi možnostmi v letošnjem letu še izrazitejša. Interesi za sklenitev delovnega razmerja v Železarni so vse manjši. Zanimiva in hkrati zaskrbljujoča ugotovitev pa je, da je med delavci,

(Nadaljevanje na 3. strani)

KAZALCI USPEŠNOSTI POSLOVANJA ZA DEVET MESECEV

Primerjava rezultatov dela in poslovanja v Železarni doseženih v prvih devetih mesecih letošnjega leta z enakim obdobjem lani nam kaže sledeče: Celotni prihodek na delavca se je povečal za 16 %, dohodek pa za 19 % (kazalec št. 1). To razmerje med rastjo celotnega prihodka in dohodka je bolj ugodno kot je bilo ob polletju, kar je razvidno tudi iz boljšega poslovnega rezultata. Na to so vplivale dosežene prodajne cene, ki so se v tretjem četrtletju povečale na račun uradnega zvišanja in tudi zaradi bolj kvalitetnega asortimenta prodanih proizvodov.

Dohodek v primerjavi s poprečno uporabljenimi poslovnimi sredstvi je v primerjavi z devetmesečjem lani

nižji za 1 %, kar pomeni, da smo na dinar uporabljenih osnovnih in obratnih sredstev ustvarili nekoliko manj dohodka kot lani (kazalec št. 2). Bolj kot dohodek je namreč porasla vrednost uporabljenih poslovnih sredstev, tako, da se kljub rasti dohodka donosnost sredstev ni povečala.

Razporejeni čisti dohodek na delavca je večji za 19 %, doseženi pa le za 16 %, torej smo dosegli manj čistega dohodka kot smo ga razporedili. Razlog za to je v izkazani izgubi temeljne organizacije Valjarna bluming štekel, ostale temeljne organizacije pa so ustvarile dovolj čistega dohodka za pokritje osebnih dohodkov in za razporeditev na sklade (kazalec št. 3 in 3 a).

Kakšno pa je razmerje med razporeditvijo čistega dohodka za osebne dohodka in delom čistega dohodka za akumulacijo? Čisti osebni dohodki

(Nadaljevanje na 6. strani)

OPREDELITVE O INVESTICIJAH

Na sedmi seji skupščine Gospodarske zbornice Slovenije, 21. oktobra, so obravnavali aktualna vprašanja na področju investicij, politike in sistema cen ter ekonomskih odnosov s tujino. Iz zelo obsežnega gradiva, objavljenega v Gospodarskem vestniku 30. oktobra, ponatiskujemo poglavje o radikalnem zmanjšanju investicij in referat podpredsednika GZS Lojzeta Fortuna: Neustrezno investiranje — generator ekonomske nestabilnosti.

RADIKALNO BO TREBA ZMANJŠATI UDELEŽBO INVESTICIJ V DRUŽBENEM PROIZVODU

Iz uvodnega očrta stanja in nalog na področju investicij, sistema in politike cen ter ekonomskih odnosov

s tujino prevzemamo le nekaj glavnih poudarkov:

— V plane za naslednje petletno obdobje bi morali na vseh ravneh vgraditi čimbolj razdelane ukrepe ekonomske stabilizacije, tako, da bi ti plani bili celovit program stabilizacije in program razvoja.

— Ni ekonomije v svetu, ki bi lahko pri takšni ravni investicij, kot

(Nadaljevanje na 8. strani)

REKORD IN ZLATA MEDALJA ZA KVALITETO

Delavci temeljne organizacije Vratni podboji so nas ponovno razveselili z dve-ma pomembnima delovni-ma uspehoma. V mesecu oktobru so namreč prvič odkar obratujejo, izdelali več kot 10.000 podbojev. V tem mesecu so izdelali 10.438 podbojev ali 172.880 kg, odpremili pa 10.342 podbojev ali 166.089 kg. S tem so presegli plan proizvodnje za 57 %, plan odpreme pa za 50,9 %.

Hkrati s tem pa nas je razveselila tudi novica, da so delavci TOZD Vratni podboji na 13. sejmu stanovanjske opreme v Kranju, ki je bil od 17. do 24. oktobra, prejeli zlato medaljo za kvaliteto za nerjaveče podboje. To je že njihovo drugo priznanje, ki so ga dobili za kvaliteto na tem vedno bolj popularnem gorenjskem sejmu.

Take novice nas v boju za čim večjo proizvodnjo in kvaliteto resnično razveselijo, saj so dosežki delavcev TOZD Vratni podboji lep prispevek k celotnim rezultatom delovne organizacije, ki se prizadeva za doseganje kar najboljših poslovnih rezultatov. Zato delavcem v TOZD Vratni podboji iskreno čestitamo k doseženim uspehom in jim želimo da bi tudi v bodoče dosegali enake ali še boljše uspehe.

SOČASNOST GRADNJE PREDORA IN AVTOCESTE

Na zadnji skupni seji zbora združenega dela, zbora krajevnih skupnosti in družbenopolitičnega zbora skupščine občine Jesenice, 3. novembra, so delegati soglasno podprli pripombe na poslani odgovor na delegatsko vprašanje, ki ga je na delegatsko vprašanje delegacij za zbor krajevnih skupnosti krajevene skupnosti Plavž in Sava poslala republiška skupnost za ceste v zvezi s sočasno gradnjo karavanškega cestnega predora in obvozne avto ceste predor—Vrba. V pripombah obe delegaciji navajata:

Republiška skupnost za ceste je 23. oktobra poslala odgovor na delegatsko vprašanje krajevene skupnosti Sava in krajevene skupnosti Plavž, ki je bil iznešen na seji zbora krajevnih skupnosti skupščine občine Jesenice 26. marca letos. Delegaciji za zbor

krajevnih skupnosti obeh krajevnih skupnosti v imenu skoraj 12.600 prebivalcev z odgovorom republiške skupnosti za ceste nista zadovoljni, kar utemeljujeta z naslednjim:

(Nadaljevanje na 2. strani)

DELO FINANČNO-RAČUNOVODSKEGA SEKTORJA V DEVETIH MESECIH

V okviru finančno računovodskega sektorja so bila izvršena vsa redna dela v zvezi z zaključnim in periodičnim obračunima, redno mesečno pa je bil izdelan tudi poslovni uspeh delovne organizacije z vsemi analizami stroškov in poslovanja po temeljnih organizacijah. V računovodstvu so se po posameznih področjih izvajala različna operativna dela, tako na področju investicijske dejavnosti in dolgoročnih naložb, na področju obračuna osebnih dohodkov, obračuna prihodkov, zalog proizvodnje in dohodka ter vseh obveznosti, ki iz tega izhajajo.

Na področju osnovnih sredstev in dolgoročnih naložb je bila v devetih mesecih letošnjega leta močno prisotna stagnacija investiranja, saj nismo realizirali vseh predvidenih investicijskih naložb. Od predvidenih novih investicij smo pričeli s fazno izgradnjo projekta »aglomerirani

prašek». Od skupno 25 prijavljenih investicij na začetku leta, jih je bilo do 30. septembra finančno zaključnih deset. Med osnovna sredstva v uporabi so bili prenešeni projekti: škarje za razrez starega železa, plini-

(Nadaljevanje na 2. strani)

Delovnim ljudem in občanom je treba zagotoviti vsestransko, resnično in pravočasno informacijo o vsem, kar se dogaja v našem družbenogospodarskem in političnem življenju. Zveza komunistov se mora zavzemati za informacijo, ki bo objektivno in kritično prikazovala družbene pojave in procese, uveljavljala rezultate in spodbujala k akciji. In kar je še posebno pomembno: obveščanje mora vsebovati idejnopolična in etična sporočila ter prispevati k utrjevanju pridobitev naše revolucije in k razvijanju vrednot naše socialistične samoupravne družbe. Zato moramo zagotoviti stalen vpliv zveze komunistov in drugih organiziranih socialističnih sil, predvsem socialistične zveze, na tisk in druga sredstva obveščanja.

Tovariš Tito na X. kongresu ZKJ

Sodelavka v strojnih delavnicah na Jesenicah (Foto I. Kučina)

ODGOVORNOST VODILNIH DELAVCEV PRI RAZVIJANJU PROIZVODNIH SIL IN SAMOUPRAVNIH ODNOSOV

Danes je, enim bolj, drugim manj znano, vendar pa neizpodbitno dejstvo, da bomo neusklajenosti in nasprotja v materialno ekonomskih odnosih, ki niso od danes temveč se kopičijo že nekaj let, lahko uspešno odpravljali le z doslednim uresničevanjem politike gospodarske stabilizacije in z usklajenim razvijanjem proizvodnih sil in socialističnih samoupravnih družbenih odnosov, kot medsebojno soodvisne procese. Nismo poudarili brez razloga, da je to enim manj, drugim bolj znano, dodali bi lahko celo, da nekateri tega niti ne vedo. To ni le neka splošna ugotovitev, temveč bi jo lahko z večjo ali manjšo težino prenesli v sleherni temeljni organizacijo združenega dela in delovno skupnost naše železarne, oziroma delovno organizacijo kot celoto.

Mnogo se namreč pogovarjamo o različnih stabilizacijskih ukrepih in sprejemamo vsemogoče opredelitve, zaključke in sklepe, ki pa imajo bolj kratkoročni značaj, ker vzporedno s tem ne tečejo enako intenzivno prizadevanja za hitrejše, predvsem pa učinkovitejšo uresničevanje socialističnih samoupravnih družbenih odnosov v temeljnih organizacijah združenega dela in delovnih skupnostih. Sicer se vedno pogosteje slišijo pripombe iz temeljnih organizacij in delovnih skupnosti o neurejenih dohodkovnih odnosih, da v temeljnih organizacijah delavci še ne uresničujejo vseh svojih družbenoekonomskih in drugih samoupravnih pravic, ki jim jih daje zakon o združenem delu. Skratka, da delavci v temeljnih organizacijah združenega dela in delovnih skupnostih še zdaleč niso gospodarji svojega dela in rezultatov dela, da to v njihovem imenu še vedno delajo drugi — posamezniki, odbori, skupine.

Prav gotovo so za to počasnost in neusklajenost razvoja proizvodnih sil in socialističnih samoupravnih družbenoekonomskih odnosov krive vse subjektivne socialistične sile v temeljnih organizacijah združenega dela in delovnih skupnostih. Da se bomo prav razumeli. Te sile ne sestavljajo zgolj družbenopolitične organizacije, temveč tudi poslovodni organi, strokovne službe in vsi tisti, ki imajo svoj interes in vpliv v družbenih odnosih in ki na različne načine vplivajo na družbeno zavest in na reševanje družbenih problemov, kakor je socialistične in demokratične ustvarjalne sile družbe opredelil Edvard Kardelj. Iz tega konteksta pa bi danes predvsem radi poudarili odgovornost poslovodnih struktur, od vodij temeljnih organizacij združenega dela do članov poslovodnega odbora Železarne in drugih vodilnih kadrov. Praksa namreč kaže, da so ti kadri v večini primerov vpeti le na reševanje tehnoloških in proizvodnih vprašanj in problemov, ki se s tem povezujejo. Mnogo premalo pa se uveljavljajo kot resnični borci za socialistične družbenoekonomske odnose.

Da ne bomo tako, kakor nekateri pravijo »mahali v prazno«, si na pomoč pokličimo družbeni dogovor o načelih za izvajanje kadrovske politike v občini Jesenice, ki je še v veljavi in ki ga je podpisala tudi naša železarna, in predlog enakega dopolnjenega in razširjenega dogovora. V družbenem dogovoru, ki je še v veljavi smo namreč zapisali in s tem se tudi obvezali, da bomo pri kadrovanju vodilnih kadrov »upoštevali celovitost strokovnih, družbenopolitičnih in moralno etičnih meril, zlasti pa: »— družbenopolitična merila kot so odnos do socialistične revolucije, bratstva in enotnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti, USTVARJALNI ODNOS DO SAMOUPRAVLJANJA IN DELITVE PO DELU...« V predlogu, ki je v razpravi pa je to opredeljeno še bolj določeno, namreč, da kandidati za opravljanje najodgovornejših nalog in funkcij (sem sodijo tudi vsi preje naštetih) s svojim delom morajo dokazovati idejnopolično opredeljenost za socializem, za uresničevanje zgodovinskih interesov delavskega razreda, za razvijanje samoupravne socialistične demokracije ter delegatskega sistema, in da aktivno sodelujejo pri uveljavljanju samoupravne organiziranosti združenega dela itd.

V naša izhodišča pri uresničevanju politike gospodarske stabilizacije smo zelo nedvoumno zapisali, da je ena izmed temeljnih nalog: hitrejše uveljavljanje družbenoekonomskih odnosov. In če je temu tako, in tako mora biti, saj je to ustavna in zakonska kategorija, potem bi pri bilančnih ocenah poslovne uspešnosti ali neuspešnosti, morali ocenjevati tudi delež vodilnih delavcev pri uresničevanju socialističnih družbenoekonomskih odnosov. To je bil namreč tudi eden pomembnih pogojev za kadrovanje na vodilno funkcijo.

DELO FINANČNO-RAČUNOVODSKEGA SEKTORJA V DEVETIH MESECIH

(Nadaljevanje s 1. strani)

fikacija, strojne delavnice in strojna oprema za povečanje izdelave električne žice CO2.

V prvih mesecih letos so bili sprejeti trije novi sistemski zakoni, ki urejajo področje investiranja (lastno udeležbo, negospodarske investicije, minimalno amortizacijo), ki pa niso v tolikšni meri zavirali nove naložbe, kot pa prepočasno samoupravno dogovarjanje. Več težav se je v zvezi z novimi zakonskimi predpisi pojavilo pri realizaciji projekta elektronski računski center (ERC) in avtomatska telefonska centrala, ki je bil že na temu, da se izvajanje del začne ustavi. Celovit pregled nad investicijo ERC je izvršila služba družbenega knjigovodstva.

Tako kot pri financiranju investicij, se pojavljajo problemi tudi pri oblikovanju, oziroma porabi sredstev investicijskega vzdrževanja. Posamezne temeljne organizacije in delovne skupnosti še vedno niso izdelale, oziroma predložile programov investicijskega vzdrževanja.

Več vestnosti in prizadevnosti je bilo na področju individualne gradnje stanovanj. Preko oddelka računovodstva osnovnih sredstev je bilo plačanih 725 računov v skupnem znesku 12,6 milijonov dinarjev. Pričela pa se je tudi adaptacija stanovanj v Delavski ulici na Jesenicah.

V računovodstvu osebnih dohodkov so opravljali vsa dela v zvezi z obračunom in izplačilom osebnih dohodkov v skladu s sporazumi, pravilniki ter zakonskimi določili, kar zadeva prispevke in davke. Precej časa so porabili tudi za izdelavo prehoda obračuna prispevkov in davkov na še bolj temeljito elektronsko obdelavo. Tudi sam sistem obračuna prispevkov se je spremenil tako, da je iz posameznih stopenj prešel na zbirne stopnje. Do sedaj so prispevke nakazovali občinam posebej za vsako samoupravno interesno skupnost, z novim sistemom pa velja za vse prispevke ene občine zbirna stopnja in s tem nakazilo na enem samem virmanskem nalogu. Ločeno nakazujejo le prispevke pripravnikov, za katere velja druga prispevna stopnja in pa prispevke iz osebnih prejemkov sklada skupne porabe, ki se poravnava iz drugega računa. Z novim sistemom se je znatno zmanjšalo število virmanskih nalogov, zato bodo ta sistem še nadalje izpopolnjevali.

V okviru oddelka računovodstva osebnih dohodkov so v smislu akcijskega programa varčevanja podrobno analizirali izvršene nadure in nagrade. Z uvedbo zakona o začasnih prepovedi razpolaganja z delom družbenih sredstev so natančno spremljali izdatke po pogodbah o delu in o tem obveščali vodje temeljnih organizacij.

Oddelk računovodstva prihodkov in dohodka je bil, poleg svojega rednega dela, angažiran še pri ugotavljanju vzrokov izgube in z obveščanjem vodstvenih organov o teh rezultatih, nadalje je sodeloval pri prenosu posameznih računalniških obdelav na nov računalnik (kalkulacije, material, rezervni deli, delovni nalog, formiranje banke podatkov ipd.). Poleg tega so morali nujno prilagoditi računalniški sistem novim organizacijskim predpisom (računalniško vodenje orodja v uporabi, kontrola čekov glede podpisnikov, popraviljanje napak). Z ozirom na obsežnost in številčnost nalog, niso mogli na vseh področjih enako intenzivno delati, saj so morali dati prednost aktualnim tekočim problemom. Ob vsakokratnem ugotavljanju poslovnega rezultata se vedno izpopolnjujejo sistem ugotavljanja in razporejanja skupnega prihodka, saj se še kažejo pomanjkljivosti sistema. Pri tem poglobljanju dohodkovnih odnosov morajo upoštevati zahteve zakona o združenem delu, zakona o ugotavljanju in razporejanju celotnega prihodka, samoupravne sporazume in druge splošne akte.

Z mesecem julijem so bili uvedeni podpisniki materialnih čekov. Kljub začetnim ugodnim rezultatom pa sedaj ugotavljajo, da sistem ni ustrezen. Zmanjšanje števila čekov je bilo očitno samo v mesecu juliju in avgustu. Prav zato pripravljajo nov paket ukrepov materialnega poslovanja.

Oddelk kratkoročnih financ je uspešno opravljal vsa tekoča opravila v zvezi z likvidiranjem in plačevanjem faktur naših dobaviteljev, izterjavo plačil kupcev, izvajanjem eksternega in internega plačilnega prometa ter urejanjem kreditnih razmerij znotraj delovne organizacije in z zunanjimi partnerji.

Kontrola delavcev službe družbenega knjigovodstva ni odkrila nobenih nepravilnosti v poslovanju, kar

menimo, da je priznanje vsem sodelavcem oddelka. Dejstvo, da so bila vsa opravila v redu, pravočasno ter v skladu z zakonskimi predpisi izvršena, pa ne pomeni, da ni bilo v tem obdobju nobenih problemov. Naj omenimo nekatere:

— Neizpolnjevanje planiranega obsega proizvodnje je imelo za posledico pomanjkanje denarnih sredstev, kar jih je prisililo k vse pogostejšemu eskontiranju menic, plačevanju z menicami in najemanju vseh vrst kreditov;

— Finančna disciplina naših poslovnih partnerjev še naprej pada, izredne težave imajo pri izterjavanju zamudnih obresti, katerih plačevanje ni regulirano z zakonom o zavarovanju plačil in se morajo vse pogostje posluževati pomoči sodišč;

— Težave imajo pri eskontiranju menic, posebno ker potrebujemo v Železnici ob konicah veliko denarnih sredstev.

Omeniti pa moramo problem, ki vpliva na kvaliteto dela, vendar ga znotraj oddelka in FRS ne morejo sami rešiti. Velika fluktuacija kadra otežkoča obdržati raven kvalitete dela. Za večino delovnih nalog se

zahteva daljše usposabljanje ter uvajanje. Zaradi spoštovanja zakonskih rokov morajo biti naloge opravljene ne glede na ustreznost kadrovske zasedbe, poleg tega pa obstoja tudi materialna in kazenska odgovornost za opravljeno delo. Glede na zahtevnost, pa tudi specifičnost del in opravil, so ta večinoma premalo ovrednotena. To je eden izmed vzrokov, da ni zanimanja za delo v sektorju, kar je zaskrbljujoče, če vemo, da je delo v Železnici vedno zagotavljalo primerno socialno sigurnost.

Kot vsako leto, je tudi letos mednarodna finančna revizija pregledala celotni zaključni račun Železarne in vseh temeljnih organizacij. Pri pregledovanju bilance uspeha, bilance sredstev in drugih dokumentov so jim delavci sektorja nudili strokovno pomoč, kar jim seveda vzame precej časa, saj so bili revizorji prisotni v naši Železnici mesec dni. Rezultati revizije še niso znani, vendar iz zaključnega razgovora z vodstvom revizije sklepajo, da v našem poslovanju ni bilo nepravilnosti.

PORTRET SODELAVCA

MILAN ŠULC dela v TOZD Valjarna debele pločevine od leta 1967. Sem je prišel iz mladinske brigade. Do odhoda k vojakom je delal skoraj na vseh delovnih mestih v adjustaji. Po vojaščini pa je bil kakih sedem let zarisovalec pločevine. Končal je enoletni tečaj za adjusterje, valjavsko šolo in potem še delovodsko šolo. Sedaj je že dve leti delovodja v adjustaji.

V tem oddelku izvajamo pločevino termično obdelavo (normalizacija žarjenje), zrnjavno, stransko in čelno obrežje ter odpremo v halo B, kjer jih zlagajo na kupe. Potem ko so znani rezultati mehanske preiskave pa se material še stehta in odpremi.

»Tehnologija je v našem obratu precej zastarela, tako da bi bilo potrebno nabaviti novo. Od nas se zahteva vedno večja produktivnost, ob tej tehnologiji pa je to težko dosegljivo. Pesti nas tudi pomanjkanje vlozka, tako da smo že v negotovosti, ali bomo sploh še kdaj delali na tri izmene. Ljudje pogosto odhajajo iz našega obrata ker so možnosti za napredovanje zelo omejene. Ne verjamem, da so sploh še kje v Železnici delovna mesta s četrto plačilno kategorijo kot pri nas. Vodja škarij, ki ima zelo obsežno in odgovorno delo, pa ima deveto kategorijo. To je tudi največ, kar delavec v adjustaji lahko doseže. Imeli smo tudi primere, ko je šel delavec po štiridesetih letih dela v Železnici v pokoj s četrto kategorijo. V višini osebnega dohodka se nikakor ne moremo izenačiti z ostalimi temeljnimi organizacijami. Stimulacija, ki jo imamo pri nas na kvaliteto, se mi tudi ne zdi ustrezna. To je stimulacija na kvaliteto našega dela. Mi lahko delamo še tako dobro, toda če material, ki ga obdelujemo, ni ustrezen, potem od tega nimamo nič. Odkar delamo na dve izmeni smo še vedno presegli plan, pri osebnih dohodkih pa se nam to sploh ne pozna.

Imamo še vedno nekatere delovna mesta, ki so zaradi slabe tehnologije zelo problematična tudi iz zdravstvenih razlogov. Pri zarisovanju plošč, na primer, se je treba pri vsaki plošči pripogniti kakih dvajsetkrat. Takih plošč za zarisovalce obdelajo od 100–120 kosov v osmih urah. Ko čakajo na ploščo jih v hrbet greje peč, pri zarisovanju pa je mraz. Take spremembe zelo slabo vplivajo na zdravje. Imeli smo primer, ko je človek, zaradi tega verjetno, postal invalid. Še slabše pa je delo pri škarijah za rezanje stranskega odpadka. Tu je treba celih osem ur sedeti na enem mestu. V tako hladni hali pa bunda in kalorifer zelo slabo grejeta.

Milan je v TOZD Valjarna debele pločevine član delavskega sveta, predsednik odbora za gospodarstvo, član komisije za inovacije pri tem

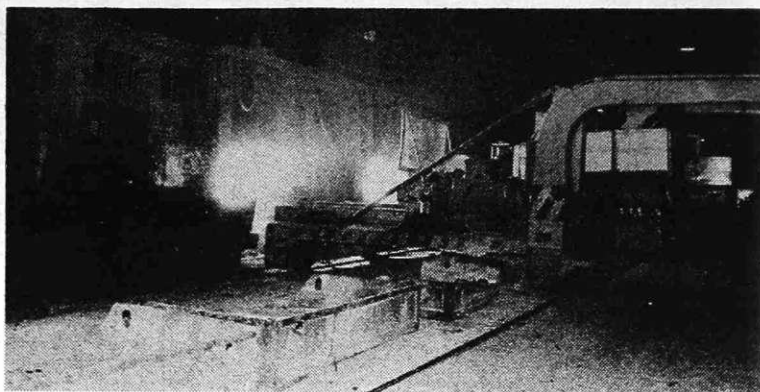
odboru in delegat v delegaciji za zbor združenega dela. Pravi, da za delo v samoupravnih organih in družbenopolitičnih organizacijah, v njihovi temeljni organizaciji ni pravega zanimanja.

»Zadolžitve prevzemajo vedno eni in isti ljudje, ostali pa se temu izogibajo. Najbolj me jezi, da ravno tisti, ki nič ne delajo, največ kritizirajo, pa ne na sestankih, kot bi pričakovali, ampak obirajo ljudi za voga-lom. Mnogi, zlasti mlajši, so popolnoma ravnodušni do vsega kar se pri nas dogaja. To pa se zelo počna, tako pri delu s stroji in materialom, kot pri delu v samoupravnih organih in družbenopolitičnih organizacijah. Dosti zgovoren primer za to je mladinska organizacija, ki nikakor ne more zaživeti, kljub temu, da je v obratu veliko mladih.

Tudi na sestankih samoupravnih delovnih skupin ni pravega zanimanja, ko obravnavamo kakšne plane, sporazume ali druge samoupravne akte. O tem se ponavadi razpravlja in izraža nezadovoljstvo šele potem, ko jih je treba uresničevati. Nekoliko več zanimanja je, ko gre za delo v obratu, za tehnologijo in podobno. Temu je verjetno krivo tudi to, da je naš obrat po izobrazbi na zelo nizki ravni. Veliko je takih, ki nimajo dokončane niti osemletke, tudi če kdo pride na novo v naš obrat lahko pričakujemo, da ima največ osemletko.

Odbor za gospodarstvo, katerega predsednik je Milan, se sestaja redno enkrat mesečno. Obravnavajo vsa problematika v zvezi s proizvodnjo, tehnologijo, inovacijami, osebnim dohodkom... Do vsakega problema odbor zavzame stališče, ki ga potem posreduje delavskemu svetu. Dodeljuje tudi enkratne denarne nagrade posameznim delavcem ali skupinam za prizadevanja in uspehe pri delu. Člani odbora so zelo aktivni, tako da se v zadnjih štirih letih še ni zgodilo, da bi bili na kakšni seji nesklepčni. Pred mesecem dni je odbor ustanovil posebno komisijo za inovacije, katere osnovni namen je, da obravnava vse pobude za razne izboljšave, tudi tiste najmanjše, ki bi jih delavci posredovali komisiji. Komisija bi potem pomagala tudi pri uresnitvi zamisli za izboljšavo. O uspešnosti posamezne izboljšave pa bo odločal odbor za gospodarstvo. »Na ta način želimo vzpodbuditi inovacijsko delo v obratu. Znano je, da se delavci še vedno premalo vključujejo v to dejavnost, čeprav velikokrat najbolj poznajo stroje, na katerih delajo in njihove pomanjkljivosti.

Milan je domačin, od leta 1977 živi z družino na Plavžu, kjer so dobili stanovanje v nadgradnji, s katerim pa nikakor ni zadovoljen. »Stanovanje ima sicer zadosti prostorov, toda ti so majhni in neustrezno razporejeni. Ko bosta otroka odrasla, nikakor ne bosta mogla imeti svojih prostorov. Toda stanovanje nisem mogel odkloniti, ker bi potem moral čakati še nekaj let. Preseliti se tudi ne mislim, ko sem že toliko vložil v opremo. Mislim pa, da bi pri dodelitvi stanovanja lahko upoštevali tudi to, da z ženo oba delava v Železnici in da misliva tu ostati za vedno.

Zakladanje SM peči (Foto S. Kokalj)

SOČASNOST GRADNJE PREDORA

(Nadaljevanje s 1. strani)

— krajevna skupnost Plavž s svojimi dopisi iz novembra 1977, maja 1979 in septembra 1980 zahteva, da mora biti avto cesta sestavni del izgradnje karavanškega predora. Tudi delegatsko vprašanje marca letos je bilo postavljeno v tem smislu. Zakaj potem ni bila sočasnost gradnje predora in avto ceste predor — Vrba vnešena v osnutek srednjeročnega plana republiške skupnosti za ceste, medtem, ko je bila sprejeta in vnešena v osnutek gorenjske skupnosti za ceste. Krajevna skupnost je v svojih dopisih poudarjala, da zaradi kritičnih prometnih konic ne bo mogoče zagotoviti normalnega življenja v krajevnih skupnostih na mestnem območju, to je predvsem v krajevnih skupnostih Plavž in Sava ter delno tudi v krajevni skupnosti Javornik — Koroška Bela;

— na razpravi o lokaciji aprila lanskega leta je investitor, to je republiška skupnost za ceste, obljubil, da bo vnesel cestni odsek avto ceste predor Karavanke — Žirovnica — Vrba v srednjeročni program republiške skupnosti za ceste za obdobje 1981 — 1985;

— da je strokovna služba republiške skupnosti za ceste v odgovoru na delegatsko vprašanje navajala po-prečni letni promet skozi Jesenice na dan oziroma uro, ni pa upoštevala štetja prometa 17. julija 1979. Takrat je bilo namreč ugotovljeno, da gre že sedaj mimo kolodvora na Jesenicah dnevno 16.800 vozil ali 1050 motornih vozil na uro, upošteva 16 urni pretok prometa. Republiška skupnost za ceste pa je v odgovoru zagotovila, da prometna prognoza za gradnjo predora predvideva 22.000 motornih vozil na dan ali upošteva 16 urni promet, 1.375 vozil na uro, pri čemer pa prav gotovo ni bila upoštevana z izgradnjo predora pomembna preusmeritev prometa iz prehoda Šentilj na prehod Karavanke. Po nekaterih ugotovitvah bo kar od 50 do 70 % prometa preusmerjenega na karavanški predor, pri čemer pa je potrebno še posebej upoštevati, da gre pri tem v veliki meri tudi za težek tovorni promet.

V vseh dopisih krajevnih skupnosti Plavž in krajevnih skupnosti Sava, kakor tudi na omenjeni razpravi o lokaciji je bilo poudarjeno, da samoupravni organi obeh krajevnih skupnosti smatrajo za nujnost sočasnosti gradnje predora in avto ceste predor — Žirovnica — Vrba. Obenem pa je bilo tudi poudarjeno, da se s strani skupščine občine Jesenice zahteva zagotovitev vseh prometno tehničnih ukrepov, ki bodo omogočali, glede na povečan promet z že poudarjeno spremenjeno strukturo — dodatni tovorni promet, ki ga sedaj prek mejnih prehodov Rateče in Podkoren ni, potrebno propustnost in varnost tako za tranzitni kot lokalni promet, oziroma vse udeležence v cestnem prometu.

V odgovoru navedeni ukrepi (gradnja obvozne ceste Jesenice — Mlake, odseka obvoznice za carinarnico in razširitev cestnega mostu pri TVD Partizan na Jesenicah) ne zagotavljajo uresničitve pogojev podanih kot alternativa v soglasju s skupščino občine Jesenice. Pri tem naj pripomnimo, da je na seji predstavnik izvršnega sveta skupščine občine poudaril, da so bile navedene izboljšave ceste postavljene kot pogoj za pričetek gradnje karavanškega predora, ker se bo že s tem motorni promet, predvsem tovorni, skozi Jesenice znatno povečal.

V pripombah so poudarjene predvsem naslednje nejasnosti, za katere se je zahtevala ustrezna ureditev:

— vprašanja letnih in zimskih dnevnih prometnih konic, — ukrepov v primeru, da so predpostavke o številu in strukturi prometa večje kot so predvidene, — vprašanja vključevanja lokalnega prometa na obstoječo magistralno cesto skozi mesto Jesenice, — ukrepov za varstvo pešcev v prometu, — ukrepov, ki jih predlagajo krajevne skupnosti iz najbolj prizadete območja magistralne ceste skozi Jesenice, — zaščitnih ukrepov pred prekomernim hrupom in onesnaževanja zraka v okolici magistralne ceste.

V pripombah je navedeno, da kljub zagotovitvi, da bo cestni odsek predor Karavanke — Žirovnica gotov v letih 1986 — 1987 samoupravni organi krajevnih skupnosti menijo, da magistralna cesta skozi Jesenice ni tehnično usposobljena da sprejme ves tranzitni promet s karavanškega predora. Menijo tudi, da v odgovoru navedene rekonstrukcije sedanje magistralne ceste ne dajejo možnosti za uresničitev in zagotovitev vseh preje navedenih ukrepov oziroma ureditev, ki so pogoj za tehnično varnost udeležencev v prometu na magistralni cesti skozi mesto Jesenice v vmesnem času, ko bo odprt karavanški predor in zgrajena avto cesta predor — Vrba oziroma Žirovnica.

V pripombah na delegatski odgovor obe delegaciji zahtevata, da republiška skupnost za ceste pisno izjavi, da prevzema odgovornost in povrne stroške za gospodarsko škodo, ki bi nastala, oziroma bi se ugotovila kot posledica povečanega prometa na magistralni cesti skozi Jesenice.

Zahtevata tudi, da republiška skupnost za ceste da pisno izjavo, da bo na svoje stroške izvršila vse ukrepe za zagotovitev higiensko tehničnih pogojev za nemoteno in varno življenje prebivalcev v mestnih krajevnih skupnostih (hrup, onesnaževanje zraka, voda ipd.) v okviru veljavnih predpisov, oziroma normativov in standardov, ki veljajo za posamezna področja.

To so pripombe, ki so jih, kakor smo že napisali soglasno potrdili tudi delegati vseh treh zborov skupščine občine Jesenice na skupni seji. Prav gotovo so, ne glede na močne neizogibne omejitve vseh vrst naložb, tudi v prometno infrastrukturo in zategadeljše vsestransko proučevanje in osvetljevanje gradnje karavanškega predora, za katerega se je predračunska vrednost za jugoslovansko stran že povečala na 9,41 milijarde dinarjev, popolnoma upravičene in z dejstvi dokazane. Pri tem ne gre za nikakršna lokalistična prizadevanja, kakor je to poskušal novinar pred nedavnim v Gospodarskem vestniku prikazati, temveč za gola dejstva, ki so in se lahko še bolj dokumentirajo in argumentirajo. Mnogo bolj kot pri nas, na primer, na avstrijski strani, predvsem v be-ljaški občini poudarjajo, da bo z izgradnjo karavanškega predora okrog 70 % prometa preusmerjenega iz obmejnega prehoda Šentilj na predor Karavanke. Da so to ogromne številke nam dokazuje že dejstvo, da se je štajerska regija ukvarjala več let s težkimi prometnimi težavami in da so zaradi tega tudi začeli intenzivno urejati ceste in obvoznice na tem območju, ravno zaradi velikega prometa prek šentiljskega obmejnega prehoda. Najbrž je bil pri teh projektih takrat še premalo prisoten karavanški predor, ki bo z izgradnjo prevzel velik del prometa sedanje štajerske magistrale. Zato ima najbrž pripomba štajerske regijske skupnosti za ceste, naj se gradnja karavanškega predora preloži na kasnejši termin, mnogo več lokalističnega privzoka kot zahteva občanov mesta Jesenice, da se sočasno z gradnjo karavanškega predora zgradi tudi avto cesta od predora do Vrbe. Razen tega se občani naše občine dovolj odgovorno zavedajo, da bodo v zvezi z izgradnjo karavanškega predora morali več vlagati tudi v infrastrukturo, kar bo neizprosno zahteval močno povečan cestni promet na našem območju.

Vsekakor bodo morale biti pri reševanju tega vprašanja mnogo bolj prodorne in odločilne strokovne službe, predvsem pa ugotovljeni kazalci prometne frekvence in stanje sedanje magistralne ceste skozi mesto Jesenice. Najbrž si nihče ne želi, da bi jeseniško mestno območje postalo drugi »mejni prehod«, skozi katerega bi se motorna vozila po polze-pomikala po uro in več, kar prav gotovo ni v interesu in skladno z varčevalno politiko (nafta oziroma bencin), niti z ekološkimi interesi. Zato bodo prav gotovo pri tem opredeljevanju potrebne velika preudar-nost, strokovnost in objektivnost, ki bodo izključevale vsemogoče lokalistične, oziroma lokalne interese.

V DEVETIH MESECIH 183 MANJ ZAPOSLENIH KOT V ENAKEM OBDOBJU LANI

(Nadaljevanje s 1. strani)

ki odhajajo vedno več delavcev z visoko in višjo izobrazbo ter visoko usposobljenih delavcev, kar seveda močno slabi notranjo kadrovske strukture TOZD in delovnih skupnosti, oziroma delovne organizacije kot celote. Kakor smo že navedli je Železarno zapustilo 375 delavcev (čista fluktuacija), kar predstavlja 5,76 % v odnosu na število vseh zaposlenih in je v primerjavi z enakim obdobjem lani, ko je znašala 4,97 % precej višja. Delež strokovnih delavcev v okviru čiste fluktuacije zelo narašča in znaša 35,5 %, medtem ko je lani znašal 31 %. Po fluktuaciji izstopajo temeljne organizacije združenega dela: Hladna valjarna Bela (13,7 %), Jeklarna (10,9 %), Vratni podboji (10,2 %), Žičarna (9,6 %) in Valjarna bluming štekel (9,1 %).

Zaradi pomanjkanja polizdelkov in surovin je bilo zaradi delnega ukinitja proizvodnje v tem času razporejenih k opravljanju drugih del več kot 80 delavcev in to predvsem iz TOZD Valjarne debele pločvine, Profilarna in Plavž.

Kljub planskemu dogovoru o koristenju rednega letnega dopusta, smo pri tem v devetih mesecih v zaostanku, kljub pričakovanju pa tudi težave v proizvodnji niso pospešile koriščenja rednega dopusta. V zadnjem tromesečju bo zato potrebno izredno načrtno koristiti preostali letni dopust in pri tem upoštevati proizvodne programe.

103 NOVE ŠTIPENDISTE

Pri uresničevanju programa izobraževanja se je v devetih mesecih letos 264 delavcev udeležilo 73 izobraževalnih akcij izven delovne organizacije, kar je zahtevalo 976 dni službene odsotnosti. V sodelovanju z oddelkom za izobraževanje ob delu ŽIC je kadrovskega sektorja izvedel 49 tečajev, seminarjev in preizkusov znanja, katerih se je udeležilo 986 delavcev. Na 54 uvaljalnih seminarjih pa je bilo 998 udeležencev (novosprejeti in delavci na počitniški praksi). Izpize za opravljanje del in nalog so opravili 303 delavci.

Železarna ima v šolskem letu 1980/81 103 nove štipendiste in sicer v višjih in visokih šolah 24, v štiriletnih srednjih šolah 21 in v poklicni šoli 58. Za študij ob delu pa postopek v temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih še ni zaključen.

V tem času je bilo v Železarni 11 pripravnikov s srednjo šolo, pet z višjo in osem z visoko šolo. Strokovne izpize pa je uspešno opravilo 12 pripravnikov.

V Železarni je bilo na obvezni počitniški praksi 168 učencev, dijakov in študentov.

PSIHOLOŠKO SOCIOLOŠKA DEJAVNOST

Delavci kadrovskega sektorja, ki delajo na psihološko-sociološkem področju so izdelali analize fluktuacije za leto 1979, bolezenske odsotnosti borcev NOV, kadra s štiriletnimi srednjimi ter delovnimi šolami in zadovoljstva ter motivacije za delo v temeljni organizaciji združenega dela Jeklarna. Delali so raziskave na področju izobraževalnih potreb in socialnih pogojev v temeljnih organizacijah Plavž in Jeklarna ter o informiranosti in referendumu v Železarni. Izdelali so tudi pregled organiziranosti in uveljavljanja kadrovske funkcije v kadrovskih službah jeseniške občine, korigirali projekcijo kadrov po IKB metodi z upoštevanjem odliva in virov pridobivanja kadrov. Pripravili so tudi predlog deficitarnih del in nalog z ugotovljeno stopnjo deficitarnosti za vse temeljne organizacije delovne organizacije Železarna. V okviru psiholoških pregledov so opravili 1.848 testnih aplikacij (sprejem, premestitev, izbor kandidatov za tečaje, štipendije ipd.).

ŠTEVILO POŠKODB SE VEDNO NARAŠČA

Kljub temu, da število poškodb še vedno narašča, je trend naraščanja nižji kot je bil v zadnjih treh letih, saj je bilo v letošnjem devetmesečju le 17 poškodb več kot v enakem obdobju preteklega leta. Odsotnost zaradi poškodb pa je bila celo nižja, v zadnjih dvestih letih celo najnižja.

Najbolj se je povečalo število poškodb v temeljnih organizacijah Jeklarna in Vzdrževanje. Presenetljivo visok porast pa je v TOZD Družbena prehrana. V temeljnih organizacijah Hladna valjarna Bela, Valjarna žice in profilov, Valjarna bluming-štekel in Elektrode pa so občutno znižali število poškodb.

Vzroki poškodb so še vedno v utesjenosti, neredu, zatrapanosti, slabi organizaciji dela in slabem nadzoru neposrednih organizatorjev in vodij dela, pomanjkljivi usposobljenosti in neizkušenosti delavcev.

V letošnjih devetih mesecih smo imeli tudi smrtno poškodbo v TOZD Transport.

EKOLOGIJA IN VARSTVO OKOLJA

V skupnih prizadevanjih za izboljšanje delovnih pogojev v Železarni je odsek za ekologijo izvajal kompletne ekološke meritve v temeljnih organizacijah Valjarna žice in profilov, Jeklarna — na konti-livu, meritve svinčevih par, oljnih aerosolov, koncentracij kislinjskih hlapov, mikroklimne, ropota in razsvetljave v večjem številu temeljnih organizacij in delovni skupnosti za ekonomiko, tehnično kontrolo in raziskave ter novogradnje. Nekatere meritve so delavci odseka opravili skupaj z Zavodom za zdravstveno varstvo Maribor. Delavci odseka so zaključili tudi z ekološkimi meritvami hrupa in zaprašnosti v stanovanjskem predelu ob Železarni.

V tem času je bilo tudi zaključeno delo strokovnih grup za sanacijo čistilne naprave kislinjskih oplak, adaptacijo čistine naprave pri zajetju Save in sanacijo odpravevanja v objektih na aglomeraciji. Nadaljujejo pa z deli pri izbiri čistilnega postopka odpadnih emulzij in ustrezno zbiranje ter obdelavo vseh vrst odpadnih materialov v Železarni.

Delavci odseka redno kontrolirajo odplake in delovanje čistilnih naprav, periodično pa kontrolirajo tudi higiensko neoporečnost pitne vode.

9.775 PRIMEROV OBOLNOSTI IN 105.773 IZGUBLJENIH DELOVNIH DNI

V devetih mesecih letos je bilo za beleženih 9.775 primerov obolenj, zaradi katerih je bilo izgubljenih 105.773 delovnih dni. Bolezenski stalež pa je bil za 0,12 % nižji kot v letu 1979. V okviru skupne bolezenske odsotnosti, ki je znašala 7,82 % (lani v devetih mesecih 7,94 %), je bilo bolezenske odsotnosti do 30 dni 4,11 % (lani 4,33 %), bolezenske odsotnosti nad 30 dni 2,99 % (lani 2,87 %), odsotnosti zaradi porodniškega dopusta 0,60 % (lani 0,59 %) in zaradi skrajšanega delovnega časa 0,12 % (lani 0,15 %).

Za to obdobje je bilo izplačanih nadomestil osebnega dohodka: do 30 dni iz sredstev železarne 15 milijonov 263.695,00 din (lansko leto 12 milijonov 702.120,00 din); nad 30 dni in sicer iz sredstev zdravstvene skupnosti 11.253.599,00 din (lani 9 milijonov 32.072,00 din), iz sredstev skupnosti otroškega varstva pa 1.137.185,00 dinarjev (lani v devetih mesecih 819.859,00 din). Skupaj je bilo letos izplačanih 5.105.428,00 din več, kakor v istem času lanskega leta.

Najvišja bolezenska odsotnost je bila v temeljnih organizacijah: Elektrode (13 %), Družbena prehrana (13,2 %), Profilarna (12,8 %), Valjarna žice in profilov (10,6 %), Jeklovlek (10,5 %), itd. Tudi v letošnjih devetih mesecih so bila enako kot lani najpogostejša obolenja dihal in neopredeljiva obolenja.

Na rešilnih postajah so v devetih mesecih nudili prvo pomoč 3.992 delavcem (lani 4.122), od teh so jih 943 ali 23,6 % poslali k zdravniku. Delavci na rešilnih postajah so opravili 8.954 preobvez in 13.223 ostalih storitev. Fizioterapijo je obiskalo 497 delavcev.

Skupaj z medicino dela, prometa in športa je bilo pregledanih 2.148 delavcev. Od tega je bilo pregledanih 497 delavcev za sprejem, 117 za delo za določen čas in 1.534 preventivnih zdravstvenih pregledov.

V devetih mesecih letos je invalidska komisija ocenila 130 naših sodelavcev. S prvo kategorijo invalidnosti je bilo ocenjenih 21 zavarovancev. V primerjavi z enakim obdobjem lani je bilo letos ocenjenih 29 zavarovancev več. Trenutno pa je v TOZD in delovnih skupnostih Železarne zaposlenih 535 invalidnih oseb, od tega 403 invalidov tretje kategorije, 35 druge in 92 ostalih.

Kontrolor delavcev, ki so bolezensko odsotni je v tem obdobju opravil 423 obiskov pri 391 delavcih. Pri 51

delavcih je ugotovil, da kršijo zdravnikova navodila. V primerjavi z enakim obdobjem lani je kontrolor opravil 154 obiskov več, število kršiteljev pa se je bistveno zmanjšalo in sicer za 24 primerov.

Zobozdravstveni delavci so opravili v dopoldanskem času 2.087 storitev pri 350 delavcih. Za to delo so porabili 1.608 ur (zdravnik, asistent, zobotehnik), za kar je Železarna plačala 303.792 dinarjev.

142 DELAVCEM REŠEN STANOVANJSKI PROBLEM

V devetih mesecih letošnjega leta je Železarna prevzela 70 novih stanovanj. S temi stanovanji in drugimi kombinacijami je bil rešen stanovanjski problem 142 delavcev. V vrstni red kandidatov za stanovanja, ki ga je sprejel tudi odbor za stanovanjska vprašanja, je uvrščeno 728 delavcev. Od vseh uvrščenih jih ima le 39 stanovanja, ki so last Železarne in želijo zamenjavo. Ostali prosilci (689) živijo v zasilnih stanovanjih, oziroma v izredno utesjenih razmerah. V skladu z določili pravilnika o stanovanjskih vprašanjih je bilo na novo točkovanih 230 prosenj, pretočkovanih pa 613.

Na razpis za gradbena posojila se je prijavilo 142 delavcev in sicer 73 graditeljev novih hiš. Opravljen je bil ogled 142 gradbišč, izdelane posojilne pogodbe in dokumentacije za vknjižbo.

Trenutno je 858 vlog za stanovanja, od teh jih je iz obravnavanega obdobja 110. Število vlog narašča, kljub zniževanju staleža, saj si delavci, ki živijo v samskih domovih želijo ustvariti družine.

Nekdanji samski dom na Delavski 8 je bil predelan in sedem enosobnih in eno dvosobno stanovanje. Na Cesti revolucije pa je Železarna z nadzidavo dobila tri dvosobna stanovanja in dve garsonjeri. Nadzidava se še nadaljuje. Na Koroški Beli še niso pričeli z gradnjo stolpičev, kljub zagotovitvi izvajalca (SGP Gradis), da bo z delom pričel 22. septembra.

PREVOZI, ODDIHI, IZLETI, KULTURA IN ŠPORT

Na kadrovskem sektorju zasledujejo problematiko organiziranih prevozov, prevozov z vlakom, avtobusom in ostale prevoze ter se z izvajalci dogovarjajo za kvalitetnejše usluge oziroma izvedbo.

Sezona oddihov je zaključena. Planiranje in razporejanje je bilo opravljeno pravočasno. Še vedno je največ povpraševanj v času od 15. julija do 10. avgusta in so zmogljivosti domov premajhne. Zaradi neodgovornega odnosa sodelavcev, ki zaradi različnih vzrokov ne morejo oziroma ne koristijo odobrenega termina in ne odpovedo oziroma pravočasno sporočijo spremembe, da bi lahko na to mesto razporedili drugega delavca, prihaja do nezasedenosti kapacitet.

Število izletov se je v tretjem tromesečju povečalo. Veliko izletov je bilo organiziranih v Beograd na Dedinje.

V telovadnicah v Mojstrani, Zirovnici, ŽIC in TVD Partizan Jesenice so organizirane strokovno vodene interesne rekreacijske skupine. Prav tako so organizirane interesne skupine v kegljanju na asfaltu, drsanju, tenisu in plavanju.

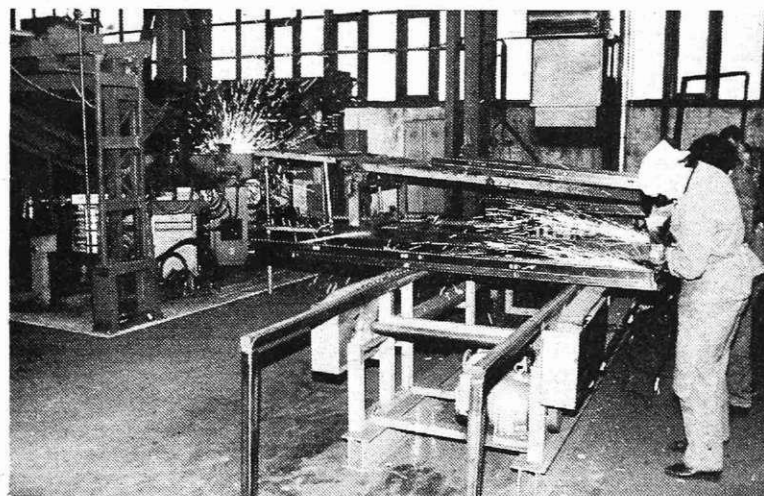
V tem času so potekala različna tekmovalna v okviru Železarne, delavci pa so se udeleževali različnih pohodov v hribe. Železarna je bila organizator letošnjih letnih športnih iger SOZD Slovenske železarne in skupaj z občinskim svetom zveze sindikatov spominskega pohoda Janca Jenka na Stol. Rekreativne športne dejavnosti se udeležuje okoli 1.800 delavcev TOZD in delovnih skupnosti naše železarne. Tudi letos je bil organiziran v počitniških domovih program športnih rekreativnih dejavnosti, ki so ga vodili strokovno usposobljeni rekreatorji.

LE DOBRO DELO NAM DAJE MOŽNOST ZA NADALJNJE IZBOLJŠANJE OSEBNEGA DOHODKA

Na osnovi boljšega poslovnega rezultata, predvsem v tretjem tromesečju, na kar so vplivale uradno zvišane cene naših izdelkov in kvalitetnejši asortiment prodanih izdelkov, je odbor za gospodarstvo Železarne predlagal vsem delavskim svetom temeljnih organizacij združenega dela v Železarni, da razpravljajo in sklepajo o desetodstotnem povečanju osnov osebnih dohodkov od 1. oktobra dalje. Ker je to v okviru družbeno dogovorjenih okvirjev in ker letošnja rast osebnega dohodka v Železarni zaostaja za rastjo

življenjskih stroškov, je predlog naletel na pozitivni odmev med delavci v vseh temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih.

Poslovodni odbor Železarne in strokovne službe pa ugotavljajo, da bi ob izredno dobrem in odgovornem delu v mesecu decembru celo lahko ustvarili pogoje za poračun osebnega dohodka, po oceni okrog 50 % poprečnega mesečnega osebnega dohodka. Seveda pa je ob tem velik CE, kajti za ustvaritev teh pogojev bi morali v zadnjem tromesečju doseči čez 99.000 ton blagovne proizvodnje, oziroma nekaj več kot 33.000 ton mesečno. To pa seveda ni nemogoče, če bi v vseh temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih »stisnili« tako kot železarji anamo in kakor smo že nešteto krat do- slej pokazali in dokazali.

Brušenje vratnih podbojev (Foto I. Kučina)

OBVESTILA KOLEKTIVU – OBVESTILA KOLEKTIVU

RAZPORED DEŽURNIH ŽELEZARNE OD 10. DO VKLJUČNO 16. NOVEMBRA

10. novembra, FRANC BRELIH, vodja TOZD Vzdrževanje, Kurirska 3, Jesenice, tel. 81-612
  11. novembra, MIROSLAV NOČ, vodja TOZD Remont. delavnice, Lesce, Na Trati, 30, tel. 75-991
  12. novembra, ALEKSANDER MANDELJC, vodja TOZD Valj. bl. štekel, Jesenice, Tomšičeva 88, tel. 82-054
  13. novembra, JANEZ BIDOVEC, vodja Nabave, Lesce, Na trati 39, tel. 75-591
  14. novembra, JANKO PERNE, vodja Inv. razvoja, Jesenice, Titova 20, tel. 81-904
  15. novembra, FRANC RAVNIHAR, vodja TOZD Valj. žice in pr. Jesenice, Lipce 7. a
  16. novembra, JOŽE KRAMAR, vodja TOZD Energetika, Mojstrana, Dovyje št. 112
- V času dežurstva je dežurni v sobi vodje splošnega sektorja št. tel. 601, soba št. 19.
- Dežurstvo je na delovni dan od 15. do 7. ure zjutraj, dežurni je od 15. do 19. ure dosegljiv doma, od 19. do 7. ure zjutraj pa je v Železarni.
- V prostih sobotah, nedeljah in praznikih je od 7. do 19. ure dosegljiv doma in od 19. do 7. ure zjutraj v Železarni Jesenice.

DEŽURNI ZA VZDRŽEVANJE V ŽELEZARNI

DATUM:	DNEVNI:	NOČNI:
PONEDELJEK – 10. 11.	FLORIJAN MLAKAR	MARTIN BRUMAT
TOREK – 11. 11.	MARJAN ENDLIHER	JANEZ ARH
SREDA – 12. 11.	JOŽE RAVNIK	FRANCI NOVAK
ČETRTEK – 13. 11.	IVAN MOLAN	JANEZ FALETIČ
PETEK – 14. 11.	JOŽE ZIDAR	FRANC NEČIMER
SOBOTA – 15. 11.	MARJAN ERMAN	EDO KAVČIČ
NEDELJA – 16. 11.	IGOR LOGAR	IGOR MEŽEK

Telefon dežurnega za vzdrževanje v Železarni je:

vezni telefon je:	358
Na redne delovne dni dela dnevni dežurni	410
nočni pa	od 14.00 do 18.00 ure
Na proste sobote, nedelje in praznike dela:	
dnevni dežurni	od 6.00 do 18.00 ure
nočni pa	od 18.00 do 6.00 ure
Predaja poslov se izvede v sobi tajništva vzdrževanja št. 5 v upravni stavbi TOZD Vzdrževanje.	

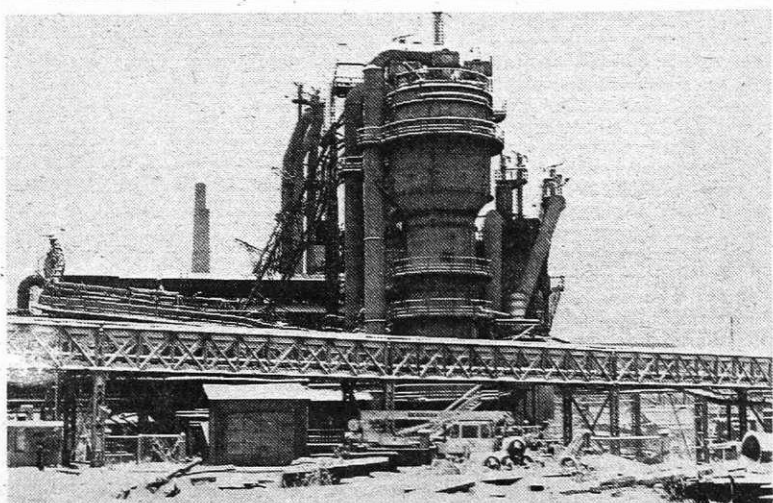
SLUŽBA OBRATNE AMBULANTE

V dneh od 10. novembra do 15. novembra bodo delale naslednje obratne ambulante:

- dopoldne: II. obratna ambulanta dr. Resman Janez in III. obratna ambulanta dr. Cesarec Želimir
- popoldne: I. obratna ambulanta dr. Čeh Branimir in IV. obratna ambulanta dr. Čeh Branimir
- Dispanzer za borce: dr. Čeh Branimir
- Sobota 15. novembra 1980 samo dopoldne: I. obratna ambulanta dr. Čeh Branimir in IV. obratna ambulanta dr. Čeh Branimir

ZOBNE AMBULANTE:

- dopoldne: I. zobna ambulanta v. d. Stražišar Viktor
- Za železarno v torek 11. novembra in v četrtek 13. novembra od 13. do 19. ure.
- popoldne: II. zobna ambulanta dr. Smolej Alojz
- Za železarno v torek 11. novembra od 7. do 13. ure
- Za borce v četrtek 13. novembra od 7. do 13. ure
- Sobota 15. novembra samo dopoldne: I. zobna ambulanta v. dent. Stražišar Viktor

Naša plavža v prvem snegu (Foto S. Kokalj)

SAMOUUPRAVNI ORGANI V PRETEKLEM TEDNU

TOZD Jeklovlek

14. SEJA ODBORA ZA GOSPODARSTVO

Predsednik odbora za gospodarstvo TOZD Jeklovlek Anton Klemenc je 29. oktobra sklical 14. sejo. Odbor je pregledal sklepe zadnje seje in ugotovil, da na pripombe in dopolnitve o temeljnih planov srednjeročnega razvoja še ni dobil ustreznega odgovora. Ugotovili so tudi, da asistent za delovne naprave še ni pripravil poročila o evidenci ur vzdrževanja in o reklamacijah na izvršene remonte.

Odbor je tudi opozoril, da se program IV in AZ ne izvaja po planu in ugotovil, da se nekatera dela, zlasti remont in večja popravila beleži na tekoče vzdrževanje.

Odbor je obravnaval devetmesečno poslovno poročilo TOZD Jeklovlek in ugotovil, da je bil plan skupne in blagovne proizvodnje dosežen. Blagovne proizvodnje glede na asortiment niso dosegli, predvsem zaradi pomanjkanja ustreznih naravnih in polproizvoda. Doseženi skupni izplen 94,1 %, je 1,1 % boljši od planiranega.

Odbor je predlagal, da vsaka SDS sprejme akcijski program, da bi dosegli v okviru stabilizacijskih prizadevanj večjo učinkovitost gospodarjenja.

Odbor je obravnaval tudi poslovno poročilo delovne organizacije Železarna, ki kaže na boljši rezultat, kot je bil v prvem polletju. Odbor je poslovno poročilo sprejel in predlagal, da delavski svet sprejme neka-

tere ukrepe in akcijski program, da bi do konca leta dosegli še boljše poslovne uspehe.

Odbor je obravnaval predlog poslovnega odbora o predlogu ukrepov na področju delitve osebnega dohodka v zadnjem četrtletju. Odbor se strinja s predlogom o 10 % povišanju obračunskih postavk s 1. oktobrom.

15. SEJA ODBORA ZA DELOVNA RAZMERJA

V četrtek, 30. oktobra, je imel odbor za delovna razmerja pri delavskem svetu TOZD Jeklovlek 15. sejo, ki jo je vodil predsednik Stane Rev. Pri pregledu sklepov zadnje seje so ugotovili, da so bili izvršeni.

Odbor je obravnaval devetmesečno poslovno poročilo in ugotovil, da je bilo poslovanje kljub pomanjkanju ustreznega polproizvoda in nekaterim težavam uspešno.

Pri obravnavanju odsotnosti so ugotovili, da je bila v devetih mesecih čista fluktuacija delavcev 4,38 %. Poprečno je bil plan zaposlenih za-

se seden 93,57 %. Odsotnost se je v primerjavi z enakim obdobjem lanskega leta znižala za 0,39 %, k čemur največje pripomore zmanjšanje bolezenske odsotnosti, ki pa je še vedno velika. V porastu so tudi poškodbe pri delu in vzporedno s tem je v porastu tudi bolezenska odsotnost.

Odbor je bil seznanjen z razporeditvijo novega delavca, s starostno in invalidsko upokojitvijo ter z disciplinskimi opustom. Obravnavali so prošnji dveh delavcev za ponovni sprejem in sprejeli sklep, da se jih razporedi v brusilnico. Sprejeli so tudi sklep o izdaji stalne odločbe in dveh začasnih za nadomestovanje.

Informativno so obravnavali pritožbo na razporeditev, o dokončnem sklepu pa bo odločil delavski svet. Soglašali so s sporazumno prekinitvijo delovnega razmerja delavca s tem, da poravnava vse obveznosti do Železarne.

Odbor je odobril tridnevni izredno plačan dopust sodelavcu za udeležbo na šahovskem turnirju in odobril izredno neplačano odsotnost trem sodelavcem. Obravnavali so tudi dodelek k sklepom 15. seje odbora za kadre in družbeni standard.

Med tekočimi zadevami je odbor obravnaval predlog ukrepov na področju delitve OD v zadnjem četrtletju.

E.

Sarž v elektro peči (Foto S. Kokač)

TOZD Žičarna

17. SEJA ODBORA ZA DELOVNA RAZMERJA

Predsednik Milan Kristan je 27. oktobra sklical 17. redno sejo odbora za delovna razmerja. Uvodoma je člane odbora seznanil z izvajanjem sklepov zadnje seje. Razen dveh sklepov so bili vsi realizirani.

V nadaljevanju se je odbor potrdil potrebe po štirih delavcih in sicer: za delovno mesto adjuster Elira žice dve osebi, žičar RF suho eno osebo in petentir eno osebo.

Člani odbora so v nadaljevanju obravnavali vlogo občinske skupnosti občine Radovljica zaradi plačila seminarja in plačane odsotnosti Ivana Sušnika, 24. oktobra in sprejeli sklep, da imenovani lahko koristi neplačano odsotnost, stroške sejnine, prevozne stroške in dnevnice pa naj povrne organizator seminarja.

Prošnjo Marjana Mraka je odbor odložil do naslednje seje zaradi dodatnih pojasnil v zvezi s prestopom iz TOZD Elektrode v TOZD Žičarna. Razporedil je tudi delavca Nikoleta Urha na delovno mesto previjalec žice šifra 2295 na obvestilo invalidske komisije, da je imenovan invalid III. kategorije in je sposoben opravljati delovne naloge previjalca žice s polnim delovnim časom od 18. septembra dalje.

Pri razporejanju delavk v oddelku žičarne II. zaradi ukinitve nočnega dela, je odbor sprejel sklep o kriteri-

jih za razporeditev na delovna mesta v TOZD Žičarna, oziroma v druge TOZD v okviru železarne Jesenice.

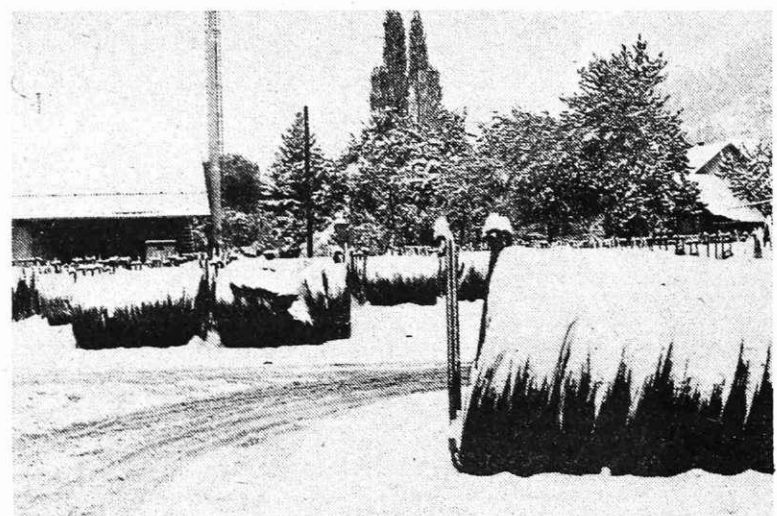
Člani odbora so bili seznanjeni tudi z devetmesečnim poročilom o kadrovski problematiki v TOZD Žičarna. Glede na zelo visoko bolezensko odsotnost so si zadali naloge, da se morajo ugotoviti vzroki, zakaj bolezenska odsotnost narašča.

B.

Železarski globus

SIERRA LEONE

Vlada te afriške države je naročila pri avstrijskem podjetju Austriametal, ki spada v okvir železarske družbe VOESTALPINE, nadaljevanje izgradnje rudnika železove rude Marampa, na katerem so bila leta 1975 dela ustavljena. Dela bodo zaključena leta 1982 in rudnik bo letno izvažal milijon ton fine železove rude. Podjetje Austriametal bo prevzelo tudi tehnično vodstvo in prodajo tega rudnika.

Skladišče žice pod snegom (Foto S. Kokač)

PREGLED SESTANKOV SDS

Minuli teden smo iz sedmih temeljnih organizacij ter iz dveh delovnih skupnosti prejeli 26 zapisnikov s sestankov samoupravnih delovnih skupin. Skupine so največje razpravljale o devetmesečnem poslovnem poročilu, posamezne pa so spregovorile tudi o samoupravnem sporazumu o štipendiranju učencev v občini Jesenice, o temeljnih srednjeročnih planov TOZD, delovne organizacije, SOZD Slovenske železarne, Interne banke SZ ter SIS občine Jesenice. Na nekaterih sestankih pa je bilo govora tudi o predlogu ukrepov na področju osebnih dohodkov v zadnjem četrtletju in o ožji obratni problematiki.

SDS livna jama 1 (TOZD JEKLOVLEK) k sporazumu o štipendiranju ni imela nikakršnih pripomb, glede poslovanja v prvih devetih mesecih pa meni, da bi z večjim prizadevanjem vseh zaposlenih lahko dosegli boljše rezultate.

SDS valjarna žice 1 (TOZD VALJARNA ŽICE) opozarja na nekatere že znane težave, ki so vplivale na poslovanje v prvih devetih mesecih: na pomanjkanje vložka, na okvare ogrevne peči in na Jumping predogrodja ter na prestatitev letnega remonta na prihodnje leto (s tem v zvezi pa tudi na riziko oziroma na večje možnosti okvar na napravah). Novi samoupravni sporazum o štipendiranju po mnenju te SDS prinaša več reda na to področje. Strinja se tudi s povečanjem osnovnih tarifnih postavk osebnega dohodka za 10 odstotkov s prvim oktobrom. Vendar pa opozarja, da so s takšnim, procentualnim načinom povečanja, ob dejstvu, da se življenjski stroški povečujejo za vse enako, »škarje« odprte prav na račun najnižjih grup, ki z »divjanjem« cen osnovnih življenjskih artiklov že tako nosijo največje breme naraščanja življenjskih stroškov.

V TOZD VALJARNA DEBELE PLOČEVINE so se sestale SDS vodstvo TOZD, proga 2400-1 in 2, adjustaža 1 in 2 ter odprema. Skupine so razpravljale o temeljnih planov SOZD slovenske železarne ter Interne banke SZ za obdobje 1981-1985 in ju (SDS proga 2400-2 se je, zaradi zastarelih oziroma obnove potrebnih naprav v valjarni 2400, zanimala predvsem za plan investicij v lastnem obratu) sprejele brez bistvenih pripomb. Obe skupini in adjustaži pa sta razpravljali tudi o delovni in tehnološki disciplini.

V TOZD JEKLOVLEK SDS adjustaža 1 in brusilnica 3 menita, da so bili v prvih devetih mesecih v TOZD in delovni organizaciji doseženi spodbudni poslovni rezultati. Sprejeli sta tudi svoje akcijske programe. SDS adjustaža 1 je razpravljala tudi o sporazumu o skupnih osnovah in merilih za delitve osebnih dohodkov. V zvezi z njim omenja, da je na področju delitve osebnih dohodkov opazna velika stihija in razlike med organizacijami ter da o produktivnosti ne bomo veliko razmišljali vse dotlej, dokler bomo lahko zagotavljali standard preko inflacije, z višjimi cenami. Med drugim omenja, da bi morali sistematično odpraviti razkorake med panogami, da kriteriji razporejanja čistega dohodka niso dovolj jasni (ne povedo kakšna so razmerja med skladom skupne porabe ter rezervnim in poslovnim skladom), da merila pri delitvi osebnih dohodkov premočno povečujejo kvantiteto in kvaliteto dela, da je giblivi del osebnega dohodka previsok in da naj se uveljavi načelo: za enako delo in rezultate dela tudi približno enak

osebni dohodek. K sporazumu o štipendiranju pa pripominja, da naj bi se s štipendiranjem ukvarjala skupščina skupnosti za zaposlovanje, vendar v primeru, da obravnava štipendiranje, ustrezno okrepljena z delegati določene sredine. Pod razno pa opozarja, da je zaradi prepiha potrebno poskrbeti za ogrevanje prostora. SDS brusilnica 3 pa pod razno vprašuje, kaj se bo napravilo (se jih bo prodalo?) z odpadnimi brusnimi koluti, ki jih je že za cel kamion.

SDS rezalnica 2, oplaševalnica 2 izdelava taljenih praškov, priprava elektroodnih mas ter transport-skladiščenje (TOZD ELEKTRODE) k devetmesečnemu poslovanju ter k predlogu ukrepov na področju osebnih dohodkov v zadnjem četrtletju niso imele pripomb, podprle pa so pripombe vodje TOZD k predlogu srednjeročnega razvoja železarne Jesenice. SDS vodstvo TOZD pa v zapisniku med drugim omenja, da je do izboljšanja poslovnih rezultatov delovne organizacije prišlo predvsem zaradi boljšega asortimenta in dviga prodajnih cen, v zvezi s poslovanjem temeljne organizacije pa, da je potrebno izboljšati delovno in tehnološko disciplino, delati dosledno, vestno in natančno, skrbno ravnati z materialom, energijo, stroji in rezervnimi deli ter da je treba izboljšati izpolne in drugo. Po mnenju delavcev pa je potrebno zagotoviti tudi ustrezne pogoje za delo, na primer, količino in kvaliteto vložka. Postavljeno je v okvir nekaterih splošnih gibanj, je bilo na sestanku vodstva TOZD dano tudi pojasnilo o temeljnih srednjeročnih planov TOZD Elektrode. Rečeno je bilo, da se investicije zmanjšujejo, pri čemer pa ima v železarni prednost nova jeklarna ter vakuumska naprava. Ostale investicije, to velja tudi za TOZD Elektrode, bo treba prilagoditi razpoložljivim sredstvom. Zlasti vprašljiv je uvozni del investicij. Investicija v aglomerirane praške je predvidena za leto 1981. Ponovno so predlagali, da se poskrbi za obnavljanje starih strojev (peč, mešalniki, rezalni stroji) in za polnjenje žice. Neproizvodne investicije sicer odpadejo, vendar bodo morali v TOZD na nek način poskrbeti za večja popravila oziroma obnovitev garderob. Usmeriti pa se morajo v večjo porabo domačih surovin ter v povečevanje izvoza, pridobitev deviz. Govora je bilo tudi o povečanju osnovnih postavk osebnega dohodka s prvim oktobrom, pri čemer je bilo tudi omenjeno, da bi ob dobrem delu v zadnjem četrtletju morebitno porast dohodka lahko vključili v poravnavo. Priказan je bil tudi predlog delitve poravnave, posebej pa tudi predlog delitve poravnave za izostankarje.

Na sestanku SDS zavijalnica žebjarne (TOZD ŽEBLJARNA) je bilo v zvezi z devetmesečno proizvodnjo izrečenih več pripomb in vprašanj. Rečeno je bilo, da v adjustaži niso prikazani kazalci pri ročnem pakiranju v 2,5 kilogramske zavitke za izvoz. Postavljeno je bilo vprašanje, zakaj je zmanjkalo žice, ob pripombi, da je nabavna služba in priprava dela za nedoseganje planskih obvez ravno toliko odgovorna kot žebjarji. Padla je tudi pripomba, da za izmeček, oziroma za odpravo izmečka niso odgovorni samo čistilci žičnikov in delovodje, temveč tudi asistenti in vodja TOZD, ker kljub vsakodnevni opozorili nič ne ukrepa. Delavke v zavijalnici so kritično ocenile delo čistilcev in kontrolo, ki jo nad njimi vršijo dninski delovodje žebjarne. Ne morejo razumeti, da čistilci dobijo stimulacijo za slabo opravljeno delo. Delavke morajo namreč sejati žičnike, da odpade žagovina. Opravljajo torej delo, ki bi ga moral opraviti čistilec žičnikov, saj za to tudi prejema stimulacijski dodatek. Delavke ugotavljajo, da se med žičniki nahaja čistilna volna, papir, čiki in celo usnjene rokavice ter se vprašujejo, zakaj do tega prihaja. Zato opozarjajo, da ni vse le izpolnjevanje planske obveze, kajti pomembna je tudi kvaliteta dela, ki je zadnje čase zelo, zelo padla.

V TOZD STROJNE DELAVNICE so se sestale SDS priprava dela, materialna služba, strugarna 1 in 2, konstrukcijska delavnica 1 ter strugarna valjev Bela in Javornik. K poročilu o poslovanju v devetih mesecih letošnjega leta (z izjemo SDS priprava dela ter strugarna valjev Javornik in Bela) ter k temeljem plana SOZD SZ in Interne banke SZ skupine niso imele pripomb. SDS priprava dela v zvezi z devetmesečnim poslovanjem meni, da je treba do konca leta v čimvečji meri zmanjšati nedovršeno proizvodnjo. Obe strugarni valjev, na Javorniku in pa Beli, pa ugotavljata, da sta sicer obrate v redu posluževali s svojimi izdelki in da ni bilo reklamacij, da pa so zaradi previsoko planiranih ur in fiksnih stroškov (na kar, obrat nima vpliva) v devetih mesecih presegli stroške za 330 tisoč dinarjev. Poleg tega ugotavljata, da je še vedno preveliko število boleznih in da bo treba varčneje ravnati z zaščitnimi sredstvi ter s pomožnim materialom. K temeljnemu planov samoupravnih interesnih skupnosti skupine sicer niso imele dodatnih predlogov, vendar pa vse bolj ali manj enotno smatrajo, da je treba porabo prilagoditi dejanskim možnostim SDS materialna služba ter strugarna 2 se zanimata, zakaj se osebni dohodki povečujejo vedno procentualno, kajti s tem se seveda vedno bolj povečuje razpon med postavkami. SDS konstrukcijska delavnica 1 pa opozarja, da so velika merila pa tudi kotniki v zelo slabem stanju zaradi česar bi jih bilo treba obnoviti, oziroma nabaviti nove ter da rezalni gorilniki niso dobro prirejeni na plin, ki ga sedaj uporabljajo. Pritožujejo pa se tudi nad natezalkami, ki so zelo izrabljene in vprašujejo, kdaj bodo dobili druge.

SDS računovodstvo osebnega dohodka (DELOVNA SKUPNOST ZA KOMERCIJALNE IN FINANČNE ZADEVE) ima pripombo na tisti del devetmesečnega poslovnega poročila, kjer se navaja, da je bil planirani termin vseh remontov preložen (za 493 ur). Vedo namreč, da imajo remonte delavnice vsak mesec brez izjeme povečanje odstotka premije zaradi nenehnega skrajševanja termina remontov. V zvezi s tem SDS želi ustrezno pojasnilo. Pod razno pa skupina opozarja, da se v zadnjem času pojavlja veliko ur za manjkajoče delovnem mestu, ki so plačana s premijo. Ugotavljata pa, da so ure za manjkajoče možne le v skupinah, ki so normirane po času in tudi plačane z normnim učinkom. Tem delavcem se tudi pozna na zaslužku, ker več delajo in ker se morajo za večjo normo tudi bolj truditi. Premija nikoli ni odvisna od posameznika. Postavljata pa se tudi vprašanje, kako so nekateri delavci pri katerih se te ure pojavljajo (delovodje, odpremniki) obremenjeni s svojim lastnim delom, da lahko opravljajo dodatna dela (ali se te ure mogoče štejejo kot nagrada?). Zato predlagajo oddelku za študij dela in časa, da to vprašanje prouči. Skupina je poleg tega obravnavala tudi sporazum o štipendiranju ter plan prostih sobot za leto 1981.

SDS kemični laboratorij v hladni valjarni Bela (DELOVNA SKUPNOST ZA EKONOMIKO, TKR IN NOVOGRADNJE) je na sestanku izvolila novega delegata za ocenjevanje delovne uspešnosti ter se seznanila z novo oceno delovne uspešnosti. Posebej pa je razpravljala tudi o organizaciji dela. Organizacije dela namreč še vedno ne morejo uspešno izvesti, saj so imeli zaradi nepredvidenih razmer v skupini skozi vse leto mesečne menjave delavcev, podobno situacijo pa pričakujejo tudi v novembru in decembru. Skupina je v času zastojev na žarilni liniji uspešno izvedla preizkuse atmosfere v globinskih zvonastih pečeh, ki jih sicer, med rednim delom, ne bi mogli organizirati.

Center za informiranje in proučevanje samoupravljanja - Božidar Lakota

AKTIVNOST MLADIH V DOMU ŽELEZARSKEGA IZOBRAŽEVALNEGA CENTRA

O delu mladih v domu železarskega izobraževalnega centra Jesenice nimajo organiziranega obveščanja. Zato nam je njihova aktivnost malo znana.

V domu je 45 mladincev, katerih delo usmerja in vodi pet komisij in sicer: komisija za medsebojne odnose, komisija za kulturo, komisija za higieno in prehrano. Delajo pod mentorstvom vzgojiteljev. Sklicujejo se, najmanj enkrat mesečno, ali pa po potrebi in razpravljajo o tekočih nalogah in problemih.

Mladi v domu največ interesa kažejo za mladinsko prostovoljno delo in za športno dejavnost. V letu 1980 se je 12 mladincev udeležilo mladinske delovne akcije. Skupaj s člani smučarskega kluba Jesenice, so izvedli očiščevalno akcijo na Črnem vrhu. Isto akcijo, bi morali izvesti tudi v Planici, ampak ta je bila zaradi slabega vremena preložena. Sodelovali so tudi v lokalni akciji zbiranja starega papirja, ki jo je organiziral koordinacijski svet ZSMS Železarne. Tesno sodelujejo s KS Sava in v okviru tega sodelovanja so izvedli delovno akcijo pri urejanju prostorov vojaških rezervnih stariščin. V tem šolskem letu pa se bodo povezali z mladinsko organizacijo v KS Sava, ki je začela delovati in skupno z njo bodo izvedli nekatere akcije. Z mladimi delavci, ki živijo v domu so organizirali in izvedli turnir v malem nogometu.

V okvirnem programu dela za to šolsko leto imajo zasnovano, da se bodo povezali z mladimi v vseh dijaških domovih na Gorenjskem in tako nadaljevali lani začeto delo. V lanskem šolskem letu so mladi iz doma uspešno sodelovali z mladimi iz Kranjskega dijaškega doma. Skupaj so izvedli nekatere proslave in športne prireditve.

Na družbeno-političnem področju so bili mladi iz doma v preteklem šolskem letu najbolj aktivni v Jeseniški občini. Program za to šolsko leto kaže, da pri delu ne bodo popustili. Pripravljeni so sodelovati z ostalimi mladinskimi aktivni na vseh

področjih družbenega življenja. Morali pa bodo posvetiti več pozornosti učenju in se še bolj prizadevati za izvrševanje nalog in dolžnosti v okviru samega doma. Prepričani smo, da se bodo mladi v domu v tem šolskem letu tudi na notranjem samoupravnem področju tako izkazali, kot se izkazujejo na vseh drugih področjih.

Že so začeli s pripravami za proslavo dneva republike, ki jo bodo poskušali izvesti v sodelovanju z jeseniško folkloro. Za dan JLA pa bodo šli obiskati naše graničarje v karavlo France Prešeren.

To je bil grob opis aktivnosti mladih v domu, ki se bo gotovo stopnjevalo, saj je v domu za delo v ZSMS dosti interesa.

Asmir Grudić

SODELOVANJE MLADIH IZ OBMEJNIH OBČIN

V Zirovnici so se v petek, 24. oktobra, prvič srečali predstavniki občinskih konferenc ZSMS obmejnih občin in predstavniki slovenskih mladinskih krajevnih odborov iz avstrijske Koroške. Mladi predstavniki so se ob prihodu v Zirovnico najprej podali po »poteh kulturne dediščine«, kjer so si z zanimanjem ogledali Prešernovo in Finžgarjevo rojstno hišo, obenem pa spoznali še en del lepe Gorenjske. Za tem so imeli v veliki sobi pri Trebušniku razgovor o medsebojnem sodelovanju.

Predstavniki občinskih konferenc ZSMS so se dogovarjali s predstavniki slovenskih mladinskih krajev-

nih odborov, s katerimi že sodelujejo, o nadaljnjem sodelovanju na področju kulture, športa, planinstva, mladinskega prostovoljnega dela, predvsem pa pri krepitvi prijateljstva.

Občinska konferenca ZSMS Jesenice že nekaj časa uspešno sodeluje z mladimi Slovenci iz St. Jakoba na avstrijskem Koroškem. Predsednik OK ZSMS Jesenice Slavko Mežek je poudaril, da je treba to sodelovanje še bolj poglobiti, imeti stalne stike z mladimi Slovenci onstran meje, sodelovati na akcijah in prireditvah katere organizira OK ZSMS Jesenice ali pa krajevni mladinski odbor iz St. Jakoba ipd. Občinska konferenca ZSMS Jesenice se bo tudi v bodoče prizadevala, da bo bogatila fond slovenske knjižnice s slovenskimi knjigami, katero je z veliko pomočjo OK ZSMS Jesenice odprla v St. Jakobu tamkajšna slovenska mladina.

O poteku prvega srečanja bodo izdelali bilten z naslovi in telefonskimi številkami vseh, ki so zajeti v to sodelovanje, predvsem zaradi hitrejšega medsebojnega obveščanja o akcijah, prireditvah ipd.

Prvo srečanje predstavnikov navedenih mladinskih organizacij sta organizirala občinska konferenca ZSMS Jesenice in republiška konferenca ZSMS. Drugo srečanje bo na Ravnah na Koroškem predvidoma aprila, kjer bodo lahko že pregledali napredek, kje so še pomanjkljivosti, predvsem pa kakšen je rezultat sodelovanja med občinskimi konferencami ZSMS in slovenskimi mladinskimi krajevnimi odbori na avstrijskem Koroškem.

Vasjo Hribar

Predstavniki občinskih konferenc ZSMS obmejnih občin in predstavniki slovenskih mladinskih krajevnih odborov iz avstrijske Koroške pred rojstno hišo Franceta Prešerna (Foto: Vasjo Hribar)

TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI

ZDA NA POTI V OBDOBJE TEKOČIH GORIV IZ PREMOGA

Pred kratkim je predsednik Carter podpisal zakon o energetski zanesljivosti, katerega osnova je ustanovitev družbe za proizvodnjo sintetičnih goriv (»Synfuel Co.«). S tem so ZDA napravile odločilen korak k hitri izgradnji močne industrije, ki bi naj v prihodnjih desetletjih z izdelavo velikih količin sintetičnih goriv (synfuel) omogočila zmanjšati odvisnost ZDA od uvožene nafte. Ta družba je pooblaščenca, da lahko v prihodnjih 12 letih porabi do 88 milijard dolarjev za spodbujanje privatne industrije na tem področju. Postavljeni cilj predvideva do leta 1992 povečanje proizvodnje sintetičnega goriva na dva milij. sodčkov (1 sodček je 159 litrov) dnevno, kar predstavlja 80 % današnjega uvoza nafte v ZDA.

Različna podjetja se delno tudi s finančno pomočjo zvezne vlade že leta trudijo razviti novo tehnologijo, ki bi omogočila izdelavo tekočih in plinastih goriv iz premoga, oljnih škrljavcev ali katranskih peskov. Več projektov je že pripravljenih za proizvodnjo, medtem ko jih je nekaj v pripravi. Velika finančna sredstva družbe Synfuel naj bi uresničevanje teh projektov omogočilo.

Vendar nekateri energetski strokovnjaki močno dvomijo, da bo ta zelo ambiciozna postavljeni cilj mogoče doseči. Samo priprave potrebnih proizvodnih zmogljivosti bodo zahtevale več let. Razen tega mnogi proizvodni postopki še niso tako zreli, da bi jih lahko že komercialno uporabljali. Pri tem je tudi vprašanje ali bo družba Synfuel Co. sposobna svoja razpoložljiva finančna sredstva učinkovito uporabiti, ali pa se bo izkazala kot še ena birokratska ustanova. Poleg tega bo treba tudi zboljšati danes ne najboljše odnose med državo in velikimi naftnimi družbami, kajti brez njihovega sodelovanja bo učinkovito delovanje industrije sintetičnih goriv komaj presiljivo.

MNOGO OBETAJOČE UTEKOČINJENJE PREMOGA

Prvo veliko napravo za izdelavo tekočega goriva iz premoga bo pričeli graditi v mestu Morgantown v zvezni državi Zahodna Virginija. Pri financiranju sodelujejo vlade ZDA, ZRN in Japonske, poleg tega pa še nekatere družbe iz teh držav. S finančnimi sredstvi v višini 1,4 milijarde dolarjev bodo zgradili demonstracijsko napravo za preizkušanje postopka utekočinjenja premoga, imenovanega SRC-II. Naprava bo dnevno predelala 6000 ton premoga z visoko vsebnostjo žvepla v 20.000 sodčkov sorazmerno čiste nafte, ki jo bodo nato predelali v različne derivate, kot sta bencin in kurilno olje. Proizvodnja na tej napravi bo stekla leta 1984.

Izkušnje, ki jih bodo dobili z obratovanjem te naprave bodo omogočile gradnjo komercialne naprave s petkrat večjo proizvodno zmogljivostjo. Danes obratuje edina komercialna naprava za utekočinjenje premoga v Južnoafriški republiki. Za postopek SRC-II predvidevajo, da bo v primerjavi z južnoafriškim znatno bolj učinkovit.

IZKORIŠČANJE OGROMNIH ZALOG PREMOGA

Postopek SRC-II velja danes v svetu kot vodični in najbolj obetajoči način predelave premoga v tekoče gorivo. Vsi dosedanjí napori za povečanje konvencionalne porabe premoga so imeli bolj malo uspeha, ne nazadnje zaradi velikih problemov povezanih s transportom in zaščito okolja.

ZDA imajo takšne količine zanesljivih rezerv premoga, da bodo lahko krile energetske potrebe za več stoletij. S predelavo premoga v tekoče ali plinasto gorivo so v precejšnji meri odstranjene njegove slabe lastnosti. Sicer je res, da so tudi pri napravah za utekočinjenje premoga določeni problemi z onesnaževanjem okolja, vendar jih je mogoče obvladati in niso primerljivi z onesnaževanjem ozračja pri direktnem zgorevanju premoga.

Precej manjša poskusna naprava za utekočinjenje že obratuje krajši čas v zvezni državi Kentucky. Veljala je 200 milij. dolarjev investicijskih stroškov katerih največji del je prispevalo ministrstvo za energijo zvezne vlade. Pri razvijanju tega postopka je sodelovalo več ameriških podjetij. V tej zvezni državi bodo zgradili tudi poskusno napravo postopka imenovanega SRC-I, ki oplemeniti premog v čistejšo trdno gorivo. Še eno takšno napravo bodo s financiranjem ministrstva za energijo zgradili v zvezni državi Teksas.

PROJEKTI ZA VPLINJEVANJE IN OLJNI ŠKRILJAVCI

Naloga Synfuel Co. je, da upošteva široko paleto novih tehnologij, medtem ko mora glavno pozornost nameniti predelavi premoga, kjer stotine podjetij raziskuje in razvija nove postopke. Največ že zrelih postopkov se nanaša na izdelavo plina. Prvo veliko takšno napravo gradi skupno pet podjetij v zvezni državi Severna Dakota. Za njeno gradnjo je zvezna vlada namenila 250 milij. dolarjev kreditnega jamstva, medtem ko je skupna investicija predvidena v višini 1,4 milijarde dolarjev. Pričetek obratovanja je predviden v letu 1985 in v napravi bodo iz rjavega premoga dnevno izdelovali 3,44 milij. kub. m plina.

Več drugih družb v ZDA pripravlja še druge projekte za gradnjo vplinjevalnih naprav za premog. Poleg tega so v teku tudi priprave za predelavo oljnih škrljavcev in to ne samo v ZDA, temveč tudi v Kanadi in Avstraliji.

PREHODNI PROGRAM

Vse te projekte so pripravljali in uresničevali brez sodelovanja družbe Synfuel Co., ker je sedaj praktično šele v ustanavljanju. Zato je kongres za obdobje, ko bo pričela družba delovati, odobril pet milijard dolarjev za prehodno obdobje. V tej vsoti so tri milijarde namenjene za izdelavo vojaških sintetičnih goriv, medtem ko sta ostali dve milijardi namenjeni

Pripravljenost je vedno boljša kakor golo pričakovanje...

Tito

ZAŠČITA ŽIVALI OB KEMIČNEM NAPADU

Na organizem vplivajo zelo hitro. Kadar je izpostavljena velikim koncentracijam teh strupov, žival pogine zelo hitro, tako rekoč v trenutku. Pri povprečni koncentraciji strupa v ozračju je žival v začetku vznemirjena in negotova pri hoji. Kmalu se zruši na tla, nakar nastopijo krči in v popolni nezavesti pogine. Če koncentracija ni smrtna, otrplost telesa potem, ko ozračje ni več zastrupljeno, polagoma popusti, zavest se vrne in zdravstveno stanje živali se popravi.

PRVA POMOČ. Če je bila žival v ozračju z veliko koncentracijo krvnih vojnih strupov, bo zelo hitro poginila in pomoč je skoraj nemogoča. Če pa je bila koncentracija strupov manjša, je treba žival čimprej odpeljati iz kontaminiranega ozračja, jo pokriti z odejo in pustiti, da miruje. Taka žival mora čimprej v strokovno veterinarsko oskrbo.

DUŠLJIVCI

Med dušljivce uvrščamo fosgen, difosgen in klorpikrin. Uporabljajo jih v obliki plinov ali hlapov, s katerimi zastrupljajo ozračje. So kratkotrajni vojni strupi. Na odprtem prostoru obstanejo v učinkovitih koncentracijah poleti do 20 minut, pozimi pa eno uro. Tam, kjer je gibanje zraka šibko, se zadržujejo tudi po nekaj ur.

Dušljivci delujejo na organizem skozi dihalo. Pri tem poškodujejo dihalna pota in pljuča, ki močno otežijo. To otežuje izmenjavo plinov v pljučih in povzroči pomanjkanje kisika, pri močni zastrupitvi pa dušenje in smrt.

Pri fosgenu in difosgenu se znaki zastrupitve živali pokažejo šele po nekaj urah, pri klorpikrinu pa takoj. Žival je potrta, vrat ima iztegnjen z gobcem proti zemlji. Postopoma vse težje in težje diha. Začne se znočiti in sicer najprej na notranji strani nog, na prsih in za ušesi, zatem pa so celem telesu. Občasno kašlja, iz nozdrvi pa se ji cedi penasta tekočina rumenkaste barve, ki je včasih pomešana s krvjo. Če žival preživi prvih 12 ur po zastrupitvi, bo ob skrbni negi, hrani in zdravljenju ozdravela. Nasprotno pa ob močni koncentraciji dušljivca v ozračju zaradi zadušitve kmalu pogine.

PRVA POMOČ. Živali, ki je kontaminirana z dušljivci, je treba čimprej nadeti standardno ali zasilno zaščitno masko. Nato jo je treba ob počasni hoji odpeljati s kontaminiranega ozemlja v smeri, iz katere piha veter in jo v primeren prostor, kjer bo zavarovana pred mrazom, vetrom in dežjem. Tu ji je treba sneti zaščitno masko in jo pokriti z odejo. Čimprej ji je potrebna strokovna veterinarska pomoč.

DRAŽLJIVCI

Dražljivce delimo po tem, kako učinkujejo, v solzivce in kihavce. Nastopajo v obliki dima in so kratkotrajni vojni strupi. Zaradi dražljivcev živali ne poginejo.

Glavni predstavnik solzivcev je kloracetofenon. V majhni koncentraciji ne povzroča težav in tudi ne zmanjšuje delovne zmogljivosti živali. Če je koncentracija velika ali če je bila žival dolgo časa izpostavljena manjši koncentraciji, se sluznica oči in roženica radi vnameta, žival pa tudi kašlja.

Nadaljevanje

kot jamstvo za cene in nakup ter neposredna posojila za privatna podjetja. Zato je zvezno ministrstvo poslalo tisočim podjetjem ustrezne formularje, na osnovi katerih bodo podjetja prijavila kandidature za odobritev teh finančnih sredstev.

BREZ VELIKIH NAFTNIH DRUŽB

Ministrstvo za energijo je že letos spomladi dodelilo 110 podjetjem 200 milij. dolarjev posojila za izdelavo predhodnih študij. Pri tem je zanimivo, da so popolnoma prezrli velike naftne družbe. Če jih bodo kasneje, ob delovanju družbe Synfuel Co., ko bo šlo še za večje vsote bolj upoštevali, je tudi vprašanje.

V zakonu o energetski zanesljivosti je jasno napisano, da naj družba Synfuel Co. predvsem sodeluje s tistimi podjetji, ki imajo malo ali pa sploh nič izkušenj kot proizvajalci energije in zato ne morejo sami nositi celotnega tveganja. Zato bi naj v osnovi z državnimi sredstvi ne subvencionirali tiste privatne investicije, ki bi jih v vsakem slučaju realizirali. Ta ost. naperjena proti največjim integriranim naftnim koncernom je nekoliko čudna, ker bodo milijardna sredstva, s katerimi bo razpolagala družba Synfuel Co., dobili predvsem z davki na dodatne dobičke naftnih družb. Če bodo le-te pri uporabi teh sredstev dejansko obšli, potem je vprašanje, če bo sploh na razpolago zadosti projektov, primernih za financiranje iz teh virov. Za takšen primer so predvideli gradnjo državnih naprav za proizvodnjo tega goriva. Vendar bo njihovo število zaradi protestov privatnih podjetij omejeno samo na tri.

NAČINI FINANCIRANJA IN OSTALI PROJEKTI

Finančna pomoč družbe Synfuel Co. bo obsegala tako jamstvo za ceno, prodajo in posojila (zadnje do 75 % stroškov projekta), kakor tudi v obliki neposrednih posojil (do 49 %). Možno je tudi sofinanciranje do 75 % udeležbe družbe Synfuel Co., ki bo imela začetni kapital 20 milijard dolarjev in ki bi naj zadostoval do leta 1984. Potem je za obdobje nadaljnjih osem let možno izkoriščati drugi del finančnih sredstev v največji vsoti 68 milijard dolarjev.

Zakon o energetski zanesljivosti je omogočil osnovati poleg družbe Synfuel Co. tudi banko za izkoriščanje sončne energije. Ki bo imela na razpolago 2,75 milijarde dolarjev finančnih sredstev. Na osnovi posebnega programa bo nadalje na razpolago 1,45 milijarde dolarjev za razvijanje izdelave gasohola (mešanice 90 % bencina in 10 % alkohola), in ostale postopke z biomaso. V zvezi s tem je postavljen cilj doseči do leta 1992 dnevno proizvodnjo 60.000 sodčkov alkohola, v glavnem iz koruze. Na ta način bi lahko krili 10 % porabe bencina iz tega vira.

TOZD			Zelenice	Plavž	Jeklarna	Livarna	bluming štel	valjarna žice in profilov	valjarna debele pločevine	Hladna valjarna Bela	Hladna valjarna Jesenice	Žičarna	Profilarna	Vratni podboji	Jeklovlek	Elektrode	Želbjarna	Strojne delavnice	Remontne delavnice	Vzdrževanje	Energetika	Transport	Družbena prehrana	DSSS KSI	DSSS EKTKRN	DSSS KO-FI
1. Dohodek na delavca (v din)	I.-IX. 79	194.060	211.864	225.543	181.833	180.995	246.317	200.993	405.016	283.751	218.219	201.858	172.420	365.214	163.440	150.449	156.923	149.125	153.938	320.466	161.999	86.861	132.481	126.514	120.739	
	I.-IX. 80	230.860	259.926	311.093	262.476	86.151	436.122	271.448	554.877	365.291	223.911	239.048	225.116	333.799	253.512	204.344	163.954	170.637	174.565	361.114	151.306	82.489	175.117	163.474	136.089	
	Indeks	119	123	138	144	48	177	135	137	129	103	118	130	94	155	136	104	114	113	113	93	95	132	129	103	
2. Dohodek v primerjavi s povprečno uporabljenimi poslovnimi sredstvi (v %)	I.-IX. 79	18,2	14,8	13,0	78,9	10,4	14,3	15,5	6,7	47,3	32,5	28,1	13,1	36,7	17,3	50,3	33,5	49,8	119,8	15,9	22,1	22,6	136,5	37,1	24,2	
	I.-IX. 80	18,0	13,4	15,4	100,3	4,0	15,8	16,0	8,5	48,3	25,3	25,8	15,9	29,1	22,6	37,6	24,3	43,8	117,8	14,3	18,5	18,4	139,8	27,3	22,7	
	Indeks	99	91	119	127	38	110	103	128	102	78	92	122	79	131	75	73	88	98	90	84	81	103	74	94	
3. Razporejeni čisti dohodek na delavca (v din)	I.-IX. 79	126.465	120.321	129.140	141.685	93.349	144.542	117.498	95.679	209.918	149.969	130.344	115.526	252.557	104.791	109.335	116.239	116.314	123.501	198.760	118.693	78.169	100.041	119.947	113.588	
	I.-IX. 80	151.032	147.206	162.635	202.350	10.778	276.942	156.402	120.890	268.669	139.338	150.330	149.775	234.049	161.192	143.891	119.913	135.071	141.134	226.247	111.823	72.604	133.451	145.778	127.294	
	Indeks	119	122	126	143	12	192	133	126	128	93	120	130	93	154	132	103	116	114	114	94	93	133	122	112	
3. a) Doseženi čisti dohodek na delavca (v din)	I.-IX. 79	124.840	120.321	129.140	141.685	81.247	144.542	117.498	74.947	209.918	149.969	130.344	115.526	252.557	104.791	109.335	116.239	116.314	123.501	198.760	118.693	78.169	100.041	119.947	113.588	
	I.-IX. 80	144.308	147.206	162.635	202.350	—	276.942	156.402	120.890	268.669	139.338	156.330	149.775	234.049	161.192	143.891	119.913	135.071	141.134	226.247	111.823	72.604	133.451	145.778	127.294	
	Indeks	116	122	126	143	—	192	133	161	128	93	120	130	93	154	132	103	116	114	114	94	93	133	122	112	
4. Akumulacija v primerjavi z dohodkom (v %)	I.-IX. 79	11,8	8,2	9,6	22,0	—	16,0	10,2	—	38,7	23,5	16,8	12,3	43,2	11,8	10,9	7,0	6,7	5,7	26,4	10,7	2,5	—	—	—	
	I.-IX. 80	12,6	4,7	10,5	30,5	—	33,4	14,7	2,3	38,9	9,2	20,2	19,6	34,8	24,5	15,1	2,5	6,7	6,1	23,7	2,5	15,0	—	—	—	
	Indeks	107	57	109	139	—	209	144	—	100	39	128	160	81	208	139	35	100	108	90	23	600	—	—	—	
5. Akumulacija v primerjavi s čistim razporejenim dohodkom (v %)	I.-IX. 79	18,1	14,4	16,7	28,3	—	27,3	17,4	—	52,3	34,2	24,4	18,3	60,8	18,4	14,9	9,5	8,6	7,1	42,6	14,7	2,8	—	—	—	
	I.-IX. 80	19,3	8,3	20,0	39,5	—	52,5	25,5	10,8	52,7	14,7	30,9	29,4	49,6	38,6	21,5	3,4	8,5	7,5	37,8	3,3	17,1	—	—	—	
	Indeks	107	58	120	131	—	192	147	—	101	43	127	161	82	210	144	36	99	107	89	23	611	—	—	—	
6. Akumulacija v primerjavi s čistim doseženim dohodkom (v %)	I.-IX. 79	18,4	14,4	16,7	28,3	—	27,3	17,4	—	52,3	34,2	24,4	18,3	60,8	18,4	14,9	9,5	8,6	7,1	42,6	14,7	2,8	—	—	—	
	I.-IX. 80	20,2	8,3	20,0	39,5	—	52,5	25,5	10,8	52,7	14,7	30,9	29,4	49,6	38,6	21,5	3,4	8,5	7,5	37,8	3,3	17,1	—	—	—	
	Indeks	110	58	120	140	—	192	147	—	101	43	127	161	82	210	144	36	99	107	89	23	611	—	—	—	
7. Akumulacija v primerjavi s povprečno uporabljenimi poslovnimi sredstvi	I.-IX. 79	2,1	1,2	1,2	17,4	—	2,3	1,6	—	18,3	7,6	4,4	1,6	15,9	2,0	5,5	2,4	3,3	6,8	4,2	2,4	0,6	—	—	—	
	I.-IX. 80	2,3	0,6	1,6	30,6	—	6,6	2,3	0,2	18,7	2,3	5,2	3,1	10,1	5,5	5,7	6,1	3,0	7,2	3,4	0,5	2,8	—	—	—	
	Indeks	110	52	129	176	—	244	148	—	102	30	118	194	64	272	104	258	89	106	81	194	467	—	—	—	
8. Osební dohodek in sredstva za skupno porabo na delavca (din)	I.-IX. 79	103.549	103.015	107.570	101.626	93.349	105.066	97.059	95.679	100.164	98.757	98.523	94.408	99.022	85.529	93.010	105.206	106.312	114.780	114.173	101.300	75.997	100.041	119.947	113.588	
	I.-IX. 80	121.950	135.015	130.100	122.417	107.784	131.476	116.540	107.890	127.006	118.839	93.762	105.745	117.870	98.996	112.966	115.814	123.562	130.487	140.652	108.103	87.640	133.451	145.778	127.294	
	Indeks	118	131	121	121	116	125	120	113	127	120	95	112	119	116	121	110	116	114	123	107	115	133	122	112	
9. Čisti osební dohodek na delavca (v din) mesečno	I.-IX. 79	7.189	7.220	7.427	7.702	6.943	7.083	6.691	7.191	7.119	6.730	6.658	6.219	6.635	5.795	6.135	7.260	7.468	8.101	7.803	6.935	5.296	6.823	8.059	7.700	
	I.-IX. 80	8.441	8.660	8.947	9.349	8.212	8.622	7.968	8.085	8.310	7.975	7.107	7.153	7.852	6.658	7.290	8.259	8.649	9.286	9.237	8.242	6.186	8.217	9.374	9.028	
	Indeks	117	120	121	121	118	122	119	112	117	118	107	115	118	115	119	114	116	115	118	119	117	120	116	117	
10. Del izplačanega OD delavcev za zadovoljevanje skupnih in splošnih družb. potreb na del. - mesečno (din)	I.-IX. 79	3.032	2.953	3.064	3.025	2.976	2.945	2.777	2.988	2.891	2.790	2.794	2.631	2.781	2.413	2.623	3.064	3.166	3.410	3.362	2.917	2.300	2.927	3.482	3.403	
	I.-IX. 80	3.409	3.449	3.551	3.488	3.291	3.507	3.173	3.304	3.291	3.174	2.833	2.816	3.182	2.650	3.045	3.339	3.473	3.738	3.812	3.336	1.708	3.730	3.907	3.762	
	Indeks	112	117	116	116	111	119	114	110	114	114	101	107	114	110	116	109	110	110	113	114	74	127	112	111	
11. Sredstva iz dohodka za zadovoljevanje skupnih in splošnih družb. potreb in za pogodbene obv. na delavca (v din)	I.-IX. 79	36.825	32.700	40.455	20.427	39.596	56.974	25.968	243.109	38.950	28.859	29.918	25.458	68.485	27.032	15.663	18.483	12.976	10.187	70.602	21.672	7.430	32.440	6.587	7.152	
	I.-IX. 80	48.340	40.778	82.447	32.928	41.874	88.588	35.688	320.957	48.657	26.315	29.412	37.547	49.170	47.588	24.231	20.405	14.457	12.214	83.389	14.535	8.687	41.686	17.696	8.794	
	Indeks	131	125	204	161	106	156	137	133	125	91	98	147	74	176	155	110	111	120	118	67	117	128	269	123	
12. Akumulacija z amortizacijo v primerjavi s popr. uporabl. poslovnimi sredstvi (v %)	I.-IX. 79	8,0	12,0	3,4	21,0	10,9	8,7	5,9	6,0	24,2	15,8	9,2	4,8	20,3	5,2	11,5	7,4	4,6	8,6	13,9	8,1	3,7	6,6	4,8	0,6	
	I.-IX. 80	8,8	10,9	5,1	34,7	11,0	12,0	6,9	8,1	24,7	10,5	10,2	6,5	15,8	9,9	10,7	5,4	4,2	9,2	13,5	6,2	5,9	5,6	3,2	0,7	
	Indeks	110	91	150	165	111	138	118	134	102	86	110	135	78	191	92	73	91	107	97	77	159	85	67	106	
13. Povprečno uporabljena poslovna sredstva na delavca (v din)	I.-IX. 79	1.068.656	1.434.891	1.736.883	230.458	1.738.242	1.719.500	1.285.417	6.090.583	600.333	672.365	719.332	1.320.442	968.945	946.600	289.286	468.596	299.237	128.540	2.019.036	734.389	385.227	97.811	341.435	498.635	
	I.-IX. 80	1.283.002	1.943.663	2.016.301	261.671	2.175.095	2.691.458	1.899.948	6.514.682	756.961	884.812	926.677	1.415.592	1.145.667	1.124.356	544.006	675.216	389.230	148.181	2.524.589	816.247	447.899	125.234	598.111	598.998	
	Indeks	120	135	116	113	125	151	131	107	126	132	129	107	118	119	182	144	130	115	125	111	116	128	175	120	
14. Povprečno uporabljena osnovna sredstva na delavca (v din)	I.-IX. 79	497.239	315.632	543.473	14.982	409.121	1.080.540	555.407	4.326.883	168.909	232.464	165.174	879.983	437.307	407.271	44.345	120.070	53.883	31.469	1.059.044	485.687	257.049	71.102	232.168	115.761	
	I.-IX. 80	598.826	396.600	700.195	16.874	489.164	1.447.314	715.491	4.966.213	206.295	224.937	280.939	924.968	502.704	456.745	90.629	224.014	74.513	32.745	1.292.823	523.391	314.384	91.508	473.672	138.644	
	Indeks	120	126	129	113	120	134	129	115	122	97	130	105	115	112	204	187	138	104	122	108	122	129	204	120	
15. Celotni prihodek v primerjavi s porabljenimi sredstvi (v %)	I.-IX. 79	124,8	109,2	110,3	228,5	114,9	140,6	125,6	112,5	157,8	132,9	140,7	168,4	208,3	127,7	136,1	205,1	174,7	478,1	115,1	204,8	145,0	324,1	280,5	237,3	
	I.-IX. 80	125,6	109,0	110,9	219,8	106,8	160,6	134,9	127,3	146,7	138,7	119,0	156,9	183,3	133,1	125,6	197,6	174,4	508,7	111,1	177,6	133,0	401,7	287,1	250,5	
	Indeks	101	100	106	96	93	114	107	113	93	104	85	93	88	104	92	96	100	1							

KOMUNISTI V TOZD VALJARNA ŽICE IN PROFILOV O PROBLEMIH SVOJE ORGANIZACIJE

Pred štirinajstimi dnevi smo se komunisti v valjarni žice in profilov dogovorili, da se moramo v najkrajšem času temeljito pogovoriti o vzrokih, ki so vplivali, da je sicer dokaj aktivna organizacija zveze komunistov v zadnjih nekaj mesecih popustila in da je njena aktivnost nekoliko zamrla. Na sestanku naj bi ugotovili, kje so problemi katere delno ali povsem zanemarjamo ali pa jim posvečamo premalo pozornosti. Na nekatere stvari nas je že opozoril občinski komite zveze komunistov in smo zato z zadovoljstvom pozdravili v naši sredi izvršnega sekretarja OK ZKS Mirka Rabiča, ki nam je tudi svetoval kaj po njegovem mnenju v naši organizaciji še ni v redu in kako bi morali delovati.

Po mnenju razpravljalcev se mora organizacija Zveze komunistov bolj poglobljati v probleme celotne TOZD in aktivno sodelovati v vseh smereh, ki neposredno zadevajo ob probleme gospodarjenja v TOZD. Zlasti je pomembna tehnološka disciplina, ki bi jo morali naglašati prav zdaj, ko je pred nami obravnava poročila o uspešnosti poslovanja TOZD v devetih mesecih.

Pomemben je lahko prispevek komunistov v razpravah na sestankih samoupravnih delovnih skupin, ki naj zajemajo dejanske razmere in vse ključne probleme. Na ta način bomo izluščili vse tisto kar je bistveno za uspešno poslovanje TOZD.

Že večkrat je bila sprožena misel, da se teme na različnih sestankih ponavljajo in da isto snov obravnava organizacija vsaka zase in seveda tako lahko vsaka organizacija zavzame različno stališče in isto snov obravnava na drugačen način. Zato je potrebno več sodelovanja med družbenopolitičnimi organizacijami in teme, ki so vsem skupne tudi skupno obravnavati. Tako ne bo cepljenja moči, zadolžitve pa bomo lahko bolj enakomerno porazdelili na več ljudi.

Idejnopolitično izobraževanje komunistov predstavlja področje, kjer kljub prizadevanju ne dosegamo ravno dobrih rezultatov. Le s težavo pridobimo člana zveze komunistov za obiskovanje ene od šol ali seminarjev, ki so organizirani na Jesenicah ali kje drugje. To pot se bo udeleževali dopisne šole marksizma Boro Nikolovski, ugotavljam pa, da je v naši OO ZK predvsem starejši kader in bo ena prvenstvenih nalog v prihodnosti naša organizacija pomladiti, mlade pa preko teh šol usposobiti za prevzemanje odgovornejših funkcij v TOZD.

Medtem, ko organi samoupravljanja delujejo zadovoljivo in ko je bila, kot že rečeno, aktivnost zveze komunistov, sindikalne organizacije in organizacije ZSMS vsaj v prvi polovici leta opazna, pa nikakor ne moremo biti zadovoljni z delom delegatskega sistema zlasti v samoupravnih interesnih skupnostih. Vodje delegacij se pritožujejo, da so materiali, ki jih dobivajo preobširni in jim strokovno niso dorasli. Nanašajo se tudi na širše področje, največkrat na celo gorenjsko regijo, zato na sejah ali skupščinah ne morejo aktivno sodelovati.

V TOZD Valjarna žice in profilov se dokaj pogosto na raznih sestankih sproži problem, ki moti tudi nas. Namreč kljub prizadevanju DPO in vodstva TOZD nismo uspeli zadovoljivo rešiti problema lokacije bivše kantine, ta je bila »začasno« ukinjena, kmalu potem pa spremenjena v pisarniške prostore. Poudarjamo, da tu ne gre za morebitno komoditet, temveč gre predvsem za veliko oddaljenost nove kantine zaradi katere se podaljšuje čas odsotnosti

tako valjavcev kot vzdrževalcev. Zlasti v zimskem času ni ne prijetno, ne zdravo ko mora valjavec, ki se je

pravkar preznoil z odstranjevanjem izmečka, na skoraj 400 m dolgo pot do kantine.

Tudi preutesnjeni garderobni prostori zahtevajo naglih ukrepov, da bi se higijenski pogoji izboljšali. Poleg utesnitosti se dogaja, da ni vedno tople vode in upravičeno razburi ljudi, če po končani dnini naletijo na popolnoma hladno vodo, v kateri naj se umivajo.

Vodja TOZD France Ravnihar je pojasnil, da razširitev garderobe kljub stabilizacijskim ukrepom oziroma omejitvam ne sme iz naših načrtov za izboljšanje življenjskih pogojev in so nekatere začetne priprave že v teku.

Prepričani smo, da vse kar je bilo na sestanku povedano predstavlja dobro osnovo za boljše delo organizacije Zveze komunistov v TOZD. D. A.

BESEDE – DEJANJA

Kaj je socialistična morala? Socialistična morala je, ko lepe besede spremljajo tudi dobra in humana dejanja. To je vprašanje učitelja predmeta temeljev socialistične morale v 7. razredu osnovne šole in odgovor učencev. Na to vprašanje je sledilo vso šolsko uro vrsto primerov iz življenja v šoli in izven šole in tudi o odnosih med odraslimi v organizacijah združenega dela in doma, v družini (družinska morala). Učenci 13 ali 14 let starosti vedo kaj je prav, kaj ni prav, kaj je in kdaj ni dvojna morala. Vedo, da se tudi v socializmu k sreči le pri posameznikih pojavlja dvojna morala in da se je treba proti njej odločno boriti. Ne glede kakšne ocene dobivajo v šoli so učenci zelo prizadeti takrat, ko vidijo, da je dobil učenec boljšo oceno od sošolca, čeprav je pokazal manj znanja. Učenci zahtevajo, da je nagrajevanje – ocenjevanje pravično, da tisti, ki je prizadevnejši in pokaže več znanja dobi tudi boljšo oceno, oziroma plačilo.

Učenci so vsi za socialistično moralo. Učitelj, ki dela drugače, ki ne nagrajuje po »učinku«, ne dela spodbudno, učenci ga nimajo radi in tudi do tistega predmeta nimajo veselja. Ta odnos se čuti že po vzdušju v razredu.

V sedemnajstih letih mojega učiteljevanja si bom najbolj zapomnil redovalno konferenco lani, ko so ji prisostvovali tudi predstavniki šolske skupnosti učencev. Trenutkov njihovega ocenjevanja dela učencev in učiteljev ne bom nikoli pozabil. Niso povedali imen ne učiteljev, ne učencev. Povedali so slabosti in napake, povedali in svetovali, kako bi bilo bolj prav. Med drugim so zelo kritično ocenili preveliko uravnolovko pri ocenjevanju, ki ni spodbudna ne za boljše in ne za slabe učence. Na primer: Učenec, ki je vse leto med oceno prav dobro – odlično težko doseže kljub velikemu prizadevanju oceno odlično. Skoraj brez truda ali z najuspešnejšim trudom pa lahko doseže slab učenec oceno zadostno ali celo dobro.

Upajmo, da bodo učenci počasi le uspeli in prodrli v zbornice, predvsem na redovalne konference, kjer se odloča o čimbolj pravičnem nagrajevanju ali kaznovanju učencev, ki bodo čez nekaj let samoupravljalci v gospodarskih ali negospodarskih organizacijah. Kakšni samoupravljalci bodo? Ali samo z lepimi besedami ali tudi z dejanji. Socialistično moralo bomo najmlajšim vcepili z besedami, ki jih bodo spremljala tudi dobra, pravična in humana dejanja.

Ali ni danes v naših organizacijah združenega dela prav tako. Ali ni prav takih napak povsod in vsak dan. Vsak dan toliko sestankov, besed in sklepov. V praksi ni toliko sprememb, kolikor bi jih moralo slediti. Kaj je temu vzrok?

Pretekli teden vstopi ob 13.30 pred Železarno v avtobus delavec. Na drugem koncu avtobusa ga opazi znanec, ki je šel na popoldansko izmeno in vpraša: »Ali nisi na šihu dopoldan?« »Seveda sem, imeli smo sestanek do 13. ure, sedaj se pa ne spleča več nazaj na delovno mesto,« mu odvrne. »O čem pa ste spet sejalili?« zanima sodelavca. »Oh saj veš o stabilizaciji pri večji storilnosti.« Verjetno je na sestanku večkrat pogledal na uro, vendar ne zato, da bo še tisti dan kaj naredil, ali že na delovno mesto isti dan prenesel sklepe na svoje sodelavce.

Menim, da so vse besede in tone papirja odveč, če ne bomo prešli od besed k dejanjem v pogledu delitve osebnega dohodka po delu in rezultatih dela. Pri tem pa se bomo morali prav tako spoprijeti z dvojno moralo (na sestankih vsi soglašamo s stabilizacijskimi prizadevanji, v praksi delamo pa drugače), ki najbrž tudi botruje prepočasemu uresničevanju dohodkovnih odnosov. Če bi nagrajevali po delu, potem bi se delavci prvi uprli sestankom med delovnim časom ali se vsaj borili za njihovo racionalizacijo in se po sestanku po najbližji poti vrnili na delo.

Kaj pa samoupravljanje?

Kmet iz ene izmed vasi v okolici Žirovnice mi je dejal: »Živino, ki jo imam za zakol ne bom dal na klavnico, čeprav mi je težko, ko primanjkuje mesa. Primanjkuje ga zato, ker kmetje nimamo skoraj nobenega vpliva na razporejanje denarja – stotine milijonov starih dinarjev za pospeševanje živinoreje, za ureditev naših planin. Denar je dobil kmetijsko živilski kombinat Kranj. Z našimi sredstvi bi morali gospodariti mi. Dokler bodo oni delali brez nas ali mimo nas, bomo tudi mi mimo njih.«

To bi bil primer za klub samoupravljalcev ali celo za družbenega pravobranilca in za vse tiste, ki iščejo vzroke, zakaj vpada reja živine.

Kot komunist premišlujem in predlagam, da ne bi hodili več iz proizvodnje na sestanke, ampak naj sklicatelji pridejo med delavce proizvajalce in se tam seznanijo z delom, uspehi in napakami ter konkretno predlagajo spremembe in izboljšave. Delavci jih bodo veseli saj se bodo tako srečali s tistimi, ki so jih izvolili na družbeno-politične položaje in jih potem niso več srečali.

Uresničujemo hitreje ideje tvorcev našega socialističnega samoupravljanja tovaršev Tita in Kardeja. Oba sta nam dala zgled tudi v praksi. Kljub starosti in boleznini tovarši Tito potoval po domovini, imel stike z ljudmi, se z njimi pogovarjal in pomagal pri reševanju problemov in težav v posameznih krajih. Kaj pa mi?

Jaka Klinar

V SPOMIN POVELJNIKU FRANCIJU BAHUNU

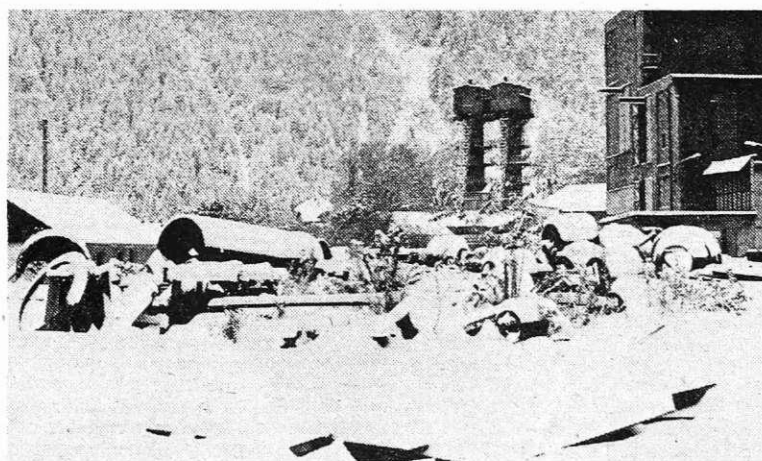
Kakor nenadoma izbruhne požar, tako je v sivem novembrskem jutru izbruhnila novica, da je nenadoma preminul poveljnik poklicne gasilske in reševalne čete naše železarne FRANCIA BAHUN. Nenadoma, sredi ustvarjalnega dela in izgovorjanja za gasilstvo je usahnilo življenje še polno načrtov in delovne zagnanosti.

Rodil se je v številni družini pred 46 leti in prešel skozi trdo šolo življenja. Zaradi okolja in družinske tradicije se je že v rani mladosti zapisal gasilstvu, ostal gasilec in kot gasilec končal tudi svojo življenjsko pot. Od prostovoljnih gasilcev ga je pot zanesla med poklicne gasilce že leta 1963, ravno letos pa je preteklo tudi deset let odkar je prevzel odgovorne naloge in opravila. Mesto poveljnika poklicne gasilske in reševalne čete železarne Jesenice.

Na slehernem koraku je dokazoval svojo neomajno pripadnost poklicu, ki ga je s tako zagnanostjo in odgovornostjo pa tudi spoštovanjem opravljal. Nesebično je razdal svoje strokovno znanje mlajšim, od poklicnih do prostovoljnih gasilcev in sodeloval pri številnih vajah in demonstracijah, da bi kar najbolj strokovno izpopolnili gasil-

stvo in požarnovarnostno zaščito v Železarni in v občini. Vztrajno in prepričevalno se je nenehno zavzemal za izpopolnjevanje gasilske in reševalne opreme, za razreševanje kadrovskih, organizacijskih in denarnih problemov poklicne gasilske in reševalne čete Železarne pa tudi za stalen napredek prostovoljnega gasilstva. To je bila resnično njegova velika predanost gasilstvu, poklicu, ki si ga je izbral in ki je zahteval celega človeka in neopredeljen delovni čas. Kot otrok je zardeval, če mu vaja ni uspela tako kot je predvideval in tako kot bi morala. To pa je le še en dokaz njegove velike odgovornosti do poklica in delovnih nalog in opravil, ki smo mu jih zaupali v naši železarni.

Nenadna smrt je prekinila široko zasnovano delo Francija Bahunu na področju gasilstva in požarnovarnostne in reševalne dejavnosti. Njegovo, morda včasih še premalo zapaženo delo na teh področjih pa je vtisnilo neizbrisni pečat v zgodovino, napredek in razvoj gasilstva v naši železarni in v občini. To pa bo najlepši spomin nanj pa tudi najlepša zahvala za veliko delo, ki ga je opravil na področju gasilstva, požarne varnosti in reševalstva.

Prvi letošnji sneg (Foto S. Kokalj)

Železarski globus

ZRN

Železarska družba A. Thyssen je pri japonski železarski družbi Kawasaki Steel kupila tehnologijo za vodenje obratovanja plavža s pomočjo elektronskega računalnika. Uporablja jo bo na velikem plavžu v železar-

ni Schwelgern, ki ima premer talilnika 14 m in v katerem izdelajo letno 6,6 milij. ton grodlja. Ta sistem elektronskega računalnika že uporablja jo z velikim uspehom na plavžu št. 4 v francoski železarni Dunkerque, ki pripada družbi Unisior. Elektronski računalnik vodi obrtovanje v plavžu in omogoča znatno znižanje porabe koksa.

DOPISUJTE V ŽELEZARJA

TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČNI

SVETOVNA PORABA ENERGIJE

V letu 1979 je bilo na svetu porabljeno slabih 9.200 milij. enot črnega premoga primarne energije, kar pomeni 9.700 milij. ton pa je bilo proizvedenih. V primerjavi z letom 1970 pomeni to tako pri porabi, kakor tudi pri proizvodnji povečanje za okoli 30%. V zadnjih desetih letih se je najbolj povečala proizvodnja in poraba jedrske energije in sicer za 600% – kljub temu pa jedrska energija danes v celotni svetovni porabi primarne energije ne pokriva niti enega odstotka.

Vodilni nosilec energije je ostala tudi danes, kot je bila že prej nafta. V preteklem desetletju se je njen delež pri proizvodnji kot porabi zelo povečal. Leta 1979 je bila nafta udeležena pri porabi primarne energije s slabimi 46%, medtem ko je bila leta 1970 ta količina 44%. V letu 1979 je skoraj polovica svetovne proizvodnje energije odpadla na nafto. Pred desetimi leti je bil njen delež 47%.

Pri premogu, ki je po nafti drugi najpomembnejši nosilec energije, se je v zadnjih desetih letih povečala proizvodnja in poraba za eno petino. Vendar je njegov delež pri celotni energijski bilanci sveta v tem obdobju padel s 33 na 30%. Glede na sedanjo situacijo lahko pričakujemo, da se bo v tem desetletju ta razvoj obrnil v nasprotno smer.

Ostali nosilci energije – zemeljski plin, vodna energija in drugi – držijo korak z večanjem proizvodnje in porabe primar-

ne energije. Kot pred desetimi leti, so tudi danes udeleženi s približno 22% pri celotni primarni energiji.

Bolj značilno kot delež posameznih nosilcev energije pri proizvodnji in porabi primarne energije so se spremenili njeni tokovi. Severno Ameriko, ki je bila pri porabi leta 1970 na svetu še prva, so medtem že presegli Vzhodna Evropa s Sovjetsko zvezo in LR Kitajska.

Na tem področju je dosegla poraba energije leta 1979 približno 32% celotne primarne energije na svetu. Medtem ko je leta 1970 Severna Amerika uvozila samo slabe 4% celotne porabe primarne energije, se je leta 1979 dvignila ta količina na okoli 16%. Zato je to področje za Zahodno Evropo največji uvoznik primarne energije na svetu.

Popolnoma drugače je potekal razvoj v Zahodni Evropi, ki je tretji največji porabnik energije na svetu. Medtem ko se je poraba primarne energije v letih od 1970 do 1979 povečala za približno 18%, se je zaradi črpanja nafte in zemeljskega plina v Severnem morju, istočasno povečala tudi proizvodnja primarne energije za 44%. Vzporedno s tem se je uvoz primarne energije na to področje v zadnjih desetih letih ni bistveno spremenil. Vendar je delež uvoza pri kiturju zahodnoevropske porabe energije padel z 61% v letu 1970, na 52% v letu 1979.

Na področju Srednjega in Daljnjega vzhoda ter Avstralije se je znižal delež proizvedene primarne energije s 46% v letu

1970 na 57% v letu 1979. S povečanjem proizvodnje primarne energije za skoraj 70% je doseglo to področje pri tem največjo rast na svetu.

Med področji, ki proizvajajo več primarne energije kot jo porabijo je nastalo med leti 1970 in 1979 v Srednji in Južni Ameriki zmanjšanje presežka. Medtem ko je leta 1970 Latinska Amerika izvozila še 200 milij. ton enot črnega premoga, je v zadnjih letih padel njen delež na nekaj več kot 80 milij. enot črnega premoga.

Afrika je v tem obdobju povečala izvoz primarne energije za 8%, čeprav je njena lastna poraba narasla za 57%.

Področje z največjim presežkom proizvodnje primarne energije je tudi še danes Bližnji vzhod. Leta 1979 je bilo v državah Bližnjega vzhoda proizvedeno skoraj toliko primarne energije kot so jo v istem letu porabile zahodnoevropske države. To količino energije je sestavljalo 96% nafte in 3% zemeljskega plina. Ostanek je premog in hidroenergija. Količina primarne energije, ki je bila leta 1974 preko lastne porabe proizvedena na Bližnjem vzhodu je dosegla približno 1,5 milijarde ton enot črnega premoga. Ta količina ustreza več kot eni šestini celotne porabe primarne energije na svetu.

OPREDELITVE O INVESTICIJAH

(Nadaljevanje s 1 strani)

jih beležimo pri nas in ki so bile vzdrževane s prenapenjanjem finančnih in materialnih virov ter z visoko stopnjo zadolženosti naše države v tujini, uspešno reševala tudi probleme tekoče reprodukcije.

Zadnja leta se vse bolj zmanjšuje delež investicij v osnovna sredstva proizvodnih dejavnosti, povečujejo pa se negospodarske naložbe, v samih gospodarskih investicijah pa predvsem naraščajo vlaganja v »zidove«, njihova neustrezna kvaliteta pa se kaže tudi v preveliki usmerjenosti na nove objekte.

Prepotrebne prestrukturiranja našega gospodarstva ne bomo dosegli samo z graditvijo novih zmogljivosti, ampak predvsem s preusmeritvijo proizvodnje v obstoječih kapacitetah, z ustreznimi modernizacijami.

Usmeritev naložb ni bila ustrezna, saj se je strukturno neskladje še bolj poglobljalo.

Udeležba gospodarstva v financiranju naložb je zelo nizka in prevladujejo bančna sredstva, hkrati pa so možnosti za vpliv delavcev na investicijske odločitve še vedno zelo majhne, zelo malo pa je tudi resničnega dohodkovnega povezovanja ter samoupravnega združevanja dela in sredstev.

Poglaviti vzrok za velike podražitve in prekoračitve pri naših investicijah je v nerealnih, nepopolnih in pogosto zavestno nedodelanih investicijskih programih in v tem, da skoraj nobene investicije nismo začeli s popolno investicijsko dokumentacijo ter brez kompletnih glavnih načrtov za vsa dela in opremo.

Očitno bomo morali v naslednjem obdobju radikalno spremeniti oz. zmanjšati udeležbo investicij v družbenem proizvodu.

Ena najpomembnejših in verjetno tudi najzahtevnejših nalog je odločno in brezkompromisno uveljavljanje politike prestrukturiranja slovenskega gospodarstva, kjer smo bili doslej neuspešni, prepočasni in pretežno ekstenzivni.

Preobrazba slovenskega gospodarstva na kvaliteten osnovah bo možna le z doslednim uveljavljanjem dogovorjenih razvojnih kriterijev in prednostnih opredelitev, ki naj bi jih opredelili v dogovoru o temeljih družbenega plana SR Slovenije, spodbujanje takih procesov v okviru celotnega jugoslovanskega prostora in dajanja ustreznih strokovne pomoči OZD, pa je prav gotovo ena od pomembnih in odgovornih nalog gospodarskih zborm in splošnih združenj.

Banke naj bi zavrnile obravnavo vseh investicijskih programov z zahtevki za bančnimi sredstvi ali za pomoč banki pri združevanju sredstev, če investicijski programi ne izkazujejo elementov, na podlagi katerih se izračunavajo minimalne zahteve dogovorjenih kriterijev.

Samoupravna interesna skupnost za ekonomske odnose s tujino (SISEOT) in Gospodarska zbornica Slovenije bosta tesno sodelovali in si prizadevali za zmanjševanje deleža uvoza opreme pri investicijah.

Uveljaviti bi morali načelo, da noben investicijski objekt ne more več v izgradnjo brez kompletne investicijsko-tehnične dokumentacije oz. vseh potrebnih projektov in da nobena investicija ne more biti začeta brez realnega finančnega izračuna te investicije in trdne finančne konstrukcije.

Cimprej naj bi sprejeli družbeni dogovor o obveznem evidenti-

ranju vseh investicijskih naložb in to pri SDK, ki bi morala prevzeti večjo odgovornost pri spremljanju investicij.

Analiza oskrbljenosti z uvoženim in domačim reprodukcijskim materialom kaže, da je bilo še pred tremi leti 59 % OZD dobro oskrbljenih, sedaj pa je takih samo še 22 %, pri čemer pa kaže, da bo oskrbljenost v naslednjih mesecih še slabša.

Ena temeljnih nalog tudi zbornice mehanizma bo predvsem zagotoviti surovine in materiale izvoznemu gospodarstvu.

Likvidnostni položaj slovenskega gospodarstva, ki se je v letošnjih poletnih mesecih poslabšal, se je začel sicer v zadnjem času nekoliko popravljati, še vedno pa ga bremenijo zamude pri plačevanju izvoznih stimulacij, prelivanje obratnih sredstev v osnovna sredstva, velik presežek terjatev slovenskega gospodarstva do drugih republik in pokrajin nad obveznostmi.

Pri oblikovanju novega sistema cen zlasti še kriterijev in meril za cene, bi morala splošna združenja intenzivneje sodelovati.

Čeprav se je zbornica močno udeleževala, da bi se izkoristile vse možnosti povečanja izvoza, zlasti v smislu izvedbe načela, da odpira nad planom povečan izvoz prav tolikšne večje možnosti za uvoz, so se začele stopnje rasti izvoza zmanjševati.

Zbornica in splošna združenja si bodo prizadevala pridobiti čimveč OZD, ki bodo prevzele dodatne izvozne obveznosti.

Še naprej bo treba zmanjševati ekstenzivno rast gospodarstva, različno po panogah, skrbeti bo treba tudi naložbene načrte v infrastrukturo, saj ostaja zelo malo denarja za tiste načrte, s katerimi bi morali posodobiti proizvodnjo in ki lahko prinesejo večji izvoz in dohodek; temeljito moramo pretehtati, kaj danes bolj potrebujemo in kaj lahko odložimo za pozneje.

Eden glavnih problemov stabilizacije je neusklajenost med sektorjema surovin in predelave, ki pa se tudi v sedanjih planskih dokumentih organizacij združenega dela ohranja.

Ob tako majhni rasti produktivnosti, kot se jo danes načrtuje v planih, ne bo možna učinkovita stabilizacija gospodarstva.

Znanstveno raziskovalno delo še vedno ekstenzivno načrtujemo, še vedno ga v planih nismo povezali z nosilci razvoja s tistimi propulzivnimi dejavnostmi, ki jih opredeljuje strategija razvoja.

Integriranost slovenskega gospodarstva v SOZD je pretežno formalna, v mnogih delovnih organizacijah nimajo medsebojnih vzpostavljenih niti kooperantskih odnosov, še manj pa je sporazumov o poslovno tehnični sodelovanju, tako da ustanovitve nekaterih SOZD celo zaviralno deluje na normalno povezovanje v reprodukcijski celoti.

Ker delež bančnih sredstev v vlaganjih raste in je tudi za naslednje srednjeročno obdobje previsoko načrtovan, so potemtakem tudi banke, spričo premajhne učinkovitosti njihovega mehanizma, so krive za ugotovljeno neskladja.

Da bi ublažili pritisk na bančna sredstva, bi morali uskladi obrestno mero z inflacijsko stopnjo, saj tisti, ki vlaga s tujimi sredstvi, »zaslužijo« razliko.

Temeljito bo treba pretehtati vprašanje omejevanja osebnih dohodkov in proučiti, kaj vse lahko

stimulativno vpliva na rast produktivnosti.

Pri financiranju izgradnje infrastrukture in sploh SIS materialne proizvodnje bo treba izhajati iz realne ugotovitve, kakšne obveznosti je gospodarstvo za vsak konkreten objekt pripravljeno in sposobno prevzeti.

NEUSTREZNO INVESTIRANJE – GENERATOR EKONOMSKE NESTABILNOSTI

Na današnji seji skupščine Gospodarske zbornice Slovenije naj bi obravnavali nekatera aktualna vprašanja na področju investicij, politike in sistema cen ter ekonomskih odnosov s tujino. To so trije sektorji družbene reprodukcije, ki so v ospredju vseh sedanjih aktivnosti in bitke za uresničevanje politike ekonomske stabilizacije, saj so – o tem so ocene enotne – ključnega pomena za resnično ustale našega gospodarstva in upočasnitev oziroma zajezitev inflacije.

Predno preidemo na same investicije, bi na kratko spomnili na dve stvari, ki veljata za izvajanje politike ekonomske stabilizacije v celoti, oziroma na vseh področjih. Prvič, glede na zelo zapletene gospodarske razmere, saj so normalni tokovi reprodukcije že precej porušeni, moramo hkrati, ko razrešujemo tekoče probleme, iskati tudi dolgoročne rešitve. Drugače rečeno: ob strateških vprašanjih našega nadaljnjega razvoja, s katerimi se moramo poglobljeno ukvarjati, zlasti sedaj, ko snujemo načrte za naslednje srednjeročno obdobje, moramo, kar se da hitro in učinkovito, delati tudi na saniranju prejšnjih tekočih problemov.

In drugič, neusklajenosti in nasprotja v materialno ekonomskih odnosih bomo lahko odpravljali le ob usklajenem razvijanju proizvodnih sil in socialističnih samoupravnih družbenih odnosov, saj gre za dva medsebojno soodvisna procesa. In še nekaj: v plane za naslednje petletno obdobje bi morali na vseh ravneh vgraditi čimbolj razdelane ukrepe ekonomske stabilizacije, tako da bi ti plani bili celovit program stabilizacije in program razvoja.

Ob tem pa ne gre zanemariti, da bomo uspešno uresničevali zastavljene cilje, če bomo pospešeno ustvarjali tudi pogoje za uveljavljanje ekonomskih motivov in kriterijev gospodarjenja.

Ko se kritično ocenjujejo vzroki sedanjih težkih gospodarskih razmer – in ti niso od danes ali včeraj, ampak segajo leta nazaj, se v vseh analizah in razpravah ugotavlja, da so veliki materialni nadporoci v naši družbi, ki se vse bolj zastrujejo, posledica dolgoletne neusklajenosti porabe z družbenim proizvodom in dohodkom. Ta neusklajenost se je kazala v bolj dinamični rasti vseh oblik porabe od rasti realno razpoložljivega dohodka. Ob tej ugotovitvi pa se hkrati še zlasti izpostavlja izredno intenzivna velika udeležba v družbenem proizvodu. Očitno je – o tem smo si vsi edini – da je investicijska poraba bila predimencionirana. Ob tem ne gre pozabiti, da je ta poraba bila glavni spodbujevalec dinamične gospodarske rasti, kakor tudi, da smo v tem času zgradili – tudi v naši republici – vrsto novih in kvalitetnih proizvodnih zmogljivosti in drugih objektov.

V sedanjem planskem obdobju je poprečna letna stopnja rasti vlaganj v osnovna sredstva gospodarstva v Jugoslaviji znašala več kot deset od-

stotkov, s planom pa je bilo predvideno le 8,5 %, medtem ko je družbeni proizvod imel stopnjo rasti le 6,4 %. Udeležba investicij v družbenem proizvodu je dosegla 36 %, skupaj z vlaganji v obratna sredstva pa 41 %, v SR Sloveniji pa celo nekaj več. Poznavalci trdijo, da danes ni ekonomije v svetu, ki bi pri takšni ravni investicij lahko uspešno reševala tudi probleme tekoče reprodukcije. V državah OECD so investicije udeležene v družbenem proizvodu z 20 do 25 %. Pri vzhodno-evropskih državah je ta odstotek sicer malo višji – tako je v Bolgariji 27 % v Madžarski pa 32 %.

Velika investicijska aktivnost, ki je presegla realne možnosti naše družbe, je bila vzdrževana s prenapenjanjem finančnih in materialnih virov ter z visoko stopnjo zadolženosti naše države v tujini. Odplačila inozemskih dolgov po tej osnovi so znašala samo leta 1979 38 milijard dinarjev, v minulih štirih letih pa približno 40 % celotne akumulacije jugoslovanskega gospodarstva. Široka »fronta« investicij, ki je presegala realne možnosti naše družbe, ob tem pa je bila tudi doba aktiviranja investicij predolga, je povzročila, da so gibanja na tem področju v minulem obdobju postala eden najmočnejših generatorjev nestabilnosti v tokovih družbene reprodukcije v celoti in visoke inflacije. K temu velja dodati še dejstvo, da kvaliteta in struktura investicij ni bila ustrezna. Zadnja leta se vse bolj zmanjšuje delež dejavnosti, povečujejo pa se negospodarske naložbe. V SR Sloveniji, denimo, je upadel delež proizvodnih investicij od 84 % v letu 1976 na 78 % v letu 1978. V letošnjem letu pa so v prvih sedmih mesecih investicije v gospodarstvu porasle za 20 % v primerjavi s istim obdobjem lanskega leta.

Če pa poskušamo razčleniti same gospodarske investicije, zopet ugotavljamo neugodne trende. Predvsem naraščajo vlaganja v »zidove« oziroma gradbeni del investicij, saj gre v te namene še približno 50 %, investicijskih sredstev. Delno temu botruje tudi naša draga gradbena operativna, ki je neustrezno organizirana. Delež investicij v opremo, tehnologijo, kadre, obratna sredstva ipd, pa se vse bolj zmanjšuje. Neustrezna kvaliteta investicij se kaže tudi v preveliki usmerjenosti na nove objekte. Samo ena tretjina sredstev gre za rekonstrukcije, tehnične zmogljivosti. Ob teh dejstvih je potrebno opozoriti na to, da prepotrebne prestrukturiranja našega gospodarstva ne bomo dosegli samo z graditvijo novih zmogljivosti, ampak predvsem s preusmeritvijo proizvodnje v obstoječih kapacitetah, z ustreznimi modernizacijami.

Usmeritev naših investicij ni bila ustrezna, saj se je strukturna neskladje še poglobljalo, kar je še povečalo povpraševanje po surovinah in reprodukcijskem materialu ter oviralo uspešno vključevanje našega gospodarstva v mednarodno menjavo. Nismo torej odpravljali disproporcij, ki generirajo nestabilnost v materialnem razvoju, s tem pa tudi v družbenih odnosih.

RAZVOJNE KRITERIJE SE ŠE PREMALO UPOŠTEVA

Ob obravnavanju položaja na področju investicijske porabe se ugotavlja, da so zlasti zapleteni problemi pri financiranju te porabe. Slaba akumulacijska sposobnost in visoka stopnja zadolženosti gospodarstva delujeta tako, da je udeležba gospodarstva v financiranju

naložb zelo nizka in da prevladujejo bančna sredstva. V tem srednjeročnem obdobju se je delež bančnih sredstev tako povečal, da je letos dosegel že 54 %, lastna sredstva naj bi bila 34 %, združena 9 %, ostali viri pa 2 %. Pri tem pa velja opozoriti, da se v primeru, da se ta lastna sredstva podrobneje analizirajo, da kaj hitro ugotoviti, da so znatno manjša, pogosto le simbolična. Sicer pa dve tretjini teh 34 % sredstev predstavlja tako imenovani pričakovani priliv. Prav ta je marsikdaj prispeval k prekoračitvam in podražitvam investicij.

Velik je tudi delež investicij SIS materialne proizvodnje, predvsem na področju energetike. To pomeni, da se le manjši del investicijskih projektov izvaja na podlagi dejansko ustvarjenih oziroma razpoložljivih sredstev. Hkrati so možnosti za vpliv delavcev na investicijske odločitve še vedno zelo majhne, zelo malce je tudi resničnega dohodkovnega povezovanja ter samoupravnega združevanja dela in sredstev. Kar zadeva velike podražitve in prekoračitve pri naših investicijah, se navadno ocenjuje, da je temu glavni vzrok visoka stopnja inflacije. Po mnenju komisije za problematiko investicij, ki deluje v okviru republiškega izvršnega sveta, pa ta trditve drži le delno. Poglavitni vzrok je v nerealnih, nepopolnih in pogosto zavestno nedodelanih investicijskih programih in v tem, da skoraj nobene investicije nismo začeli s popolno investicijsko dokumentacijo ter brez kompletnih glavnih načrtov za vsa dela in opremo. Zaradi tega so tudi vsi izračuni za te investicije nepopolni oziroma predvsem prirejeni možnostim za pridobivanje kreditov. Tako se dokončna investicijska vsota običajno ugotovi šele na koncu gradnje. Pri takem načinu graditve pa je tudi gradbeni nadzor pogosto neučinkovit. Taksi praksi se je uspelo prilagoditi tudi že vrsto predpisov, sicer pa se veljavni predpisi ne spoštujejo. Gradbeni inšpektorji Slovenije ugotavljajo, da je okoli 70 % investicij začeten brez solidnih pripravljanih in izdelanih projektov.

Zaradi navedenih in drugih slabosti, ki spremljajo našo investicijsko dejavnost, smo tudi zaostajali pri uveljavljanju kvalitativnih dejavnikov gospodarjenja. Čeprav je vrednostni obseg investicij večji, kot smo planirali, nismo dosegli vseh načrtovanih ciljev in vrsta objektov, predvidenih za to srednjeročno obdobje, ni zgrajenih. Pri tem pa velja opozoriti, da je tudi produktivnost dela rastla komaj po stopnji 1,77 letno namesto predvidenih 3,6 %. Tudi učinkovitost gospodarskih vlaganj v osnovna sredstva je manj ugodna od predvidene, saj je bilo za en dinar prirastka družbenega proizvoda vloženih kar 5,35 dinarja investicij, namesto planiranih 3,23 din.

Iz informacije, ki jo je pripravila delovna skupina komisije za problematiko investicije, izhaja, da »prenašamo« v naslednje plansko obdobje več kot 2500 investicijskih objektov, pri katerih je skupaj za približno 5 milijard dinarjev prekoračitev in nepokritih obveznosti. Zahteve po sredstvih za nove investicije pa so še vedno daleč nad našimi realnimi možnostmi in bi terjale, da v naslednjem srednjeročnem obdobju usmerjamo v investicije celo več kot polovico družbenega proizvoda. Tudi v gospodarstvu je kljub dosedanjim usklajevanjem še vedno dosti preveč zahtevkov za investicijska sredstva – torej pri-

30 LET SAMOUPRAVLJANJA V ŽELEZARNI

KRONIKA ZA NOVEMBER

November je bil v minulem 30 letnem obdobju delavskega samoupravljanja značilen po tem, da so v tem mesecu samoupravni organi največkrat obravnavali devetmesečno poslovno poročilo. Za primerjavo naj navedemo podatek, da je delavski svet v minulih tridesetih letih imel sejo v 21 novembrskih in od tega kar šestnajstkrat zaradi obravnave devetmesečnega poslovnega poročila. To pa hkrati pomeni, da so bili novembri bolj skopi glede obravnave drugih pomembnih zadev, zato je bolj skromna.

1950

Ze v prvem letu samoupravnega delovanja so na seji delavskega sveta 24. novembra obravnavali možnosti za izpolnitev plana za tisto leto. Da bi zagotovili uresničitev plana so sklenili:

1. Od 26. novembra do konca leta so uvedli nedeljsko delo v proizvodnih obratih. Vzdrževalni obrati pa so morali tem nuditi vso pomoč s tem, da so organizirali prostovoljno delo, zlasti v martinarni in adjustazah valjarn. Obratovali so tudi 30. novembra, to je drugi dan praznika republike.

2. S sprejetjo obveze nedeljskega dela, pa ni smela trpeti kvaliteta proizvodnje in vzdrževanje proizvodnih naprav. Za

dosežen plan so šteli dosežen asortiment in planiran finančni rezultat.

3. Vodstvo tehničnega sektorja je moralo zboljšati organizacijo brigadnega sistema in tekmovalnja. Če tega sklepa kdo ne bi izpolnil, bi moral na odgovornost.

4. Upravni odbor je dobil nalogo, da spremlja izvajanje sprejetih sklepov in v primeru potrebe ustreznega ukrepa. Na naslednji seji pa je moral poročati delavskemu svetu.

5. Tehnična vodstva obratov so morala skupaj s sindikalno organizacijo izdelati tekmovalne načrte za doseg načrtovane proizvodnje. Načrte tekmovalnja so morali skupaj s prevzetimi tekmovalnimi obvezami dostaviti upravnemu odboru najkasneje do 28. novembra.

1951

Na seji 2. novembra 1951 so nadaljevali z obravnavo sistematizacije delovnih mest, ki so jo začeli že na seji 30. oktobra. Tudi na tej seji obravnave niso zaključili, temveč so jo nadaljevali še na naslednjih štirih sejah. Po končani temeljiti obravnavi vsakega obrata posebej so sistematizirali delavce v naslednje kategorije: visoko kvalificirani – mojstri, višji specialisti, specialisti, samostojni, izučeni, priučeni, polpriučeni, navadni stalni in navadni začasni ter uslužbenci v štiri kategorije.

Na seji 23. novembra istega leta pa so obravnavali stanje na ekonomskih in sklenili, da se ekonomije razpustijo, oziroma vrnejo lastnikom, krivice za nepravilno in nerentabilno gospodarjenje pa bi morali kaznovati. Ekonomije, kot zanimive oblike preskrbe delavcev, bomo opisali v posebnem sestavku.

1952

Uspehe desetmesečne proizvodnje in možnosti za doseg plana do konca leta ter stanje kapitalne izgradnje so obravnavali na seji 20. novembra 1952. Ugotovili so, da bodo plan dosegli najmanj 100 % in odobrili okvirno vsoto 1.000.000. – dinarjev za nagrade ob dograditvi ključnih objektov.

1958

Na seji delavskega sveta Železarne 12. novembra 1958 so obravnavali delovanje obratnih in grupnih delavskih svetov in ugotovili, da je mandat tem samoupravnim organom pretekel in so praktično prenehali delovati. Imenovali so komisijo, ki je morala izdelati poslovnik za delo obratnih, oziroma grupnih delavskih svetov, zlasti pa je morala pripraviti pristojnosti teh samoupravnih organov in določiti najboljšo obliko njihovega delovanja. Ko bi bil predlog sprejet na seji delavskega sveta, bi ta razpisal volitve v te organe samoupravljanja.

1959

Komisija, ki jo je imenoval delavski svet pred enim letom je pripravila predlog reorganizacije podjetja in nove oblike delovanja obratnih delavskih svetov. O predlogu je delavski svet razpravljala na seji 9. novembra 1959 in sklenila, da se načela reorganizacije dajo v razpravo delovnemu kolektivu, da se pripravijo spremembe pravil podjetja, ki bodo upoštevala načela reorganizacije in da se sredi decembra razpiše volitve v nove obratne delavske svete, tako da bi se leta 1960 postopno prešlo na novo organizacijo. (Ustanovljene so štiri ekonomske in ena upravna enota, v ekonomskih enotah pa izvoljeni obratni delavski sveti, ki jih lahko ocenimo kot zarodek današnjih temeljnih organizacij – op. pis.)

1961

Na seji 10. novembra 1961 so obravnavali devetmesečno poslovno poročilo in vzroke smrtnih nesreč na plavžu, ki je bila že peti zapored tistega leta. Ugotovili so, da so obratne nesreče postale že pereče in da bi jih lahko preprečili, če bi pri delu upoštevali HTZ pravila, tako kot je potrebno. Pozvali so celoten kolektiv Železarne, da pod geslom: »Zaščita pri delu je naša prva naloga!« ukrene vse potrebno, da se nesreče dovedejo na minimum. Sprejeli pa so tudi naslednje sklepe:

1. Odgovorni organ HTZ (higiensko tehnična zaščita) službe je moral pripraviti seminar, na katerem so obravnavali HTZ predpise. Seminar je bil namenjen delovodjem in varnostnim tehnikom.

blizu na 70 % več kot so ocenjene materialne možnosti. V negospodarstvu so načrti že precej skrčeni, še vedno pa presegajo predvidene materialne okvire. Sicer pa je za skoraj vse nameravane investicije značilno, da niso niti ekonomsko, niti finančno niti projektno pripravljene in stabilizacijsko naravnane, kar pomeni, da v številnih primerih niso upoštevani razvojni kriteriji. Še vedno torej nismo razčistili z nestvarnimi željami in načrti, za katere se sicer nemalokdaj zelo nekritično, pa tudi »obrambniško« zavzemamo, čeprav nimajo pokritja in ne bi prispevali k resničnemu prestrukturiranju slovenskega gospodarstva. S takim ravnanjem moramo čimprej prekiniti in izhajati iz realnih materialnih možnosti ter predvidenih razvojnih ciljev.

RADIKALNO ZMANJŠATI DELEŽ INVESTICIJ V DRUŽBENEM PROIZVODU

V okviru komisije za problematiko investicij je bila izdelana bilanca sredstev, ki bodo v SR Sloveniji v obdobju 1981–1985 na razpolago za porabo. Na to bilanco, gre seveda še za oceno, vplivajo zlasti naslednji dejavniki:

- rasta družbenega proizvoda, ki je ocenjena na 3,5 % letno;
- zaostreno stanje v plačilni bilanci in velika odplačila inozemskih kreditov;
- potrebe po pospešenem povečanju izvoza, kar terja znatno večji obseg dolgoročnejšega kreditiranja, prodaje blaga in storitev na tujih trgih;
- povečane potrebe po dolgoročnih vlaganjih v energetske, surovinske in prehranske vire, ki terjajo skupna vlaganja v osnovna sredstva izven SR Slovenije;

O obveznosti SR Slovenije za pokrivanje splošnih potreb federacije, posojilo za kreditiranje hitrejšega razvoja gospodarsko manj razvitih republik in SAP Kosovo in obveznost za odpravljanje posledic potresa v Črni gori.

Podatki kažejo, da bo v prihodnjih petih letih prišlo do večjega globalnega odliva sredstev iz SR Slovenije, kot bodo predvidoma znašale možnosti za pridobitev dodatnih sredstev.

Mimo navedenih pogojev, ki bodo vplivali seveda tudi na oblikovanje sredstev za naložbe v osnovna sredstva gospodarstva v SR Sloveniji, se računa tudi na dodatna domača sredstva za naložbe iz varčevanja prebivalstva in prirasta depozitov v bankah. Seveda pa bodo tudi na višino teh sredstev vplivali zaostreni pogoji kreditno-monetarne politike, saj bo za dolgoročne namene mogoče uporabiti relativno manjši delež sredstev kot doslej.

Ocenjena absorpcijska sposobnost slovenskega gospodarstva kaže, da je možno za vlaganje v gospodarsko infrastrukturo uporabiti največ 30 % proizvodnih investicij v osnovna sredstva, že skrčeni programi na tem področju pa bi zahtevali 40 % teh sredstev. Surovinske dejavnosti naj bi bile udeležene s približno 10 %, kmetijstvo pa z dobrimi 4 %.

Iz navedenih ugotovitev bi morali izhajati pri opredeljevanju nadaljnjih aktivnosti in ukrepov na področju investicij.

Očitno bomo morali v naslednjem obdobju radikalno spremeniti oziroma zmanjšati udeležbo investicij v družbenem proizvodu. Treba pa bo še dokončno razčistiti oziroma se dogovoriti za raven udeležbe in pri tem mora združeno delo imeti odločilno besedo, ob upoštevanju narodnogospodarskih interesov. V

zvezi s tem naj omenim, da gredo nekatera razmišljanja in predlogi za tem, da bi za investicije v prihodnjem srednjeročnem obdobju namenili le 30 % družbenega proizvoda. V te odstotke so seveda v vsakem primeru vključene tudi prenešene investicije in vse podražitve iz sedanjega obdobja.

Druge pomembna naloga je, da čimprej presežemo sedanjo prakso, ko je razpolaganje s sredstvi in odločanje o delitvi ustvarjenega dohodka in akumulacije ter o investicijah še v veliki meri odtujeno od delavcev v TOZD. Hkrati pa moramo doseči večje usklajevanje razvojnih programov tudi znotraj temeljnih delovnih in sestavljenih organizacij družbenega dela, pa tudi v širših asociacijah oziroma usklajevanje gospodarskih subjektov v celotni reproduktivni verigi. Samo na ta način bomo hitreje odpravljali neravnovesje v gospodarskih tokovih in inflacijo ter negativne pojave, ki pogosto pripeljejo tudi pretiranu investicijsko aktivnost, kot so: lažna akumulacija, pritiski na uvoz, preveliko zadolževanje v tujini, likvidnostni problemi itd.

Ena najpomembnejših in verjetno tudi najzahtevnejših nalog je odločeno in brezkompromisno uveljavljanje politike prestrukturiranja slovenskega gospodarstva. Dejstvo je, da smo pri prestrukturiranju slovenske industrije neuspešni – prepočasni in pretežno ekstenzivni. Najbrž bomo morali v zvezi s tem bolj dobro zastaviti tudi strokovno – znanstveno delo – skupaj s poslovnimi in drugimi kreativnimi kadri v združenem delu, da bi odprli konkretne perspektive oziroma možnosti za prestrukturiranje. Preobrazba slovenskega gospodarstva na kvalitetnih osnovah bo seveda možna le z doslednim uveljavljanjem dogovorjenih razvojnih kriterijev in prednostnih opredelitev, ki naj bi jih opredelili v dogovoru o temeljnih družbenega plana Slovenije.

Samo tisti razvojni projekti in investicijski programi, ki bodo ustrezali tem kriterijem, bodo lahko računali na družbeno podporo. Seveda pa je tudi za take projekte potrebno zagotoviti dohodkovno konstrukcijo z vsemi obligacijami – pravicami, obveznostmi in odgovornostjo subjektov, ki sodelujejo pri določeni naložbi, kar zahtevajo tudi dogovori o temeljnih plana V tem smislu bi morali sprožiti procese direktnega sporazumevanja nosilcev investicijskih naložb, saj bi tako sporazumevanje ustvarilo tudi realen manevrski prostor za opredeljevanje investicij. Spodbujanje takih procesov – v okviru celotnega jugoslovanskega prostora – in dajanje ustreznih strokovnih pomoči OZD, je prav gotovo tudi ena od pomembnih in odgovornih nalog gospodarskih zborskih in splošnih združenj. Pri tem naj opozorim na potrebo priprave programov za skupne naložbe v gospodarsko manj razvitih republikah in SAP Kosovo, saj se bo v te namene lahko s samoupravnim združevanjem izkoristilo 50 % stalnih sredstev sklada za pospeševanje razvoja manj razvitih republik.

Tudi za pripravo novih srednjeročnih planov je bistvenega pomena samoupravno sporazumevanje v organizacijah združenega dela – od TOZD do velikih sistemov, ki morajo planirati zlasti vertikalne dohodkovne povezave na podlagi skupnih programov in projektov razvoja. Brez tega tudi v naslednjem obdobju ne bomo dovolj učinkoviti pri graditvi take strukture gospodar-

stva, ki iz narodnogospodarskega vidika omogoča optimalne rezultate oziroma čim večji neto devizni učinek v blagovnem in neblagovnem prilivu.

NAMERE USKLADITI Z ZAČRTANIMI USMERITVAMI IN RAZPOLOŽLJIVIMI SREDSTVI

V zvezi z oblikovanjem dogovorov o temeljnih družbenega plana SR Slovenije za obdobje 1981–1985 potekajo že od prvih mesecev letošnjega leta prizadevanja in aktivnosti za usklajevanje nekaterih nameravnih investicij z usmeritvami, ki izhajajo iz smernic skupščine SR Slovenije ter za usklajevanje obsega investicij z narodnogospodarskimi možnostmi. Dosedanji rezultati se kažejo v določeni pripravljenosti za zmanjšanje obsega investicij, kar velja predvsem za infrastrukturo, vendar pa so odstopanja še vedno velika tudi na tem področju.

Le na podlagi uskladitve s sprejetimi usmeritvami in ocenjenimi razpoložljivimi sredstvi pa je možno oblikovati predloge dogovorov o temeljnih družbenih planov SR Slovenije in občin, kakor tudi predloge samoupravnih sporazumov o temeljnih planov samoupravnih organizacij skupnosti. Pri tem bomo morali, to še zlasti poudarja komisija za problematiko investicij, dosledno uveljavljati dogovorjene kriterije za prestrukturiranje, saj bomo kvalitetno preobrazbo slovenskega gospodarstva lahko zagotovili le, če bodo ti kriteriji merilo pri odločitvah o novih investicijskih in proizvodnih programih. V okviru teh kriterijev se glede na današnje zapletene gospodarske razmere še zlasti izpostavlja potreba uravnoteženja plačilnobilančnega položaja Slovenije. Oskrbljenost predelovalnih zmogljivosti s surovinami ter povečanje kmetijske proizvodnje.

Kriteriji prestrukturiranja gospodarstva so: letni dohodek na delavca, dohodek na uporabljen dinar poslovnih sredstev, stopnja sredstev za reprodukcijo, izvozna usmerjenost, plačilnobilančni učinek, smotrna raba energije, delež delavcev glede na strokovno izobrazbo, vlaganje v razvoj in raziskave, itn.

S samoupravnimi sporazumi o temeljnih planov SIS se morajo uporabniki in izvajalci sporazumeti v okviru realno ocenjenih razpoložljivih sredstev za konkretne investicijske programe, njihovo dinamiko oz. vrstni red začetka izvajanja, o njihovih učinkih, upoštevanje minimalne zahteve kriterijev za prestrukturiranje gospodarstva o načinu vračanja združenih sredstev, o zapadlih obveznostih in o načinu odklanjanja posledic, če ne bi bili doseženi predvideni rezultati.

V zvezi z uveljavitvijo kriterijev iz dogovorov in kriterijev, opredeljenih v samoupravnih sporazumih, naj bi banke zavrnile obravnavo vseh investicijskih programov z zahtevki za bančni sredstvi ali za pomoč bank pri združevanju sredstev, če investicijski programi ne izkazujejo elementov, na podlagi katerih se izračunavajo minimalne zahteve kriterijev. Sestavni del investicijske dokumentacije projekta, ki računa na bančna sredstva, mora biti tudi ocena predvidene tehnologije iz vidika alternativnih tehnologij.

Na podlagi dosedanjih razprav in številnih pripomb na kriterije za prestrukturiranje gospodarstev, vsebovane v osnutku dogovora o temeljnih družbenega plana SR Slovenije, za obdobje 1981–1985, bodo kvalifikacije, skupaj z navodili, korigirane in dopolnjene. Te dopolnitve

gredo zlasti v smeri selektivnosti minimalnih zahtev glede na kapitalno in delovno intenzivnost ter glede ostrine kriterija izvozne usmerjenosti. V osnutku dogovora so kriteriji kvantitativno opredeljeni kot minimalne zahteve oz. omejitve za vrednotenje proizvodnih programov predvsem na področju industrije in rudarstva, brez energije.

Temeljne banke so zadolžene, da v samoupravnih sporazumih o temeljnih svojih planov zagotove enoten ponderacijski sistem vrednotenja kazalcev in to skladno z okviri iz dogovora o temeljnih družbenega plana SR Slovenije. V Ljubljanski banki so že pripravili delovna izhodišča z razdelanimi kriteriji za investicijske naložbe na posameznih področjih gospodarstva. Pri vrednotenju posameznih kriterijev bodo sodelovala tudi ustrezna splošna združenja.

Na drugih področjih gospodarstva naj bi OZD minimalne zahteve uporabljale smiselno ter upoštevale še druge specifične kriterije, ki so bodisi opredeljeni v osnutku dogovora ali pa jih bodo posamezne dejavnosti opredelile v svojih samoupravnih sporazumih o temeljnih planov.

Podobno kot nameravamo investicije na področju gospodarstva je treba ob upoštevanju kriterijev ter razpoložljivih sredstev preveriti tudi nameravane investicije na področju družbenih dejavnosti.

SISEOT naj bi v samoupravnih sporazumih o uresničevanju kreditnih odnosov s tujino opredelil merila in postopke za usmerjanje naložb, ki bodo zagotavljale povečanje neto deviznega priliva oz. zmanjševale neto odliv. Pri tem se mora upoštevati tudi minimalne zahteve kriterijev izvozne usmerjenosti. Nameravani uvoz opreme, licenc, know-how, ipd. bodo lahko realizirali le tiste OZD, ki lahko zagotove izvoz oz. vračanje najetih kreditov z ustvarjenimi in združenimi deviznimi sredstvi. Pospešiti je treba pripravo projektov, oz. materialnih okvirov uvoza opreme v novem srednjeročnem obdobju. Pri tem bosta SISEOT in Gospodarska zbornica Slovenije tesno sodelovali in si prizadevali za zmanjševanje deleža uvoza pri investicijah.

Med predlogi komisije za problematiko investicij je tudi zagotavljanje doslednega izvajanja zakonskih predpisov o investicijski izgradnji, s tem da je nekatere predpise, če je potrebno, tudi dopolniti. Uveljaviti pa bi morali princip, da noben investicijski objekt ne more več v izgradnjo brez kompletne investicijsko-tehnične dokumentacije oziroma vseh potrebnih projektov in drugih, da nobena investicija ne more biti začeta brez realnega finančnega izračuna te investicije in trdne finančne konstrukcije. V zvezi s tem bi morali okrepiti spremljanje investicijskih gibanj in investicij nasploh tako tistih, ki se pripravljajo kot tistih, ki se že izvajajo, in sicer na ta način, da bi racionalizirali in uskladjali delovanje obstoječih sistemov (SDK, statistika, NB, poslovne banke, zbornice, upravni organi). Predlaga se tudi, da naj bi čimprej sprejeli družbeni dogovor o obveznem evidentiranju vseh investicijskih naložb in to pri SDK, ki bi morala prevzeti večjo odgovornost pri spremljanju investicij. S takim obveznim evidentiranjem bi dosegli tudi javnost investicijskih naložb, ki se doslej marsikd pripravljajo v zaprtih in ozkih krogih. Zagotoviti bi morali tudi enot-

nost obravnavanih investicij, saj se sedaj dinarska sredstva zagotavljajo prek enih bank, devizno zadolževanje pa poteka po drugih kanalih.

V smislu ugotovitev in predlogov, ki zadevajo investicijsko dejavnost, bi morali:

- ob doslednem upoštevanju dogovorjenih kriterijev – pretestiti vse večje investicijske projekte v gospodarstvu in negospodarstvu, tako tiste, ki se že izvajajo, kot tudi nameravane. Komisija predlaga, da se investicije, kjer se pojavljajo prekoračitve in ki ne bodo končane v letu 1980 nimajo pa zagotovljenih realnih sredstev in ne prispevajo k prestrukturiranju gospodarstva, začasno odložijo oziroma ustavijo. Deloma je te investicije že analizirala posebna delovna skupina, ki pa seveda lahko samo predlaga odločitve ustreznim organom. Povsod tam, kjer gre za podvajanje kapacitet oziroma za nastajanje več identičnih programov, pa naj bi družbeno podprli le tiste nameravane investicije, ki bodo pomenile skupen program in temeljile na združevanju dela in sredstev ter ustreznih medsebojnih delitvi dela. Taki primeri so npr.: računalništvo, avtomobilska industrija in še nekateri drugi.

Na področju družbenih dejavnosti naj bi imele prednost naložbe v raziskovalno dejavnost in usmerjeno izobraževanje, seveda pa tudi za financiranje teh investicij morajo veljati razvojni kriteriji, predvideni v dogovoru o temeljnih družbenega plana. Prav tako pa je tudi za te investicije potrebno imeti trdne finančne konstrukcije in kompletno dokumentacijo.

Med nameravanimi investicijami na področju materialne proizvodnje in infrastrukture so nekateri veliki projekti, ki bodo v naslednjem obdobju bistveno vplivali na uporabo razpoložljivih sredstev, nekateri pa tudi računajo z veliko uvoženo opremo ter znatnimi količinami energije in surovin. Te projekte bo potrebno že zlasti temeljito in vsestransko pretehtati, saj se pri vseh računa na zelo velik delež družbenih sredstev. Samo na sedem projektov na področju materialne proizvodnje odpade kar 24,7 milijarde din. Ti so: jeklarna Jesenice, elektroliza TGA Kidričevo, Cementarna Trbovlje, Belinka, Iplasi, pridobivanje morske soli HP Drga, tovarna pripravljenih in polpripravljenih jedi HP Kolinska. V to skupino sodi tudi rafiniranje INA nafte Lendava s predračunsko vrednostjo 4,5 milijarde din ter uvozno opremo v znesku 1,3 milijarde din.

Na področju prometne infrastrukture pa bomo morali še zlasti vsestransko osvetliti gradnjo karavanskega predora, saj se je predračunska vrednost za jugoslovansko stran povečala že na 9,41 milijarde din, in nekatere druge cestne gradnje. Nekateri projekte pa bomo morali najbrž odložiti, pri nekaterih pa predvideti fazno izgradnjo.

Pred delavci v združenem delu je torej zahteven proces usklajevanja nameravnih investicij z realnimi možnostmi in razvojnimi usmeritvami, od česar bo odvisna tudi uspešnost našega nadaljnjega razvoja in ekonomska stabilizacija. Pri spreminjanju sedanje prakse in doslednem uveljavljanju politike ekonomske stabilizacije pa imajo še zlasti pomembno vlogo tudi poslovni in strokovni delavci v gospodarstvu, kakor tudi splošna združenja in gospodarske zbornice.

2. HTZ služba je morala zaostri ukrepe za preprečevanje nesreč pri delu. Mitja Verovšek pa je moral za upravni odbor pripraviti program ukrepov, ki bi jih morali v podjetju sprejeti, da bi se nesreče zmanjšale na minimum.

3. Za vse smrtne in težke nesreče je morala HTZ služba pripraviti podrobno poročilo za obravnavo v vseh ekonomskih enotah.

Na praznik republike 29. novembra 1961 je imel delavski svet svečano sejo v dvorani pri Jeleni, ki ji je med drugimi prisostvoval tudi Franc Leskošek-Luka. Proslavo so potem nadaljevali v novi hali valjarne žice na Beli in s tem zaključili vrsto proslav v jubilejnim letu – 30-letnice vstaje narodov Jugoslavije.

1964

Zaradi izgradnje predelovalnih obratov in aglomeracije je delavski svet na seji 3. novembra 1964 imenoval posebno komisijo, v kateri so bili tudi predsednik delavskega sveta, predsednik upravnega odbora in strokovnjak iz UOS (uprave osnovnih sredstev), da bi ugotovila stanje stanovanj na Stari Savi in delavskemu svetu predložila obseg in način preselitev.

1965

Na predlog sektorja za ekonomiko, na podlagi obravnave v delovni enoti cevarna in na predlog komisije za gospodarstvo, je delavski svet Železarne na seji 5. novembra 1965 sprejel, sicer nepriljubne pa vendar ekonomsko zelo upravičene sklepe:

1. Postopoma je treba ukiniti proizvodnjo varjenih cevi zaradi neekonomičnosti in neperspektivnosti do konca I. polletja 1966, ko bi z redno proizvodnjo začela obratovati valjarna stekel.

2. Na oblikovalnih strojih ob obstoječih agregatih naj se uvede proizvodnja hladno oblikovanih profilov, za kar mora uprava izdelati podroben program s predvidenim asortimentom in ekonomsko računico.

3. Proizvodnjo pocinkanih in vlečenih cevi je treba obdržati še naprej, s tem da se vložek (črne cevi) nabavlja

v železarni Sisak in se z njo sklene ustrezna pogodba za letno dobavo 1200 ton teh cevi. Dobava mora biti prioriteto zagotovljena.

4. V skladu z drugo etapo rekonstrukcije, ki daje glavni poudarek finalizaciji proizvodnje, morajo odgovorne službe analizirati smotnost nabave visokofrekvenčnega agregata za proizvodnjo zaprtih profilov. V okviru specializacije jugoslovanskih železarn je treba doseči sporazum, da bodo ti proizvodi izključna domena železarne Jesenice.

5. Povečati je treba kapacitete oplasnjenih elektrod in ostalega varilnega materiala.

6. Odgovorna služba mora skladno s spremembo proizvodnje v delovni enoti cevarna predložiti spremembe cenikov in meril nagrajevanja.

7. Po demontaži varilnih agregatov je treba takoj postaviti novo linijo za proizvodnjo oplasnjenih elektrod.

8. Kadrovska služba je morala za podobne primere ustavljanja, oziroma skrčevanja proizvodnje pripraviti s sodelovanjem sindikalne organizacije Železarne in komisije za nagrajevanje principe reševanja problematike sodelavcev, ki se morajo zaradi tega zaposliti in prekvalificirati na drugih delovnih mestih.

Na tej seji pa so morali sprejeti še en neugoden sklep in sicer na predlog komisije za gospodarstvo, da se v delovni enoti želežarna ukine proizvodnja pohištvenih vzmeti. Glede odprave strojev za izdelavo, stiskanje in pentlanje vzmeti pa so pooblastili upravni odbor, da po dogovoru z zavodom za zaposlovanje invalidov odloči o končni prodaji.

1972

Delavski svet Železarne je na seji 11. novembra 1972 pri precej obširnem dnevnem redu obravnaval tudi problematiko reševanja in kvalitetne problematike v Železarni. To je bil ponovni dokaz koliko pozornosti so samoupravni organi posvečali prav kvaliteti naših proizvodov in raziskovalni dejavnosti. Po izčrpnem poročilu in široki razpravi so sklenili:

1. Prek delovnih enot oziroma ustreznih delovnih skupin je treba začeti uveljavljati osebno odgovornost za doseganje zahtevane kvalitete, sigurnosti proizvodnje in izplenov na vseh delovnih mestih.

2. V sistem oblikovanja osebnega dohodka je treba postopoma vpeljati faktor kvalitete povsod tam, kjer je zasledovanje kvaliteten parametrov že utrujeno in utečeno.

3. Proizvodni sektor mora na predlog TKR zadolžiti posamezne strokovnjake za dosledno izvajanje vseh faz v tehnološkem procesu v obratih, pri čemer naj neizpolnjevanje nalog terja tudi ustrezno disciplinsko odgovornost.

4. Izpleni so bistven element ekonomike v proizvodnji. SEO mora zato predvideti način premiranja oziroma penaliziranja ključnih delovnih mest.

5. Proizvodni sektor mora vložiti še več naporov v osvajanje kvalitetne proizvodnje prek stekla. S tem bo premik v kvalitetnem pogledu še boljši in bo naša prisotnost na tržišču s kvaliteten materialom še večja.

6. V okviru TKR je treba postopoma organizirati tehnološko kontrolo ključnih faz izdelave in predelave jekla in skupaj s tehnološki obratov skrbeti za to, da bo proizvodnja v kvalitetnem in ekonomskem pogledu zadovoljiva.

7. Raziskovalno delo naj bo tudi v bodoče usmerjeno v naslednje osnovne smeri:

- proizvodnja sintra in procesov v plavžih,
- predelava jekla v višje kvalitete stopnje,
- kvaliteta in asortiment dodatnih materialov.

Na tej seji sprejeli tudi poročilo komisije za izvedbo referenduma v gostinskem podjetju ŽELEZAR o pripojitvi k Železarni. Na podlagi izida referenduma je delavski svet sklenil, da se gostinsko podjetje ŽELEZAR najkasneje do 31. decembra 1972 pripoji k železarni Jesenice.

Center za proučevanje samoupravljanja in informiranje

PO ČRNOGORSKIH PLANINAH IN VASEH

Na vrhu prelaza med Suvo lokvo in Dobrim dolom sem jo zrla proč, v prazno čutarico pa sem natlačil snega iz bližnjega snežišča. Ne, tega si pa res nisem predstavljala, da bom imela v Črni gori na višku poletne vročine opraviti s snegom.

Ko sem se za silo odžejal, sem preoblekel od potu premočeno srajco in in sedel k počitku. Ura je bila poldne, tik nad glavo mi je viselo sonce. S priprtimi očmi sem se razgledoval po okolici. Kakšno okolje! Še naši stari, dobri Julijci se ga ne bi sramovali: ošiljeni vrhovi, prepadne stene, gozdne doline v daljavi, neskončni pašniki, pastirske kolibe, jezera, ovčje črede...

ČASNIKAR Z NAPAKO

Spodaj na cesti sem zagledal moža z osedlanim konjem na povodcu. Konjenik in prepadne gore v ozadju! To moram fotografirati, taka prilika se mi ne bo več ponudila. Zgrabil sem aparat in stekel na cesto. Mož je z uspehom pristal na to, da ga slikam. Še na konja se je povzpela, da bi bil posnetek veličastnejši. Nekam čudno togo in otrplo se je postavil predme, kot da se hoče slikati za legitimacijo. Kajpak sem mu moral obljubiti, da mu bom poslal slike.

Moram pa povedati še to, da sem se že od vsega začetka sam pred seboj (pa tudi pred drugimi) fotoaparata kar malce sramoval. Kot da me to da fotografiram, potiska v tisto brezimno turistično čredo, v katero se nikoli nisem hotel šteti, ali pa v sicer maloštevilnejšo, pa zato nič manj topoglavno krdo časnikaških vohajcev. Za nič na svetu ne bi tem ljudem tu zgoraj izdal, češ, da pišem za časopise. Ždi se mi, da bi takoj izgubil njihovo zaupanje, ko bi zvedeli resnico o meni.

Ampak fant moj, kaj je s teboj, za kakšno frinko se spet skrivaš? Mogoče pa imajo ti preprosti ljudje spoštljivejše mnenje do časnikaškega posla, kot ti sam? — Sicer pa, kdo te pa sili v to delo, če ti je res tako odvratno? Pa pojdi delat v frabiko, ali v gozd, ali k zidarjem. Mlad si še, vse je še pred teboj, kaj bi si obremenjeval vest z nečednimi posli!

Kolikokrat sem se že v teh zadnjih letih, odkar se ukvarjam s pisanjem, ubadal s takimi in podobnimi vprašanji! Odgovor pa je konec koncev zmeraj isti: Niti enega stavka ne bi napisal za javnost, niti ene slike posnel, če me ne bi zato plačevali. To je moja edina obramba. Pišem za denar in pa zato, da imam v tej družbi, ki ji pripadam (beri: ki si me lasti), vendarle tudi jaz nekakšen svoj predalček. Človek brez predalčka je kot človek brez doma in brez imena. Vprašam: »Kdo si« in »Od kod si«, zmeraj obvezno sledi še tretje vprašanje: »Kaj si?« Niti kosila ti ne pustijo do kraja pojedti, če jim ne daš odgovora nanj.

MRAVLJA NA ROBU SKLEDE

Kam me je spet zaneslo? V katere metafizične višave? Ostanimo kar lepo na zemlji, ne trapimo se preveč z nepotrebnimi vprašanji, če hočemo da bomo dolgo živeli in da nam bo dobro na zemlji.

Kje sem že ostal? Aha, že vem. — Kako se počuti mravlja, ki leze po robu krožnika? — Tako nekako kot sem se počutil jaz, ko sem hodil po cesti nad Dobrim dolom v Durmitoru. Dobri dol — velikanska, globoko uklenjena travnata planjava z nazobčanim vencem gora na obodu in s pastirskimi kolibami na dnu. S ceste, kjer sem hodil, so bile te kolibe videti kot drobne pikice.

KAMEN POD GLAVO

Daleč pred menoj mi je prašil nasproti avtomobil — prvi na tej durmitorski cesti. Nak, tam kjer vozijo te smrdljive škatle, pa že ne bom hodil, sem se užaljeno namrdnil. Še preden je avto priropotal do mene, sem zavil s ceste v neko grapo. Grapa je bila ozka in strma, toda kmalu se je pred menoj odprla nova širava Pivska planina. Da, sem si rekel, tam nekje zadaj za temi gorami teče reka Piva, in tam, na onem bregu reke bo tudi konec moje poti. Ni še blizu, pa tudi ne tako strašno daleč. Nocoj še ne bom mogel priti tja, jutri pa prav gotovo. Zvečer, če ne prej.

V nekem katunišču ob poti sem napobil čutarico, zraven pa sem se seveda napil kislega mleka in najedel kajmaka. Čeprav se je že večerilo in so me pastirji vabili, naj prespim pri njih, se nisem dal zavesti. Hotel sem izpolniti malce romantično obljubo, ki sem si jo dal, še preden sem se podal na pot v Črno goro: zarekel sem se namreč, da bom vsaj enkrat preživel noč pod milim nebom na planini, brez usakršnega zavetja, daleč od ljudi in njihovih prebivališč. Visoko na Pivski planini sem našel na neko veliko skalo, ki se je kdove od kod, kdove kdaj in kdove zakaj zavalila na travnik ob stezi, po kateri sem hodil. Tu bom ostal, sem si rekel. Sicer pa je bil že zadnji čas, saj so se na nebu že prižigale prve zvezde. Pod skalo sem si napravil skromno ležišče, ki sem ga zavaroval s šotorskim krilom, da me ne bi zmohil morebitni dež. Dežja seveda ni bilo, na nebu so vso noč brlele zvezde — kot oljnat svetilke, ki jim zmanjkuje stena. Še veter ni bilo nobenega, brezmejna tiho se je razlivala po planini. No, kljub temu nisem dobro spal. Vso noč se me je lotevala nekakšna živalska opreznost, ves čas sem strigel z ušesi in segal za

vzglavje, da bi se preprčal, če imam nož in baterijo še zmeraj na svojem mestu. Noč, ta divja planina in moja samota na tej planini, moja izpostavljenost — to mi je odvzelo vso domišljavost in nadutost, s katero se moderni človek postavlja nasproti naravi. Zdaj sem bil samo še žival; zver, ki drhti v svojem brlogu, vsak trenutek pripravljena na boj ali beg. Da, tako spبو živali — z enim očesom in enim ušesom.

V VROČEM KANJONU PIVE

Sele jutranje sonce, ki je odvzelo planini nadih grozljive skrivnostnosti, me je zabalo v trdno in sproščeno spanje. Toda komajda sem utonil vanj, že me je prebudilo peketanje konjskih kopit in vzkliki jezdecev: »Hej! Heeejaaa!!!« Štirje moške in eno dekle, vsi z rumenimi slamniki na glavah so se v zastrti jutranji svetlobi lagodno zibali na konjskih hrbtih. Izginili so za skalami, ne da bi me zagledali. Nekaj minut za njimi je prijezdila mimo nova skupina. Ti so imeli bistrejše oči: »Hej, fant, kako si kaj spal? — Te je zeblo ponoči, kaj? — Na kamenju še psu ni toplo, kaj? —«

Nemudoma sem se postavil na noge in pospravil svoje stvari, še preden bi utegnil priti še kdo mimo in zbijati šale na račun mene in mojega ležišča. Spodaj na planoti sem se izognil veliki čredi volov, ki se je šla napajati k bližnji mlakuži. S šibkimi jutranjimi nogami sem se zagrizel v hrib. Ko bom prišel na vrh, sem si mislil, bom že mogel pod seboj videti kanjon Pive. No, ko sem prišel na vrh, se je pred menoj prikazal — še en vrh. Sele s tega drugega vrha se mi je razgled odprl na pašnike, vasi in planine tam zadaj; reka Piva pa je bila preveč globoko spodaj v kanjonu, da bi jo mogel videti od tod. Še daleč je do nje. No, vsaj vzpenjati se ne bo več treba, sem se tolažil. — A če je človek lačen in utrujen, mu tudi sestopanje ni v kakšen poseben užitek.

V vasi Dubljeviči, ki leži na samem robu kanjona, sem se uskrbel z vodo in pouprašal za pot k reki. No, zdaj sem jo že videl: modrila se je globoko spodaj, z obeh strani obdana z gozdnimi pobočji, ki sta se strmo spuščali k njej.

S Pivske planote gradijo zdaj novo cesto, ki bo povezovala te, zdaj od sveta odmaknjene kraje z avtocesto Nikšić — Foča. Cesta se spušta iz višine 1600 m na 600 m do reke Pive, potem pa se spet dviga po strmih pobočjih kanjona na drugo stran v višino 1300 m.

Motiv z Durmitorja (Foto E. Torkar)

Prav vseeno bi mu bilo, če bi ga doletela smrt. Nekajkrat je pogledal proti vratom in pomislil, da bi prišli vojaki, z brzostrelkami, mu nekaj zagrozili. Stal bi mirno, vdano čakal, da ga prevrtajo krole.

Še težje je bilo, ko se je ob dveh zbudil. Moreče sanje, ko so ga lovili Nemci, on pa ni mogel ubežati, so ga zdrmale. Dolgo je drhtel in premišljal, če je bilo v resnici huje ali so huje sanje. Če so borci občutili takšno tesnobo, kot on, potem je moralo biti zelo hudo.

Premetaval se je po kavču, štel ovčke, skušal pretrgati tok premišljanj, vendar znova zaspati ni mogel.

Mama ga je čakala. Kot da je trdno odločena, da ga vlovi in gane s svojo bolečino. Po njenem utrujenem obrazu je vedel, da tudi mama ni veliko spala. Če se bo to stopnjevalo, kot zadnja dva dni — kje je konec? Kak bo konec? Mama je lovila njegov pogled, se boleče nasmihala, dokler ni spregovorila.

»Bojan, prosim te: ne poizveduj! Ne pripravi mi še hujskih bolečin, kot sem jih že prebolela. Lahko obojaš mojo preteklost, dejanja, nekaj pa upoštevaj: do tebe, ko si se rodil, sem bila dobra. Skrbela sem, da bi ti bilo dobro, da bi imel lepšo mladost, kot sem jo imela jaz. Če boš skušal dognati krivdo, me boš spet hudo ranil. Že zdaj trpim, huje, kot sem trpela,« ga je rotila mama. Ni skušala biti jokava, ni ga hotela ganiti s solzami. Prosila je za razumevanje, odpuščanje. »Če boš nadaljeval, kar si začel, boš tudi vse, kar sem zaradi tebe zgradila, podrl. Izničil boš moje dobre namene. Posebej, če boš karkoli poskušal z očetom. Fonzi je hudo nesrečen. Čutim, kako mi želi zabrusiti, zakaj nisem hotela roditi tudi njegovih otrok. Če boš ti vztrajal pri svojem, bo to slejkoprej napravljen. In če odideš, ne bom ostala s Fonzijem v hiši. Kakor se ti bo čudno zdelo, meni ta hiša, avto, ne pomenita toliko kot tvoja ljubezen. Če me zapustiš ti, bom zlahka zapustila hišo. Ne bi želela živeti s Fonzijem brez tebe. Omenil si — kako sem lahko živela z njim, petindvajset let? Težko! Komaj sem to zmogla. Zdržala sem le zaradi tebe. Drugače — nikoli! In če ti odideš, ne bom več zdržala.«

Bojan je začel razburjen krožiti po sobi. Polotil se ga je nemir, zdraženost.

»Zakaj nisi pomagala očetu,« je nenadno vprašal Bojan. »Zakaj mu nisi poslala vsaj nekaj malenkosti?«

»Zakaj?« se je začudila mama in ga osupljivo pogledala. »Ker bi ga s tem prej uničila. Če nima cilja, ne prave volje do življenja, se je

VINKO TRINKHAUS

18

»PO PRIZNANJU«

vdal pijači, potem lahko denar zanj pomeni samo — več pijače in hitrejši konec! Če to želiš, kar povej,« je vihravo, neučakano govorila mama. Vzela je torbico, potegnila iz nje šop bankovcev po petsto dinarjev in jih ponudila Bojanu, ne da bi jih preštela. »Izroči mu to, pošlji v manjših obrokih. Kakor veš, da bi bilo najbolje. Še bom dala, če je potrebno. Ravnila bom tako, kot boš ti rekel. Povsem se bom podredila tvojim svetom.«

Bojan je obupan sedel. Zazdelo se mu je, kot bi se misli pretrgale. Ni vedel, kaj bi napravil. Mama je tako nenadno, uspešno podrla njegovo sumničanje. Če izvzame njeno krivdo, ki jo prizna, mu želi samo dobro. In kar je najbolj čudno — verjame ji. Tako spretno se ne more pretvarjati. Predvsem pa njena pripravljenost, da se podredi njegovim željam. Edino, kar želi, da se sprijazni s tem, kar mu je povedala o svoji krivdi med vojno. O izdajstvu? Saj to je najhujše, da tega ne more. Prav misel o krivdi, kolikšna je, mama zasluži obžalovanje ali obsodbo, ga je vznemirjala. In če zdaj, ko so nekateri ljudje, ki bi lahko to pojasnili, še živi, tega ne napravi, ne bo mogel niti pozneje. Vrtalo bo v njem, ga vznemirjalo. Ne, za tako, če se je zgodilo najhujše, se ni mogoče odkupiti. Z denarjem, ne z bolečin obžalovanjem. Njegova ljubezen, za katero mama tako zavzeto prosi, se bo izkazala s tem, kar bo odkril. Doslej je mamo spoštoval, jo ljubil ravno zato, ker je bil prepričan o njeni dobroti, sposobnosti. V to se je naselil dvom. Čustvo se je ohladilo, umikalo nelagodnosti, tesnobi. Dvom razjeda ljubezen, jo duši, spoznanja umorijo ali oživijo.

»Mama, odpravil se bom v tvoj rojstni kraj in povprašal. Obljubim ti: ne bom napravil prenapljenih sklepov. Tebe bom povprašal o vsem, da boš pojasnila. Če me boš prepričala, bom verjel! Ampak poizvedeti moram. Prej ne bom miren in zmerom bi si očitel, zakaj tega nisem napravil.«

Pokimal je mami, ki je osupla stala sredi sobe in naglo odhitel iz hiše.

Na avtobusu je začel ugotavljati, da se je prenaplnil. Mamo ni vprašal koga naj poišče, povpraša, kako je bilo. Če je bila mama prepričana, da je res povedala najmanj, kar je bilo mogoče, potem mora živeti vsaj še en človek, ki bo potrdil, da je sodeloval z mamo, a ni imel težav z gestapom. Seveda, če ni pred gestapom ušel v partizane.

Znova ga je zaplavila žalost. Morebiti je preobčutljiv, prestrog do drugih, tudi do sebe. Niso merila, po katerih presoja ravnanje drugih — prestroga? Nekajkrat so mu starejši, ko se jim je zdel previhrav, odločen, da krivico popravijo, z nekakšnim obžalovanjem in posmehom rekli: »Mlad si še, zaletav. Rad bi z glavo skozi zid. Ko se oženiš, se boš tudi ti umiril. Ne boš želel spreminjati krivic.« Na tako je zmerom odgovarjal, da se on ne bo spremenil, da ga krivica huje ogorči, zaboli, kot misel, da bo zato trpel hude posledice.

Nadaljevanje

KANARSKI OTOKI — OTOČJE VEČNE POMLADI

Čimbolj se cesta spušta navzdol proti vzhodni obali, več je novih umetno urejenih terasastih nasadov banan in vrtoč povrtinami. Trud s prevažanjem zemlje se lastnikom očitno kmalu poplača z bogatimi plodovi.

Prvo večje naselje Santiago, pod vzhodjem skrbinaštev sten in kraških gričev, s kamnitimi hišami še najbolj spominja na odročne hercegovaške vasi. Posebnost mesteca je cerkev, zgrajena v arabskem slogu, kar priča, da so tudi tod pred stoletji gospodovali osvajaletni Saraceni. V prijetni gostilnici z dolgim pultom, kot na divjem zahodu, ljubezni gostilničar z mladimi fanti, najbrž sinovi, gosti, ki se iz avtobusa za kratek čas ustavijo, ponudi orehova jedra in kozarček belega vina — za pokušino. Potlej je od vsakega piva odvisno koliko zlahtne pijače bo naročil, tokrat seveda za peze. Vsekakor posnemanja vredna reklama, ki se lastniku gotovo izplača. Tujci, lahko bi rekli brez izjeme, se skovaj ne morajo odreči skušnjava, ne le dobre kape, pač pa tudi hitre in ljubezne postrežbe.

Tudi vno o čistoti, ki ga dobiš v vzorno vzdrževanih sanitarijah je takšen, da takoj deliš primerjave s podobnimi zadevami pri nas, v manj obiskanih lokalih. Za turista je ta dostikrat bolj važen kot še tako bogata izbira jedil in pijač.

Samo po sebi se razume, da smo se v tem prijetnem okolju Jugoslavlani ne glede na narodnost, odrezali dosti boljše kot zadržani Angleži in Skandinavci, s katerimi smo družno napolnili gostilniški prostor. Lastniku smo bili tako všeč, da ni štedil s pohvalami naše domovine in predsednika Tita. Tudi pri mericah pijače ni bil posebno natančen — nam v prid in sebi v škodo, a se mu je bržčas vseeno splačalo.

Po tem postanku je bilo vzdušje v avtobusu bolj domače, se pravi bolj veselo. Medtem, ko smo kar dobro urezali slovenske, dalmatinske in makedonske narodne, je Agustino za volanom zadovoljno kimal, ko nas je varno vozil navzdol proti obali med vencem vulkanskih stožcev, čez okamenele reke pred stoletji ugasle lave.

Vedno znova se nam odkrivajo neverjavne oblike velikih kamenin. Agustino zaustavi avto: in s prstom pokaže v ogromno črno skalnato gmoto. Vodnica pa nas opozori, naj se ob pogledu navzgor vdamo svoji domišljiji in skušamo dognati kakšno obliko nam ponuja narava. Starejšim ni bilo težko uganiti, da se nam kaže karakteristični profil glave fašističnega diktatorja Mussolinija.

Dežela tostran otoka se razkriva v puščavsko krajino, ki jo krasijo kot drevesa visoki kaktusi. Ob redkih naseljih smo opazili bore malo zelenega. Tu in tam kakšno smokvo in mandeljovec. Podnebne razlike se kažejo tudi v pomanjkanju padavin in suhem puščavskem vetru, ki piha iz zahodne, nekoč Španske Sahare, danes pa tankaj gospodari Polisario, avtoritativno gibanje, ki ne prizna samosvoje razdelitve tega ozemlja med Marokom in Mevretanijo.

V teh vzhodnih puščavskih krajih Tenerife moraš za liter vode odšteti kar 30 pezet, kolikor je tudi cena malega piva. Pri vsem pomanjkanju in izredno slabih življenjskih pogojih, se človek vpraša, kakaj in kako sploh lahko ljudje živijo takaj. Nekaj jih mora vezati za to skopo zemljo in podnebje? Odgovor smo našli brž, ko smo se začeli približevati obali. Že v prvem mestecu, ki se spet imenuje »Santiago«, je videti, da ni vse tako

črno kot smo si predstavljali. Ob starem ribiškem naselju so zrastle številne nove hiše in sodobni hoteli. Umetni vrtovi in parki obdajajo kraj, ki danes že slovi po vabljivih turističnih ponudbi. Tik ob mestecu, ki ima prijetno plažo iz povsem črnega peska, se dvigajo več sto metrov navpične stene kot ogromno črno zidovje. Morje, izrazito zelene barve je mirno kot olje, brez slehernega valovanja. Tu je pravi raj za podvodne ribolovce in sanjače, ki se z majhnimi barkami in gumijastimi čolni vdajajo čarom divje romantike. Zadržati izredno velikih razmerij teh sten, ki izgledajo kot mogočne, rekel bi nestvarne črne kulise, se ta predel verjetno imenuje Los Gigantes.

ČRNE PLAŽE

V Santiagu smo se, kot je bilo napovedano, ustavili na krajšo zakusko z dobrotami, ki smo jih dobili v naših popotnih vrečkah jutraj v hotelu. V prijetni restavraciji tik ob obali smo dobili prostor brez kakršnihkoli zapletljivih, čeprav smo imeli hrano s seboj. Lastnik restavracije si ni delal problemov, saj je vedel, da moramo zraven obeda tudi kaj popiti.

Ostanek prostega časa nas je večina izkoristila za kopanje. Pognali smo se po sajastem pesku v čisto in toplo vodo k solarji. Vse bi bilo lepo in prav, če se nas ne bi potem, ko smo prišli iz vode prijel črni pesek, ki se ga nismo mogli nikakor otresti.

Največ preglavic smo imeli šel, potem, ko smo zaradi pomanjkanja časa morali na vrat na nos še mokri pohiteti v avtobus. Ostri zrnati pesek se pripelja na kožo, grize in bode, kot bi te pikalo tisoč muš. Edine razbite bi bila prha, ki pa jo v naglici nihče ni zasledil, osušil. Na račun kopalcev, ki smo se kar med vožnjo oblačili in čistili še vedno nevsušeni črni pesek, so tisti, ki niso bili na plaži, uprizarili pravo ljudsko veselje. S privoščljivim smehom, ki ga ni bilo ne koga, ne kraja, so se naslajali nad našimi stiskami, češ, kaj pa rinete tja v tiste saje.

Nadaljevanje

NOVICE IZ RADOVLJIŠKE OBČINE

Ob dnevu mrtvih so v radovljiški občini pripravili vsakoletne žalne slovesnosti na grobovih, grobiščih, pri spomenikih padlih borcev in streljanih talcev. Se pred praznikom so grobove in spomenike okrasili in prižgali svečke otroci iz vrtcev in osnovnih šol. V nedeljo, 26. oktobra je bila žalna slovesnost na Pokljuki pri spomeniku padlim borcem III. bataljona Prešernove brigade. Pred praznikom so se zvrstile slovesnosti pri grobu Staneta Žagarja na Srednji Dobravi in nekaterih drugih krajih, osrednje žalna slovesnost pa je bila 1. novembra dopoldne pri grobišču talcev v Dragi in Begunjah.

Izvršni svet OS Radovljica je na 116. seji, 28. oktobra proučil poročilo komisije, ki je ocenjevala škodo v nekaterih krajih občine po nedavnih neurjih in poplavih. Na dnevnem redu je bila tudi obravnava predloga za natečaj izdelave zazidalnega načrta središča Radovljice, poročilo o problematiki urbanistične inšpekcije ter poročilo o analizi pravne pomoči v občini. Na seji je bil predložen tudi predlog nekaterih delovnih skupnosti za odobritev povečanja mase osebnih dohodkov v 1980. letu.

V soboto, 25. oktobra so v vasi Džerekare v pobrateni občini Brus svečano odprli novo stavbo enorazredne šole z učiteljskim stanovanjem, ki so jo zgradili s sredstvi pomoči delovnih ljudi in občanov radovljiške občine. Na otvoritvi je bila tudi delegacija zbora združenega dela skupščine občine Radovljica.

V Radovljici je bilo 24. oktobra delovno posvetovanje delavcev v kmetijstvu, predstavnikov družbenopolitičnih organizacij, upravnih organov in inšpekcijske službe o pripravah na problemsko konferenco o kmetijstvu. Pobudo za posvet je dal svet za kmetijstvo pri predsedstvu OK SZDL Radovljica, ki je pripravil osnutek združevanja kmetijskih organizacij in teze samoupravne organiziranosti kmetijskih proizvajalcev v občini Radovljica.

Predsedstvo občinske konference ZSMS Radovljica je posvetilo zadnji oktobrski sejo vsebinskim, kadrovskim in organizacijskim pripravam na republiško volilno programsko konferenco ZSM Slovenije v Ljubljani. Na seji so proučili konferenčno gradivo in izvolili svojega delegata za zasedanje republiške konference, ki je bila 29. oktobra.

Na predlog koordinacijskega odbora za družbeno planiranje pri OK SZDL Radovljica je izvršni svet sprejel rokovnik sprejemanja srednjeročnih planskih dokumentov. Združenemu delu so vse SIS družbene in materialne dejavnosti predložile svoje samoupravne sporazume o temeljnih planov do 30. septembra. Do 5. novembra so morali biti izdelani samoupravni sporazumi delovnih in sestavljenih OZD in krajevnih skupnosti. Do 30. novembra bodo sprejemali temelje planov in samoupravne sporazume v TOZD, do 31. decembra pa morajo vsi nosilci planiranja sprejeti svoje plane za obdobje 1981-1985.

Odbor za družbeno pomoč v stanovanjskem gospodarstvu pri izvršnem odboru samoupravne stanovanjske skupnosti Radovljica je zadnji teden v oktobru razposlal vsem TOZD, delovnim skupnostim in krajevnim skupnostim v občini predlog prednostne liste pričakovalec stanovanj za 1980. leto. Na prednostni listi je 58 prosilcev iz kategorije družin in občanov z

nižjimi osebnimi dohodki, 53 mladih družin, 35 starejših občanov in 18 udeležencev NOV. Rok za prijavo na listino je 10. november.

Po sklepnih podatkih statistične službe komiteja za družbeno planiranje in gospodarstvo OS Radovljica je bila industrijska proizvodnja v osmih mesecih 1980 za 19,9% višja kot lani v tem času. Posebno visok porast sta zaznamovali delovni organizaciji LIP Bled s 118,7 in Kemična tovarna Podnart s 121,3%. Celotna industrija v občini je osemmesečni plan presegla za 1,9%, vendar pa se bo verjetno do konca leta ta odstotek še povečal.

Od januarja do konca avgusta 1980 je industrija radovljiške občine izvozila na tuje za 14,1% več kot lani. Rast izvoza je sicer zaostala za načrtovano za 6,1%, vendar bo po pričakovanju dosegla letošnji plan, ker glavni izvozniki izvažajo pretežno v drugem polletju več kot v prvem. Uvoz se je v tem času povečal za 7,2%, industrija pa je pokrila uvoz s 136,7% izvoza.

V prvem polletju 1980 je po podatkih SDK znašal skupaj izplačani neto osebni dohodek na zaposlenega delavca v radovljiški občini 7.605 din ali 19% več kot lani v istem času. V gospodarstvu je znašal neto OD 7.449, v negospodarstvu pa 8.941 din. Po višini osebnih dohodkov so zaposleni v radovljiški občini še vedno na predzadnjem mestu na Gorenjskem.

Skupnost otroškega varstva in Vzgojno varstveni zavod Radovljica sta v septembru razposlala vsem delovnim organizacijam in staršem otrok v vrtcih vprašalnik o potrebah po otroškem varstvu v popoldanskem času. Čeprav je bil rok za odgovore zaključen 10. oktobra, odgovora še ni poslalo precejšnje število zainteresiranih delovnih organizacij, ki so same postavile zahteve po popoldanskem varstvu.

V Elanu Begunje so delavci SGP Gorenjc že septembra začeli z gradbenimi deli za novo skladišče športnega orodja in leste. Nov železobetonski objekt v površini 42,6 x 24,4 m bo pod streho že do 15. decembra, vsa notranja in zunanja dela in opremljenost prostorov pa bodo sklenjena do 1. maja 1981.

Na osnovi sklepov septembrskega posvetovanja o problematiki oddajanja zasebnih turističnih sob, ki ga je pripravila medobčinska gospodarska zbornica v Kranju, je izvršni svet OS Radovljica za območje občine v oktobru sprejel več ukrepov. Med drugim se je zavzel za izboljšano organizacijo in učinkovitejšo kontrolo oddajanja sob ter za urejanje posredniške službe oddajanja sob. V ta namen je imenoval dve komisiji, ki sta do konca oktobra izdelali merila za kategorizacijo sob in predlog enotne pogodbe in organizacije posredniške službe.

V TOZD Iskra Otoče uspešno deluje aktiv ZB NOV, ki šteje 12 članov. Borci se še vedno zavzeto vključujejo v družbenopolitično delo in samoupravljanje v tovarni, kjer imajo veliko oporo v DPO in vodstvu delovne organizacije. Aktiv organizira udeležbo svojih članov na proslavah Iskre, omogoča letovanje na morju, načrtuje pa tudi skupni izlet v Beograd, kjer bodo člani obiskali hišo cvetja in grobnico predsednika Tita.

Na osnovi dogovora ob dveh letošnjih obiskih predstavnikov slovenske mladine s Koroške v Radovljico oz. Bohinju so člani komisije za mednarodne odnose in centra za mladinske delovne akcije pri OK SZDL Radovljica 24. oktobra obiskali dijaško slovensko šolsko društvo v Celovcu. Dogovorili so se o nadaljnjih oblikah in o poglobljanju sodelovanja zlasti na področju prostovoljnega mladinskega dela, usposabljanja in kulturne športne dejavnosti.

Nova samopostrežna trgovina, ki jo je letos na Šobcu odprlo trgovsko podjetje Murka Lesce je že v prvi sezoni presegla pričakovanja o prometu. Namesto planiranih 2 milijona so dosegli nad 10 milijonov din prometa. Ker je bila trgovina odprta tudi v sobotah, nedeljah in praznikih so razen turistov v kampu nakupovali tudi številni domačini in kupci iz drugih krajev občine.

Medšolskega tekmovanja za najboljšo literarno, likovno in fotografsko delo, ki ga je razpisala LB - Temeljna banka Gorenjske so se udeležili s svojimi prispevki tudi učenci radovljiških osnovnih in srednjih šol. Na slovesnosti ob dnevu varčevanja, 24. oktobra v Kranju, je med šestimi učenci z Gorenjske prejela nagrado za likovno delo tudi Barbara Urbanc učenka 6. razreda osnovne šole dr. Janez Mencinger iz Bohinjske Bistrice, za literarno delo pa so bili nagrajeni učenci 7. razreda osnovne šole dr. Janez Mencinger iz Bohinjske Bistrice Rajko Beznik, učenka 8. razreda osnovne šole A. T. Linhart iz Radovljice Nadja Višak ter učenki 4. razreda ekonomske srednje šole iz Radovljice Mojca Toman in Darja Glavan.

Delovna organizacija LIP Bled bo v prihodnjem srednjeročnem obdobju 1981-1985 namenila za investicije okoli 700 milijonov din. Od večjih naložb sta posebno pomembna izgradnja kotlovnice na lubje v Bohinjski Bistrici in mehanizirano lesno skladišče na Rečici. Obe gradnji kot tudi druge naložbe bodo bistvenega pomena za povečanje izvoza, ki bo porasel z 9 na 12 milijonov dolarjev letno.

Iz devetmesečnega zaključnega računa Kulturne skupnosti Radovljica je razvidno, da se je od 1. januarja do 30. septembra zbralo iz prispevne stopnje bruto osebnih dohodkov zaposlenih v občini za občinski program 71% in za skupni program Kulturne skupnosti Slovenije 72% združenih sredstev, ali 3% pod planom, ki je bil dogovorjen za 1980. leto. V primerjavi s prejšnjimi leti je višina teh sredstev bistveno manjša, zato je težko verjeti, da bo prišlo do običajnih presežkov, ki so rezultat višjih osebnih dohodkov v združenem delu.

Za najnujnejša vzdrževalna in obnovitvena dela na kulturnih domovih v radovljiški občini je posameznim kulturnim društvom prispevala Kulturna skupnost Radovljica v tekočem srednjeročnem obdobju od 1976. do 1980. leta 1.120.960 din. Kulturna skupnost Slovenije pa je po dogovoru namenila za kulturne domove v radovljiški občini 8.027.400 din, v kar je vstet tudi delež 7.500.000 din za izgradnjo doma Joža Azmana v Bohinjski Bistrici. Samo za obnovo pa je bil njen delež 527.400 din, kar je okoli 45% deleža občinske kulturne skupnosti.

Pri društvu upokojencev Radovljica, ki je s 715 člani največje v občini, so izredno aktivne tudi sekcije, zlasti pevska, ki šteje 29 članic in članov. Zbor deluje kot moški, ženski in mešani, vodi pa ga prizadeveni pevovodja Edo Ošabnik iz Kranja. Vse sekcije se že temeljito pripravljajo na sklepne prireditve tedna upokojencev radovljiške občine, ki bo od 5. do 11. novembra.

Zadnji oktobrski teden je v lepem sončnem vremenu je bilo v Radovljici XV. kros tekmovanje občinskih reprezentanc in ekip JLA iz Slovenije za pokal Dela. Nastopilo je 1780 tekmovalcev od katerih so bili po pričakovanju najuspešnejši Celjani. Drugo mesto so moštveno osvojili predstavniki občine Brežice, odlično tretje mesto pa je pripadlo ekipi radovljiške občine. Organizacija te velike športne prireditve je bila zaupana domačim telesnokulturnim delavcem, ki so svojo nalogo opravili v zadovoljstvo vseh udeležencev.

OB 60-LETNICI RAPALLSKE POGODBE MED JUGOSLAVIJO IN ITALIJO

Tudi ta pogodba, ki je bila podpisana v kraju Rapallo v Italiji, 12. novembra 1920, je bila velikega pomena za naš narod. S to pogodbo je tudi takratna Jugoslavija priznala Italiji pravico do priključitve Julijske Krajine Italiji, čeprav šele dve leti, po končani prvi svetovni vojni. Dobro je namreč znano, da je Italija dobila pravico do naših krajev na Primorskem in do Zadra, ko je stopila v vojno, na strani antante proti Avstroogrski.

Po razpadu stare avstroogrske države, to je proti koncu oktobra 1918, je primorske kraje zasedla italijanska vojska. S premirjem sklenjenim med italijansko in avstrijsko vojsko, 3. novembra 1918, je Italija dobila pravico, da v imenu antante zasede ozemlje, ki ji ga je prisodila londonska pogodba, sklenjena med antanto in Italijo v aprilu 1915. To ozemlje je obsegalo nekdanje avstrijske dežele: Goriško-Gradišče, Trst, Istro, del Kranjske s Postojno, del sodobnega okraja Idrija in od Koroške okraj Trbiž. Dalje tudi Zadar in nekatere dalmatinske otoke. Italijanski pesnik D. Annunzio pa je septembra leta 1919 s takimiimenovanimi enotami legionarjev zasedel Reko, za katero je mirovna konferenca predvidevala samostojnost. Italijanski okupacijski režim je torej trajal dve leti, to je do

podpisa že omenjene rapallske pogodbe, s katero je tudi Jugoslavija priznala Italiji vse pravice do zasedenega ozemlja.

Na tem ozemlju, ki so ga Italijani imenovali Venezia Giulia, je prebivalo, po štetju iz leta 1910 466.730 naših rojakov, to je Slovencev in Hrvatov. Število pa se je v času fašističnega režima precej znižalo, saj so se mnogi naši rojaki zaradi velike brezposelnosti izselili v druge države, posebno v Argentino in seveda v Jugoslavijo. Zelo veliko jih je zbežalo od doma v Jugoslavijo zaradi preganjanja, aretacij in zasledovanja po kvesturi. Tako se je računalo, da je bilo v predvojni letih v Jugoslaviji okoli 70.000 primorskih emigrantov.

Italijanske oblasti so prišle na Primorsko nepripravljene na srečanje s prebivalstvom druge narod-

nosti. Niso poznale okoliščin in ravnanje so se pod vplivom miselnosti domačega italijanskega meščanstva, o manj vrednosti slovanskih ras. Na zaostrovanje okupacijskih ukrepov so imeli odločilni vpliv domači italijanski nacionalisti (kasnejši fašisti), ki so si lastili pravico odločanja na tako imenovanem »odrešenem ozemlju«.

Šele v času narodnoosvobodilne vojne, v katero se je naše primorsko ljudstvo tako množično vključevalo, so končno po skoraj 27 letih fašističnega preganjanja, dočakali svobodo in združitev z matično socialistično domovino Jugoslavijo.

USPEŠNI ZDRAVSTVENI PREGLEDI BORCEV IN AKTIVISTOV NOV

V zdravstvenem domu na Bledu uspešno deluje dispanzer za borce in aktiviste NOV. Te temeljite zdravstvene preglede ima na skrbi zdravnik, specialist splošne medicine, dr. Borut Rus, ki se kot nekdanji aktivni udeleženec in borec NOV resnično zavzema za to, da so pregledi res temeljit. Kot mi je dejal dr. Rus, nameravajo v tem borčevskem dispanzerju uvesti natančno kartotечно evidenco o vseh borcih in aktivistih. O tem se dogovarjajo tudi v republiškem merilu, tako da bi bilo to kar najbolj enotno in popolno urejeno.

V zdravstvenem domu na Bledu imajo tudi že dobro organizirano patronažno službo, ki obiskuje borce in aktiviste NOV, ki so nepokretni in jim je nujna pomoč na domu. To delo sicer opravljajo patronažne sestre v kolikor je v njihovi moči, sicer pa to sporočajo zdravniku, ki v težjih primerih sam obiskuje te paciente.

Dr. Rus je pri vsem tem delu zelo zavzet, kljub temu pa ima še vrsto drugih družbenih odgovornosti.

Jože Ambrožič

Z AVTOM PO GORENJSKI

Slovenija je lepa dežela. Malokje na svetu je toliko raznolikih pokrajin kot na tem delu Jugoslavije. Le kdo ne pozna mogočnih Julijskih Alp na zahodu, pravilčno lepih podzemskih jam na Krasu, pa sinjega morja, ki smo ga dobili po težki borbi s fašisti, in nepregledne nižine proti panonskemu svetu? Te lepote so stoletja opazovali tujci. Grabili so po deželi, jo ropali in pustošili. A čas teče. Sedaj živimo v svobodi. Te lepote uživamo, hkrati pa odpiramo vrata številnim turistom iz vsega sveta.

Skoraj vso Slovenijo sem že prepotovala, le Štajerske si še nisem dobro ogledala. Povsod sem bila navdušena nad lepotami, a najbolj ljubim gorenjski kotiček. Iz dneva v dan bolj razumem besede našega velikega poeta, ki je zapel:

»Dežela Kranjska nima lepšga kraja, kot je...«

Prebudil me je lep sončen dan, kot nalašč za izlet. Že jutraj smo sedli v avto in se odpeljali. Ko smo prišli iz zaprašenih Jesenic, smo kar laže zadihali. Odprl se nam je pogled na Karavanke s Stolom, ki se je bleščal v soncu, in na Mežaklo, vso zeleno, osabno. Hitro smo prispeli do Zirovnice in zavili proti Breznici in dalje do Doslovč, rojstne hiše Frana Saleškega Finžgarja. Ustavili smo se in se peš napotili proti njegovi rojstni hiši. Ogledali smo si prostor, kjer je mali Fran preživel svojo mladost, nato pa nadaljevali vožnjo. Vozili smo se skozi vasi, kjer prebivalci gradijo nove hiše, kajti iz zaprašenega mesta so raje pobegnili na deželo. V živahnem pogovoru smo prispeli do Begunj. Od daleč smo videli svetovno znano tovarno smuči - Elan, mi pa smo se odpeljali do muzeja talcev, v stavbi v katerem je bila med vojno jetnišnica, kamor so zapirali zavedne Slovence. Ogledali smo si nekdanje celice, številne dokumente fašističnih zločinov in naprave, ki so jih nacisti uporabljali za mučenje. Prebirali smo zapise, ki so jih pisali jetniki na stene, ko so odhajali na morišča. Predstavljal sem si, kako so ljudje trpeli, ko so v teh temnih celicah čakali na smrt. Ko smo zapustili zapore, smo odšli v park,

kjer so streljali in pokopavali talce. Videli smo, koliko mladih ljudi je umrlo za našo svobodo. Tesno nam je bilo pri srcu.

Pot smo nadaljevali proti Dragi. Našo pozornost je vzbudil že zelo obnovljen grad Kamen. Ustavili smo se tudi na prostoru, kjer so med okupacijo Nemci streljali talce. Sedaj pa je tu urejeno grobišče. Pred spomenik smo položili šopek cvetja. Odpeljali smo se do gostišča v Dragi, kjer smo pustili avto, mi pa smo odšli proti gozdu. Zlekli smo se v mehko travo in se pomenkovali. V opojni tišini zgodnje jeseni sem podoživljala preteklost. V sebi sem začutila nepoznano moč.

Ob prijetnem pomenku je čas hitro tekkel. Počasi smo se odpravili proti avtu. Odpeljali smo se do Lesc, do letališča za mala športna letala. Opazovali smo pogumne padalce, jadralce, ki so izvajali akrobacije, pri katerih nam je zastal dih, in izletnike, ki so poleteli nad Bledom, Bohinjem in Julijskimi Alpami. Tako smo bili zaverovani v dogajanje na nebu, da še opazili nismo, da se je začelo mrčiti. Šele ko so letala zvezle v hangar, smo vstali, sedli v avto in se odpeljali.

Košček svoje ožje domovine sem na tem izletu prvič opazila, čeprav sem tod hodila že nekajkrat. Šele zdaj sem jo doživela tako, kakršna je - vso lepo, hrabro, ponosno in zvesto.

Andrejka ILEN, 7. c
OŠ Tone Čufar Jesenice

Zemeljska dela pred bodočim karavanškim predorom (Foto B. Blenkuš)

PROBLEMATIKA ZDRAVSTVENEGA VARSTVA BORCEV NOV

Na seji komisije za spremljanje problematike zdravstvenega varstva borcev NOV pri občinski zdravstveni skupnosti so obravnavali poročilo o delu dispanzerja za borce v TOZD Zdravstveni dom in naloge s tega področja v letu 1981. Pri pregledu sklepov četrtre seje so ugotovili, da so bili vsi, razen enega, realizirani. Realiziran ni bil sklep, ki se je nanašal na uvedbo posebne zdravstvene pomoči na domu v začetnem obsegu, zaradi neugodnih finančnih rezultatov v letu 1980. Seveda mora ta naloga v letu 1981 dobiti poseben pomen in prioriteto, kajti z realizacijo tega sklepa bi prav gotovo zmanjšali pritisk na bolnišnično zdravljenje.

Komisiji je bilo predloženo posebno poročilo o delu dispanzerja za borce v obdobju od 1. januarja do 24. septembra letos v TOZD Zdravstveni dom Jesenice, ni pa zajeto delo dispanzerja v obratni ambulanti Železarne in sicer iz razloga, ker doktor Leopold Zonik odhaja na drugo delovno mesto izven območja občinske zdravstvene skupnosti. Poročilo navajam v celoti.

Dispanzer za borce NOV v TOZD Zdravstveni dom Jesenice dela vsak dan od 7. do 14. ure, razen sobote in nedelje. V njem dela zdravnik splošne medicine, medicinska sestra z višjo in medicinska sestra s srednjo izobrazbo. Deluje po dispanzerski metodi, ima vpeljan register pacientov, robne perforirane kartice za statistično obdelavo podatkov in spremljačjo kartono.

V času od 1. januarja do 24. septembra letos je bilo opravljeno:

- 585 preventivnih pregledov,
- 3464 kurativnih pregledov od tega 1867 prvih in 1597 ponovnih.

Če število vseh pregledov (4049) delimo s številom opravljenih delovnih dni v dispanzerju (161), dobimo frekvenco 25 pacientov na dan. Normativ za delo v dispanzerju za borce je štiri kurativne ali dva preventivna pregleda na uro. Iz tega se vidi, da je zelo dobro izkoriščen delovni čas dispanzerja.

Za zdraviliško in klimatsko zdravljenje je bilo predlagano naslednje število borcev:

- po B programu predlagano 79, odobreno od zdravstvene komisije 55 borcev,
- po A programu predlagano 13, odobreno od zdravstvene komisije sedem borcev.

Letovanje v Strunjanu je koristilo 40 borcev NOV.

Poleg tega je bilo poslanih še 14 predlogov za invalidsko in 23 za zdravstveno komisijo. 15 % vabljenih borcev na preventivne preglede se vabilu ni odzvalo. Ugotovljeno je bilo, da nekdanji borci NOV boleha najpogostejše naslednjih bolezni:

- bolezni cirkularnega sistema 27 % (visok pritisk, obolenje žil, srca),
- bolezni respiratornega sistema 15,6 % (pljučnega sistema),
- bolezni degustivnega sistema 10,3 % (prebavnega sistema),
- bolezni genitourinarnega sistema 4,7 % (prirodne sistema).

Če upoštevamo le vodilne diagnoze, potem je slika obolevnosti naslednja: artropatija (sklepi) 18,3 % obstrukcija pljuč (manjša površina za dihanje) 17,8 %, hipertenzija (visok pritisk) 13,8 %, ishemija srca (pomajkanje kisika) 12,2 %, diabetis mellitus (sladkorna bol.) 6,1 %.

Zdravnik je obolenje in nepokretnost obiskoval po potrebi tudi doma ali v bolnici, ko so bili tam na zdravljenju. Po potrebi so borce obiskale tudi patronažne sestre. Ker dispanzer nima svojih patronažnih sester, so delo opravljale tiste sestre, ki so zadolžene za določen teren. Opravljenih je bilo 90 obiskov na domu, 12 v bolnici in 35 patronažnih obiskov.

Dispanzer za borce TOZD Zdravstveni dom ima trenutno v registru 1184 borcev, od tega:

- s priznanim dvojno dobo pred 9. 9. 1943	491 borcev
- s priznanim dvojno dobo po 9. 9. 1943	592 borcev
- vojaških vojni invalidov	101 borcev
Skupaj	1184 borcev

Register ni popoln, ker imajo na občinskem odboru ZZZ NOV v postopku še nekaj borcev, ki uveljavljajo dvojno dobo.

Borce, ki so zaposleni v železnici Jesenice in so še aktivni zavarovanci trenutno vodi dispanzer za borce v obratni ambulanti Železarne.

Poleg poročila o delu je bilo predloženo komisiji tudi delo dispanzerja v letih 1981-1985, oziroma predlog organizacije dispanzerja, ki pa ni nič drugačen od prvega koncepta, ki pa žal ni bil uresničen. Predlog je naslednji: Na Jesenicah bi moral delovati samo en dispanzer za borce, ki bi imel pregled nad vsemi nekdanjimi borci NOV s priznanim dvojno dobo v jeseniški občini. Sedež naj bi imel v TOZD Zdravstveni dom Jesenice, v ta dispanzer pa naj bi se združevale ambulante za borce v Kranjski gori, obratna ambulanta Železarne in ambulanta v Žirovnici, ki naj bi delovale v okviru splošnih

ambulant, oziroma obratne ambulante. Preventivno delo in sistematske preglede bi za vse borce opravljal dispanzer za borce, ambulante za borce pa bi na svojem področju opravljale tekoče kurativno zdravstveno varstvo. Vse predloge za kopalniško in klimatsko zdravljenje bi ambulante za borce morale poslati v potrditev dispanzerju za borce, kjer bi predloge obravnavali skupaj s predstavniki občinske zveze ZZZ NOV Jesenice, od koder bi predloge poslali na zdravstveno komisijo.

Dispanzer za borce bi deloval s polnim delovnim časom sedem ur, vsaka od ambulant za borce pa naj bi od svojega delovnega časa rezervirala za vsake 150 borcev po eno ordinacijsko uro vsak delovni dan. V dispanzerju naj bi se vezale tudi zobne ambulante za borce v TOZD Zdravstveni dom in OA Železarne. Poročila o delu bi ob koncu leta vse ambulante, vključno z zobnimi ambulantami za borce, poslale na dispanzer, le-ta pa bi na podlagi teh sestavil letno poročilo o zdravstvenem varstvu borcev v občini Jesenice.

V razpravi je sodeloval tudi dr. Zonik in dal koristne prispevke k razpravi.

V nadaljevanju se je predsednik komisije seznanil člani z listo koriščenja zdraviliškega zdravljenja v letu 1980. Pri tem so ugotovili, da se pri koriščenju tega zdravljenja nismo držali zastavljenih ciljev. Zaradi sanacijskih, oziroma stabilizacijskih ukrepov je bil v letu 1980 sprejet dogovor, da tisti, ki so koristili to zdravljenje v letu 1979, istega ne morejo koristiti tudi v letu 1980, vendar se tega niso držali v zdravniški komisiji in sta dva koristila zdravljenje dvakrat zaporedoma, eden pa, kakor je razvidno iz seznama, kar dvakrat zaporedoma letos. Pri tem pa je bilo poudarjeno, da so vsi trije finančno zelo dobro situirani in bi lahko svoje počitnice v zdravilišču v celoti sami plačali, pa

so raje onemogočili štirim bolj potrebnim, da bi koristili to zdravljenje. V bodoče bodo morali člani organizacije ZB NOV bolj aktivno sodelovati pri predlogih, ker poznajo socialne razmere posameznih članov. Vsi pa se bomo morali bolj zavedati, da se bomo morali bolj tudi sami pobrigati za lastno zdravljenje, ne pa tako kot delajo nekateri, ko se pehajo za čim večje honorarje, ne glede na to ali jim to njihovo zdravstveno stanje dopušča. Ko pa zbolijo, pa naj skupnost plačuje za njihovo zdravljenje.

Bolni ne bi smeli honorarno delati, ker od honorarnega dela ne prispevajo nič za zdravstveno varstvo, ko pa zbolijo sami nočejo prispevati za zdravljenje ničesar. Pravica iz zdravstvenega varstva ne sme postati privilegij nekaterim ljudem.

V nadaljevanju so člani komisije kritično obravnavali stalno menjavo zdravnikov tako v samem dispanzerju, kakor tudi v ostalih ordinacijah v zdravstvenem domu. Z odhodom nekaterih zdravnikov so ostali borci brez svojih zdravnikov in se ne počutijo več zdravstveno varno, ker ne vedo h kateremu zdravniku naj bi se obrnili po zdravstveno pomoč, kadar so te potrebni. Bojijo se, da se bo doslej zelo dobro urejeno zdravstveno varstvo občutno poslabšalo. Na seji komisije smo se tudi dogovorili, da bomo o predlogu za novega zdravnika v dispanzerju za borce razpravljali tako v občinskem odboru ZZZ NOV, kakor tudi na seji komisije. Želimo dobiti takega zdravnika, ki bi na tem mestu ostal dalj časa kot je bilo to doslej, ko so se vse preveč pogosto menjali.

Pri obravnavi bodočih nalog smo poudarili, da moramo v letih 1981 do 1985 delati na tem, da bomo pod patronažno varstvo vključili vse tiste borce, ki so osamljeni in tudi tiste, katerih zdravstveno stanje ni tako slabo, da bi morali na zdravljenje v bolnico, doma pa nimajo zagotovljenega varstva. Uveljaviti moramo tudi zamisel, da bodo borci začeli uživati dnevno varstvo v zavodu Franca Berglja. Ta zamisel je bila dana že v letu 1979 in čaka le še realizacijo. Seveda pa bomo to lahko realizirali le, če bomo imeli na voljo dovolj sredstev in če bomo našli skupni jezik tudi z drugimi organizacijami. Vsekakor pa je prvenstvena naloga organizirati dispanzer tako kot je bilo predlagano.

Ob sklepu moram poudariti, da se vsi člani komisije sej redno udeležujejo in zelo aktivno sodelujejo v razpravah.

Predsednik komisije
Stane Torkar

EDINA PRAVILNA ODLOČITEV KRANJSKE GORE IN OKOLICE

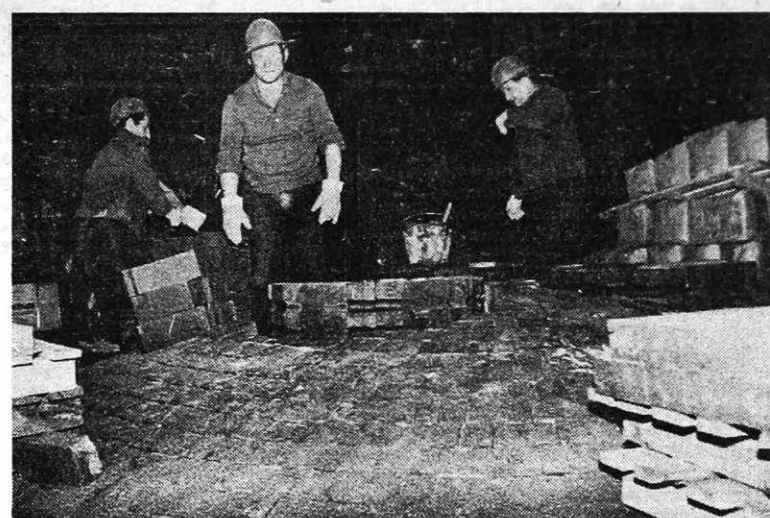
Kranjska gora z okolico je eno najbolj privlačnih smučarskih središč na Gorenjskem predvsem zato, ker takorekoč iz avtomobila lahko stopimo na smučišče. Razen tega pa je tu kljub razmeroma nizki nadmorski višini, v primerjavi z visokogorski smučišči v Alпах, pozimi skoraj vedno dovolj snega. V minulih petdesetih letih se je namreč samo enkrat, in to pred šestimi leti zgodilo, da je prvi sneg na tem področju zapadel šele 21. marca, to je ravno na prvi dan pomladi. Ob tem pa je treba povedati, da to leto ni bilo snega tudi drugod v višjih legah Alp v Evropi.

Poleg vsega tega pa je dostop na vsa smučišča od Mojstrane do Planice mogoče takorekoč ob vsakem času, saj se skozi te kraje vije glavna magistralna cesta, po kateri se odvija mednarodni promet čez mejne prehode na Korenskem sedlu in v Ratečah in je zato cesta stalno pluzena in urejena. Razen ob sneženju, se do Kranjske gore navadno lahko pride z osebnimi in drugimi avtomobili brez verig. Pri vsem tem pa je na tem območju dokaj dobro razvita turistična infrastruktura. Vsi ti pogoji vplivajo, da so smučišča v zahodnem delu Gornjesavske doline prepolna. Pred žičnicami so predloge vrste in razumljivo, da tisti, ki so smučanja željni obiskovalci ne pridejo vedno na svoj račun.

Kako rešiti ta problem? Eni so v zvezi s tem celo predlagali, da bi bilo treba uvesti nekatere omejitve, kot so šolske ekskurzije, sindikalna tekovanja in podobno. Glede na to, da ima običajno vsaka omejitev nasprotni učinek, to ni izhod. Edino pravilno, za kar so se tu odločili pa je, da bodo povečali smučišča in število žičnic. Na to so se v Kranjski gori precej časa pripravljali. Najprej so načrtovali s Kurjega vrha, kar pa je propadlo, ker niso dobili svetovnega prvenstva za leto 1982. Tudi smučišče, ki so ga načrtovali z Vršiča, zaenkrat ni uresničeno, ker so zmagali zagovorniki prizadevanj za očiščenje narave. Zato so poštudirali novo varianto in sicer zgraditev smučarskih prog z

Vitrancu proti Podkorenju (Kolo-vrati) in proti Flanici. Te načrte imajo, potrebno pa je bilo zagotoviti še denarna sredstva. Zelena luč je bila prižgana 22. oktobra, ko so v času 28. gostinskoturističnega zbora, ki je bil v Kranjski gori od 22. do 24. oktobra, podpisali samoupravni sporazum udeleženci, ki bodo financirali prvo etapo tega projekta. Tu bodo že predvidoma prihodnje leto uredili nova smučišča s tremi vlečnicami in eno dvosedelnico, kjer bodo lahko prepljvali 3.600 smučarjev v eni uri. K temu sporazumu so pristopili: HTO Gorenjka Jesenice, SOZD ABC Pomurka, TOZD Inozemski turizem Kompas, hotel Lek Kranjska gora - LEK Ljubljana in Avtokomerce Ljubljana - TOZD Hotel Kranjska gora. Celotni projekt bo veljal predvidoma 72 milijonov din.

Sedaj, ko so sredstva na vidiku, bodo v Kranjski gori pljunili v roke, da se predvideno čimprej zgradi in nadoknadili zamujeno. Po zgraditvi novih smučišč se bodo vrste pred žičnicami skrajšale in bo tu še prijetnejše smučati. Pri tem pa se zavedajo, da bo smučarjev vedno več in bodo zato s povečanjem smučišč na tem področju še nadaljevali.

Industrijski zidarji pri obzidavi pokrova za ASEA električno peč (Foto I. Kučina)

KLUB SAMOUPRAVLJALCEV ZAČENJA Z IZOBRAŽEVANJEM

Kljub sprejetemu programu in kljub prizadevanju izvajalcev (Delavske univerze Jesenice), v jesenskem obdobju izobraževanje pri klubu samoupravljalcev Jesenice ni steklo, kot bi moralo. Za september in oktober smo načrtovali seminarje o osnovah politike gospodarske stabilizacije, šolo za mlade samoupravljalce z naslovom ABC politične ekonomije in izobraževanje delegatov kulturne skupnosti.

Kljub dvema razpisoma se članice samoupravljalcev niso ogrele za seminarje o osnovah politike gospodarske stabilizacije. Izjema so samoupravljalci iz HTO Gorenjka, za katere je bil pripravljen tak seminar. V drugih organizacijah združenega dela pa se le počasi odločajo in prijavljajo posamezne slušatelje za skupni seminar.

Prav tako se je zataknilo pri šoli za mlade samoupravljalce, kjer so po dogovoru z občinsko konferenco ZSMS Jesenice, ki je eden od organizatorjev, spremenili program. Tako bo programska zasnova šole splošna, obsegala bo podobne teme kot dosedanje oblike za usposabljanje mladih samoupravljalcev, čeprav so razširjene družbenoekonomske teme. Zatikala se tudi pri izobraževanju delegatov kulturne skupnosti, ker je delavska univerza dobila negativen odgovor na svoj predlog.

Tako so lahko prve oblike načrtovali šele za november. Za torek, 4. in sredo, 5. novembra, so pripravili splošni seminar o osnovah politike gospodarske stabilizacije za samoupravljalce HTO Gorenjka. Program obsega štiri teme in deset izobraževalnih ur. Izvedli ga bodo v prostorih hotela Pošta, k sodelovanju pa so povabili tudi strokovne delavce iz HTO Gorenjke, da bi lahko predstavili tudi njihova lastna stabilizacijska prizadevanja.

- Teme seminarja:
1. Gospodarski problemi in ukrepi za izvajanje politike gospodarske stabilizacije;
  2. Ekonomski odnosi s tujino;
  3. Politika cen;
  4. Programi in ukrepi stabilizacijske politike v delovni organizaciji Gorenjka.

V novembru načrtujejo tri seminarje za samoupravljalce Gradbinca: dva za člane delavskih svetov, za člane izvršnih odborov osnovnih organizacij Zveze sindikatov Slovenije in za delegate za zbor združenega dela, enega pa za člane odbora samoupravne delavske kontrole. Za čas izobraževanja so se dogovorili z delavci Gradbinca, potekalo pa bo v njihovih prostorih v Podmežaklju.

Teme seminarja za člane delavskih svetov, sindikalne delavce in delegate so:

1. Samoupravna organiziranost združenega dela;
2. Osnove planiranja, s poudarkom na planiranju v TOZD;
3. Pridobivanje dohodka in delitveni sistem.

Seminar za člane odbora samoupravne delavske kontrole pa obsega štiri teme, in sicer:

1. Samoupravna zakonodaja in organi samoupravne delavske kontrole;
2. Organiziranost in osnovna področja samoupravne delavske kontrole;
3. Delovna razmerja v OZD, s poudarkom na varstvu pravic;
4. Metode dela samoupravne delavske kontrole.

Seminarji, ki jih načrtujejo za delavce Gradbinca so že peti primer organizacije izobraževalne oblike v delovnem okolju samoupravljalcev, za celo skupino iz iste organizacije združenega dela in v času, ki vsem ustreza. Doslej so bili samoupravljalci s tako pripravljenimi seminarji zadovoljni. Seveda imajo tudi druge članice kluba možnosti, da se odločijo za tako izobraževanje.

Tretja oblika, ki jo pripravlja delavska univerza za november, je novi oddelek šole za mlade samoupravljalce. Program izhaja iz programske zasnove šole za mlade samoupravljalce, ki so jo uspešno

izvedli spomladi, delno je pa le prilagojen: poudarek je na poglobljanju znanja o družbenoekonomskih zakonitostih.

Šola za mlade samoupravljalce je obsežna oblika s 40 šolskimi urami in bo trajala štiri tedne, od 18. novembra do 10. decembra. Program-ska osnova pa je naslednja:

1. Vloga družbenopolitičnih organizacij v političnem sistemu socialističnega samoupravljanja;
2. Aktualne naloge ZSMS v naslednjem obdobju;
3. Mednarodni odnosi in zunanja politika Jugoslavije;
4. Ohranjanje revolucionarnih tradicij in mladi;
5. Pridobivanje dohodka in delitveni sistem;
6. Ocena gospodarske in politične situacije v občini;
7. Srednjeročni plan 1981-1985 v občini Jesenice;
8. Ukrepi za izvajanje politike gospodarske stabilizacije v občini;
9. Prispevek mladih k izvajanju politike gospodarske stabilizacije;
10. Samoupravljanje v krajevni skupnosti;
11. Svobodna menjava dela v samoupravnih interesnih skupnostih in krajevnih skupnostih;
12. Samoupravljanje v TOZD;
13. Ocena delovanja delegatov in delegacij v občini;
14. Kolektivni člani ZSMS in uveljavljanje kolektivnega članstva;
15. Oblike in metode dela v mladinski organizaciji;
16. Informiranje v mladinski organizaciji;
17. Mladi v SLO in družbeni samozasčiti.

Bodoče slušatelje šole za mlade samoupravljalce evidentirajo na OK ZSMS Jesenice in bodo prijave sprejemali. Pred izobraževanjem bodo bodoči udeleženci dobili urnik in gradiva.

Novembrska usmeritev kluba samoupravljalcev pri izobraževanju je vsa v znamenju približevanja interesom in potrebam članic kluba samoupravljalcev. Tudi drugi slovenski klubi ravnaajo podobno. Še bolj bi bilo, če bi do povezovanja prihajalo tudi na pobudo članic, ne le kluba. Da bi članice kluba same predlagale svoje interese in potrebe na izobraževalnem področju. Vprašalnik, ki je bil v ta namen dvakrat poslan članicam, je ostal skoraj brez odmeva. Resda so programske zasnove na sejah skupščine v večini potrjene, vendar bi moralo priti več pobud s strani članic, ko se načrtujejo izobraževalne oblike.

Tudi za zadnji mesec v letu že tečejo priprave za izobraževalne oblike. V načrtu je izobraževanje za družbene delavce v krajevnih skupnostih (za člane svetov potrošnikov in člane poravnalnih svetov), za delegate in aktiviste na področju socialne politike. Seveda bodo vključili v program tudi izobraževanje članov samoupravnih organov iz posameznih organizacij združenega dela, pa naj bo to seznanjenje o uresničevanju stabilizacijske politike ali pa seminarje za usposabljanje za delo v samoupravnih organih.

M.

SPOMINSKA SVEČANOST OB DNEVU MRTVIH NA JESENICAH

V organizaciji odbora krajevne organizacije zveze borcev NOV Plavž Jesenice, je bila ob dnevu mrtvih v četrtek, 30. oktobra, ob 16. uri v spominskem parku na Plavžu na grobovih padlih borcev NOV in pri spominskem obeležju padlih borcev iz prve svetovne vojne, žalna komemoracija.

Kot vsako leto, so tudi letos Jesenčani počastili spomin na padle borce NOV, talce in tiste, ki so jih pomorili v zloglasnih koncentracijskih taboriščih in vse tiste, ki so darovali svoja življenja za našo svobodo in lepšo bodočnost. Osrednje spominske svečanosti, ki je bila ob grobišču padlih borcev NOV in pri spominskem obeležju iz prve svetovne vojne, so se udeležili številni občani in predstavniki družbenopolitičnih organizacij Jesenic, ki so na grobišče in spominsko obeležje položili vence. Med udeleženci je bilo veliko mladih Jeseničanov, spomin na padle pa so počastili tudi predstavniki borčevske organizacije iz Vidma - Italija.

Grobovi padlih borcev so bili okrašeni s cvetjem in številnimi lučkami. Ognjeni plamenčki, na-

geljni, krizanteme in žalostinke, ki so jih izvedli pihalni orkester Jeseniški železarji, pod vodstvom Ivana Knifca, moški pevski zbor Društva upokojencev Jesenice, pod vodstvom Janeza Ponikvarja in mešani pevski zbor osnovne šole Tone Cufar Jesenice, pod vodstvom Mire Mesarič, so marsikatero prisotno v mislih popeljale v čas, ko so bili njihovi bližnji tovariši in prijatelji še med njimi. Spominski govor je imela predstavnica organizacije ZSMS Jesenice, Julči Štampelj, učenka osnovne šole Tone Cufar Jesenice, recitatorska skupina učencev te šole pa je uspešno izvedla recital Mihe Klinarja, RADOVNA in odlomke iz del Mateja Bora. Spominska svečanost se je nadaljevala

ob spominskem obeležju padlim vojakom v prvi svetovni vojni. Za žalostankami pihalnega orkestra in pesmijo moškega zbora DOBERDOB, SLOVENSkih FANTOV GROB, ki nas je spomnila na zgodovinske čase 1914-1918, so v spominskem parku v podnožju mogočne Mežaklje, sklenili svečanost v spomin na mrtve.

Spominske svečanosti so bile tudi v drugih krajevnih skupnostih. Na grobišču padlih borcev in talcev v spominskem parku krajevne skupnosti Javornik-Koroška Bela in na pokopališču na Blejski Dobravi, 1. novembra, je sodeloval tudi pihalni orkester Jeseniški železarji.

Franjo Ropret

OB SPOMENIKU

Stojim ob grobu, gledam ljudi, kako drhtijo in prižigajo svečke. Narava je žalostna, listje na drevju je nenadoma obstalo, sonce se je skrilo za oblake. Zamislil sem... Kadar človek umre... Spreletelo me je. Stopim k spomeniku, se priklonim. Prižgem svečko v spomin tistim, ki so padli za svobodo.

Marija Oman, 5. r
OŠ Jeseniško-bohinjski
odred Kranjska gora

Stojim pred spomenikom in žalost stiska moje srce. Pri spomeniku so

sveče. Pri spomeniku so tudi rdeči nageljni. Sveče me spominjajo na plapolajočo zastavo, krvavo rdeči nageljni me spominjajo na potoke krvi in na ponosne zvezde na titovkah. Ljudje prihajajo in odhajajo. Otroci recitirajo pesmi v čast mrtvih. Meni pa misli blodijo drugod, mislim na talce, partizane in na njihovo hrabrost. Čas mineva in prišel je trenutek odhoda - odšli bomo in spet bomo prišli.

Marija Robič, 5. r
OŠ Jeseniško-bohinjski
odred Kranjska gora

Mnogo svečk so prižgali otroci te dni v spomin padlim partizanom, med njimi tudi otroci 2. b razreda osnovne šole Prežihov Voranc pri hiši padlega prvoborca Franca Benedičiča (Foto I. Kučina)

ZAPELI SMO MRTVEMU BATALJONU

Pevci mladinskega pevskega zbora Osnovne šole dr. Janeza Mencingerja z Bohinjske Bistrice smo se v nedeljo, 26. oktobra, udeležili komemoracije ob spomeniku Prešernovega bataljona, ki je bil v decembru leta 1943 izdan in uničen v poključkih gozdovih.

Na Goreljeku smo maloštevilnim poslušalcem zapeli štiri partizanske pesmi. Dve učenci s centralne šole, dve učenci s koprivniške šole, član dramske sekcije Svobode in članica mladinske organizacije so deklamirali... Ena naših učenk je govorila o borbi junaškega bataljona. Pred spomenikom smo prižgali tudi sveče.

Zdenka Zalokar, 8. b
OŠ dr. Janeza Mencingerja
Bohinjska Bistrica

PRIŽGALI SMO SVEČKE

Dan mrtvih. Spomnili smo se vseh, ki jih ni več med nami. V mislih smo se poglabili v tiste čase, ko so oni še uživali lepote življenja.

Prišel sem na pokopališče. Zbranih je bilo že veliko ljudi. Obiskali smo babičin grob. Umrla je pregodaj. Nisem je videl, odšla je, preden sem začel živeti. Poznam jo samo s slik. V medli svetlobi svečke zagledam njen obraz. Suh in bled ovit z belo ruto. Vse so le sanje. Kakor da bi bilo resnično, govori, naj bom dober in priden. Ko smo odhajali, sem še vedno mislil nanjo. Je bil njen glas enak temu, ki sem ga slišal pri grobu. Do doma ostanem zamisljen.

Naslednji dan smo obiskali še en grob v Besnici. Tudi babiče. Nje se spominjam bolj. Okrogel, bolj bled obraz, vedno zavezna ruta. Umrla je je, ko sem bil star pet let. Bila je zelo dobra. Tudi sam hočem biti tako dober. Njen grob. Mamica joče. Pred njo leži v grubi njena mama. Tudi meni lezejo solze v oči.

Spomnili smo se še enega. Čeprav ni naš sorodnik, je pa prijatelj. Moj tovariš, učitelj violine. Umrl je mlad, pri tridesetih letih. Srčna kap. Na njegovem pogrebu je deževalo. Iz neba, deževalo iz oči. Tudi jaz sem jokal. Vedno nasmejani očalar je umrl. Leži pred menoj, mrtev. Na pogrebu sem mu v grob vrgel nagelj, za večni spomin.

Prav posebno pa smo se spomnili naših tovarišev borcev, ki so dali življenje za to, da mi živimo srečno, mirno, v ljubezni do domovine. Na grobove in k spominskim ploščam smo položili skromne šopke krizantem, nageljnove, vrtnice in prižgali svečke.

Svetle lučke so svetile, dokler niso dogorele. Tako vsako leto. Pa ne samo za dan mrtvih. Vedno jih obiskujemo, v mislih smo pri njih, hvaležni smo jim. Obljubljamo, da bomo tudi mi čuvali in branili domovino.

Gregor Čušin, 5.b
literarni krožek
OŠ Karavanskih kurirjev
NOB, Koroška Bela

V SPOMIN JOŽETU VIDICU

V petek, 31. oktobra je v petinosemdesetem letu starosti doma na Selu pri Zirovnici umrl Jože Vidic. Rodil se je kot sin kajzarja, ki je s statvami hodil po Koroškem in priložnostno služil kruh za družino, v kateri je bilo pet fantov in šest deklet. V prvi svetovni vojni je imel Jože Vidic v vojski tri brate in vsi so se srečno vrnili domov, v drugi svetovni vojni pa tri sinove v partizanih in vsi trije so se iz gozda vrnili kot oficirji.

Pokojnik se je zaposlil v železarni Jesenice avgusta 1911. leta. Več let je bil delovodja na progi tanke pločevine in je naredil skupno 41 let delovne dobe

in to v letih, ko je bilo za upokojitev dovolj 35 let.

Z ženo Katarino, ki je umrla pred petimi leti sta imela deset otrok. Le prvi je umrl še kot dojenček, vsi drugi so živi.

Pred vojno je bil podstarosta Sokola v Zirovnici in to je bil razlog, da so ga Nemci že 19. maja 1941 leta zaprli v begunjski zapor. Natančno tri leta za tem, 19. maja 1944. leta, je ponj v Železarno prišel osebno Druschke in ga ponovno odpeljal v begunjski zapor.

Vas ne bomo nič zaslisevali. Ste oče treh banditov in če bodo na žirovniškem področju partizani kje napadli Nemce, boste ustreljen kot talec, mu je dejal Druschke. Tistega dne so izgnali tudi vso njegovo, po domače Spančevu družino v Goričane. Čez dober mesec so ga iz Begunj premestili k družini v Goričane, od tam pa v taborišče na Bavarsko, od koder so se vrnili nekaj dni pred koncem vojne, ker je bilo na Bavarskem prej razsulo kot na Gorenjskem.

Jože Vidic je bil po vojni več let občinski odbornik, odbornik pri odboru socialistične zveze, po upokojitvi pa je bil več kot 15 let predsednik Društva upokojencev Zirovnica in potem častni dosmrtni predsednik. Kot predsednik društva upokojencev Zirovnica je vse svoje moči razdal za pridobitev bivše gostilne Zelenica v last društva upokojencev, kar mu je tudi uspelo, pri tem pa mu je bila žena Katarina v trdno oporo.

Vsem, ki smo ga poznali, bo ostal v lepem spominu.

ZBIRALNA AKCIJA

Več let že zbiramo star papir in to dvakrat letno. Tudi letošnja jesen nismo pozabili na akcijo. Vse poletje smo zbirali pripravljali odpadni papir, saj vemo, da z njim prispevamo k varčevalnim ukrepom in je to zelo cenjena surovina za izdelavo novega papirja.

Vreme pa nam tokrat ni bilo naklonjeno. Z akcijo smo pričeli v prvem tednu oktobra. Zaradi stalnega deževja smo jo morali večkrat preložiti, tako da smo jo zaključili šele konec meseca. Kljub temu smo bili uspešni. Zbrali smo 29.179 kg starega papirja. Razredne skupnosti so med seboj tekmovali. Najbolj so se potrudili učenci 5. b. razreda, kateri so pripeljali 2.988 kg, nato učenci 4. a razreda z 2.727 kg in na tretjem mestu so bili učenci 3. c razreda z 2.003 kg starega papirja.

Vsak učenec se je potrudil po vseh svojih močeh. Ne smemo pa pozabiti na pomoč staršev, kateri so nam pomagali pri zbiranju in prevozu. Zahvaljujemo se tudi kolektivu pod-

jetja DINOS za pomoč in razumevanje.

Naše delo ni končano. Vse delo se bo ponovilo spomladi, ko bo ponovna papirna akcija. Zato bomo tudi odslej shranili vsak papirček in obenem poskrbeli, da naše mesto ne bo onesneženo.

Učenci 3. in 4. razredov
novinarskega krožka COŠ
Prežihov Voranc Jesenice

OBISK PIONIRJEV IZ ZRENJANINA

Tretjega novembra nas je obiskala delegacija pionirjev in njihovih učiteljev iz Zrenjanina, ki so v Kranjski gori imeli šolo v naravi. Skupine učencev iz Zrenjanina bodo imele namreč vse leto v Kranjski gori šolo v naravi. Da bi se v Kranjski gori še bolj počutili, so izrazili željo, da se povežejo z našimi pionirskimi odredom. Tako sta nas zdaj obiskali delegaciji pionirjev iz dveh zrenjanskih šol. Prva se imenuje po bratih Stefanovič, hrabrih partizanih, ki sta bila ustreljena v njihovi vasi. Druga pa se imenuje po heroju Miši, ki se je še kot pionir podal v partizane. Na obeh šolah imajo veliko krožkov, kot so značkarstvo, znamkarstvo, šolsko športno društvo, foto krožek, itd. Organizirajo tudi mnogo delovnih akcij.

Po predstavitvi šol, smo se odločili, da sestavimo program sodelovanja za vse leto in pa še posebej za ta teden. V torek jih bosta dve mladinki odpeljali k spominski plošči Slavka Černeta. V sredo si bodo ogledali našo šolo, popoldan pa bo srečanje 3. in 4. razredov v nogometu in igri med dvema ognjema. Pred športnim srečanjem pa bodo gostje pripravili kratek kulturni program. V četrtek se bodo pomerili šahisti.

To smo pripravili za to skupino, dogovarjali pa smo se tudi o sodelovanju v krožkih, na primer, v planinskem krožku in v krožku mladi gasilec. Njihovi učenci naj bi tudi sodelovali s svojimi točkami na naših proslavah. Potrudili se bomo, da bomo goste iz Zrenjanina kar najbolj pristrčno sprejeli, jih seznanili z našim krajem in našim delom, tako, da se bodo lepo počutili v naši sredini.

Bojana Jonke
COŠ Jeseniško-bohinjski
odred Kranjska gora

DOGOVOR O RAZDELITVI NALOG VEZISTOV

V petek, 14. novembra, se bodo sestali pri Vinku Bercetu na Mlaki v Radovljici člani novoizvoljenega pododbora vezistov NOV Gorenjske. Na tej seji bodo med drugim razdelili naloge, ki so jih začrtali v sprejetem programu dela. Pogovorili se bodo o načinu zbiranja gradiva za monografijo zvez in sicer s pomočjo zgodovinskih krožkov na osnovnih šolah. Sestavili bodo koledar o srečanjih in udeležbi vezistov na raznih proslavah in spominskih svečanostih. Aktivom po občinah bodo priporočili, naj pripravijo predloge za letovanje v domovih PTT. Poslušali bodo poročilo o delovanju radio klubov na Jesenicah in v Lescah in sprejeli sklepe za nudenje pomoči ter uresničitev pobude za ustanovitev klubov tudi v občinah Tržič, Kranj in Škofja Loka.

Sprejeli bodo program zbiranja sredstev za delovanje pododbora in izbrali predsedstvo, ki ga bodo pooblastili za reševanje zadev, ki jih je treba opraviti med dvema sejama.

PRI ZBIIRANJU ZGODOVINSKEGA GRADIVA BODO SODELOVALI ZGODOVINSKI KROŽKI NA ŠOLAH

Sekcija vezistov NOV in PO Slovenije se že nekaj let prizadeva, da bi se zbralo vse obstoječe gradivo za pisanje monografije zvez NOV. Pododbor vezistov NOV Gorenjske je k temu že prispeval nekaj sestavkov, veliko gradiva pa bo treba še zbrati.

Na letni skupščini 10. oktobra je bil tudi osvojen predlog, da bi v zvezi s tem zaprosili za pomoč vse zgodovinske krožke na osnovnih šolah. Zato je predsedstvo pododbora vsem krožkom že poslalo imena vezistov s prošnjo, da bi jih člani teh krožkov obiskali in zapisali vse kar bodo ti borci NOV povedali o svojem delovanju na področju zvez v NOB. Pri tem se zelo zaželeni opisi pomembnih dogodkov, predvsem pa bojev, v katerih so vezisti vzpostavljali zveze in s tem prispevali svoj delež k uspešnemu izidu, oziroma uspešnim rešitvam kočljivih situacij.

Člani zgodovinskih krožkov bodo zapise poslali pododboru vezistov NOV Gorenjske, ki ima svoj sedež pri občinskem odboru ZZZB NOV Jesenice. Vezisti NOV bodo najbolj prizadevnim posameznikom in krožkom izrekli posebno pohvalo in podelili priznanja.

B.

»PA DOBER TEK«

Športna hala v Podmežaklju, oktobra. Ne zaidem pogostoma tja. Kot fant sem bil vsak dan tam, na hokejskem igrišču v Podmežaklju. Še na lesenih tribunah je pihalo kot na Severnem tečaju. Takrat smo navijali za naše, da nas je še tri dni grlo bolelo. Danes ne piha več. Ledeno ploskev imamo pokrito in zaprto. Lepa pridobitev. Še lepša pa je gostišče znotraj hale. Ko pogledaš proti zahodni steni se vse blešči v steklu.

Potem, ko se namečlješ kegljev ti postane vroče, pa jo mahneš na čaj, kavo, pivo... Postrežba hitra, če ni preveč ljudi, ni kaj, samo pri cenah ti oči zavijajo nekam pod betonski lok. Pa te nažene lulat. Stečeš po stopnicah navzdol v sanitarije. Pa stopi lepo v mlakužo enkratno klorirane brozge, ali po domače scalnice z nagnusnim smradom. Že lani so bile sanitarije gostišča zamazane, polne vode. Zlasti tla, kakor da z odtokom nekaj ni v redu. Brozga seča in čikov, ki jih odmetavajo brezvestneži se nabira sredi stranišča, da človek še do pisoarjev ne more. Tudi po petah in prstih čevljev, z zavihanimi hlačnicami komaj gre.

Ljudje pa hodijo na WC, ker je napravljen za opravljanje osnovne biološke potrebe. In potem, ker ni drugega izhoda, raznašajo z obuvali »prijetno dišečo zmes« po prostorih gostišča, opremljenega z novimi stoli, lepo belo pogrnjenimi mizami... Nemara za dober tek?

Morda pa bi bilo pametno čuti še glas HTO Gorenjka! Bo stalo še naprej križem rok, ali pa nam še naprej privoščilo »prijetno počutje« v svojih gostinskih lokalih?

Pa še to: Kod hodijo občinski sanitarni inšpektorji?

Tomaž Iskra

Noel FAVRELIÈRE: Upornik. Partizanska knjiga 1980. (Zbirka Rdeči atom.)

Spomine lahko uvrščamo med leposlovje ali pa tudi ne. Če napiše spomine znan pisatelj, se glede tega navadno ni težko odločiti, težje je takrat, kadar do včeraj neznani posameznik — navadno upravičeno — meni, da je njegovo življenje do te mere izjemno in pomenljivo, da ga je vredno prikazati širši javnosti. V tem primeru radi pravimo, da gre za »roman, ki ga je pisalo življenje«. Pri zadevi Favrelière pa je nekoliko drugače. Ne gre za to, kaj se je primerilo piscu pričujoče knjige — bolj pomembne so njegove lastne odločitve, s katerimi je »izzval usodo«.

Ob tem se kajpak spomni na Sartra in na eksistencialistično filozofijo. Recimo takole: Sartre je s svojimi idejami o svobodnem odločanju vrgel rokavico, mladi Favrelière, član padalskega korpusa v Alžiru, jo je pobral. Praksa pa tudi tu bistveno odstopa od teorije. Po Sartru je svobodno odločanje nujno povezano z neko značilno tesnobo, ki nas obide v trenutku odločitve — predvsem zato, ker smo takrat vedno sami. Favrelière o taki tesnobi ne poroča, tudi med vsticami se ne da razbrati ničesar podobnega. Podal se je v skrajno nevarnost: tvegati je takorekó vse, kar je mogoče tvegati, in sicer iz globoko humanih razlogov. Stvar pa opisuje tako, ko da je storil nekaj povsem naravnega.

Osrednji del knjige se bere kot kakšna pustolovska povest. Favrelièrov prikaz dogodkov je nazoren, pripoved je gladko tekoča, vendar to ni tisto, kar nas najbolj pritegne. Tu je še nekaj, kar dela tega v bistvu preprostega fanta podobnega zaresnim umetnikom, namreč njegova iskrenost in prostodušnost. Avtor se nam daje tak, kakršen je, in se pri tem ne boji, da ga ne bomo sprejeli. Včasih se malce pobaha s svojim naravnim mladostniškim pogumom, drugič spet povsem prostodušno pripoveduje o tem, kako se je grozil nad samim sabo, ko se je takorekó nevede znašel v vlogi likvidatorja. Nikoli pa se ne dela večjega, kot je.

Jože Javoršek, ki je knjigi napisal uvod, govori o tem, da Favrelièrovi pripovedi manjka tragičnega patosa, pa čeprav bi dogodki, ki jih knjiga opisuje, terjali prav tak patos. Zdi se mi pa, da bi pisec, če bi se o svojih doživljajih trdil govoriti patetično, v bistvu vse pokvaril. Predvsem mu je šlo za pristnost in verodostojnost; razen tega pa: ali mu ni bilo pomembno prav to, da bi z dejanji in s to knjigo postavil na laž vse tiste velike besede, v imenu katerih naj bi sodeloval v strahovanju nedolžnega prebivalstva? Naj bi se torej zdaj sam zatekel k podobnim velikim besedam?

Ne kaže dvomiti, da gre avtorju prav za to: da je lahko prav tak, kakršen je, skupaj z mladostno obsejnostjo, z željo po življenju in s človečanskimi vrednotami, ki jih je sprejel za svoje in zaradi katerih je »vstopil iz vlaka«, ko se je zavedel, da se bori v nepravilni vojni.

Avtor je bil namreč poslan kot padalec v boj proti alžirskemu osvobodilnemu gibanju. To je bil seveda bo, svoje vrste — v zvezi z Vietnamom se je takemu bojevanju reklo **amazonska vojna**. Treba je bilo strahovati civilno prebivalstvo, strahiti, mučiti in pobijati jetnike (ki so bili prijeti z orožjem v rokah ali pa tudi ne), enkrat so s pomočjo vodnika — to pa je bil ujeti partizan, ki so ga z mučenjem pripravili k izdajstvu — obkolili in uničili partizansko bolnišnico. Gre torej za do-

godke, ki jih poznamo predvsem z druge strani. Avtor ne kopiči grozodejev, poroča dosledno samo o tem, kar je sam doživel — in to mu je zadostovalo. Nekoč se je znašel v položaju, da je lahko rešil ujetega alžirskega borca. Pravzaprav sta bila najprej dva. Enega so odpeljali s helikopterjem in bržkone pahnili v globino, drugemu se je obetalo, da ga bodo naslednji dan »poslali po drva« in ustrelili v hrbet. Favrelière se je ponudil, da ga bo stražil, ponoči pa se je skupaj z jetnikom podal v beg. To je torej tisti del knjige, o katerem pravim, da se bere kot pustolovski roman. Begunca sta morala skozi tisoč nevarnosti, da sta se prebila do partizanov. Kasneje se je Favrelière boril skupaj z borci alžirske FLO proti svojim včerajšnjim bojnim tovarišem. Bil je torej deserter in izdajalec, vojaško sodišče ga je v odsotnosti obsodilo na smrt.

Zakaj se je avtorju ta tvegana in po svoje herojska odločitev zdela tako samoposebi umevna? Med zadnjo vojno je bil ravno dovolj star, da je lahko razumel, kaj se dogaja. Videl je nemške okupatorje in videl je makijevce, ki so se borili z njimi; tudi njegov oče je sodeloval v odpor-

niškem gibanju. V Alžiriji se ta situacija ponovi, le da so vloge zamenjane: zdaj so Francozi tisti, ki zatirajo svobodoljubno ljudstvo. Favrelière, ki je medtem dorastel, noče nastopati v vlogi esesovca.

Zadnji del knjige govori o tem, kako se je avtor tudi po končani vojni in priznanju alžirske neodvisnosti moral skrivati kot zločinec (kadar se ni potikal po tujem). Tudi ta del je po svoje poučen, saj nam prikazuje tihi in »mekki« boj med vsemogočno državo in svobodnim posameznikom. Na koncu se izkaže, da je posameznik tako nemočen, da ga lahko brez škode pomilostijo.

Avtor je v teh burnih letih začuda našel čas in voljo za študij, študiral pa je, kar je še posebej zanimivo, kot študent na ljubljanski Univerzi. Tudi o nas poroča v tej knjigi brez kakšne posebne sentimentalnosti. Edini odtonek nežnosti se mu vtihotapi, ko nam na koncu nekega poglavja da vedeti, da se je tudi ženil pri nas. Lepo. Vendar, kot rečeno, naše zanimanje velja predvsem tistim dogodkom, ki so se odvijali na robu Sahare.

Marko Hudnik

KAJ MI POMENIJO KNJIGE

Ko še nisem znala brati, so mi domači radi prebirali pravljice in zgodbe o Rdeči kapici, sedmih palčkih, Pepelki, Trmuličji, Ježu in Lisici. Poslušala sem odprtih ust in vedno trepetala nad usodo dobrih in poštenih junakov teh pravljic in zgodb. Vedno znova in znova so mi morali brati moje najljubše pravljice, kajti nikoli se jih nisem naveličala.

Ko sem znala že sama brati in pisati, sem vse te pravljice in zgodbe znova prebirala, kajti ostale so v moji knjižnici kot najljubši knjižni zakladi. Prav počasi pa sem se jih naveličala in se vedno bolj navduševala nad drugačnimi zgodbami naših pisateljev. Všeč so mi postajale dogodivščine, zgodbe iz šolskih klopi in šolskega življenja, zanimive prigode iz živalskega sveta. Navduševala sem se nad zvestobo živali, nad prijateljstvom in poštenostjo, žalostila pa me je, ko sem v knjigah spoznala tudi sovraštvo, zavist in pohlep.

Moja domača knjižnica se je vedno bolj bogatila, kajti nobene knjige, čeprav se mi ni zdela prav posebno dobra in privlačna, nisem nikoli zavrgla. Hranim celo prve slikanice in čeprav niso najbolj čiste, so še vedno na knjižni polici. Nikdar ne bi zavrgla knjige in prav sramotno se mi zdi, da so včasih knjige požigali. Ko so knjige gorele, so obračale liste v ognju, in zdelo se mi je, kot da bi hoteli nekaj reči, kot, da bi odpirale usta in tožile: nikar! A brezvestni ljudje so jih prepustili

rdečemu ognju in jih za vedno uničili. Prav tako sem žalostna, ko zagledam knjigo v smeteh in večkrat me mika, da bi se sklonila, jo pobrala in obdržala. A ponavadi so knjige v smeteh res že tako gnile in zamazane, da jih je nemogoče očistiti. Zato se obrnem stran in hudo mi je, da so nekateri ljudje takšni, da jim za knjigo ni niti malo mar. Čudim se tudi takšnim, ki imajo na policah veliko, veliko zares dobrih in lepih knjig, vezanih v usnje, z zlatimi naslovi. A ko jih vprašam, kdo jih je napisal in o čem pripovedujejo, ne vedo prav nič. Knjige so jim le okras kot porcelanasta vaza ali velik svečnik, nikoli pa knjig še niso odprli, kaj šele prebrali.

Imam precej knjig, a rada bi jih imela še več in mislim, da jih bom vedno kupovala in prebirala. Knjiga mi je v uteho, kadar sem žalostna, razveseli me in osreči, vedno je moja najljubša prijateljica. Kadar ne pišem nalog ali kadar nisem skupaj s sošolci, vzamem vedno knjigo s knjižne police in dolgo dolgo berem. Če je zgodba prav zanimiva ne morem prenehati, dokler ne pridem do konca.

Zame bodo knjige vedno nekaj najlepšega in najbolj dragocenega, vedno jih bom hranila in prebirala, saj ti odpirajo širok svet in te bogatijo z novimi in novimi spoznanji.

Mateja Sedej, 4. c razred
OŠ Karavanskih kurirjev
NOB, Koroška Bela

USPEŠNO DELOVANJE FOTO KLUBA ANDREJ PREŠERN JESENICE

Po uspehu, ki so ga dosegli na razstavi fotografij treh dežel v Beljaku, so dobili fotoamaterji foto kluba Andrej Prešern v Jesenici še več priznanj. Ob otvoritvi republiške razstave fotografij v Ljubljani so bila podeljena tudi priznanja za najuspešnejšo organizacijo in posameznike v letu 1979. Jeseniški foto klub se je uvrstil na peto mesto v Sloveniji, kot posameznik pa je Franc Črv dosegel sedmo mesto. Obe te uvrstitvi sta zelo dobri, kajti v Sloveniji deluje veliko število foto klubov, kakor tudi posameznikov. Poleg tega pa je dobil Vitomir Pretnar naziv »foto amater I. klase« za svoje uspehe v preteklosti, Izidor Trojar pa naziv »instruktor Foto zveze Jugoslavije« za svoje neutrudno delo pri vodenju foto tečajev in delo v foto kroških za mladino. Vsa ta priznanja so dokaz uspešnega dela v klubu.

Foto amaterjem je treba za te uspehe čestitati in zaželeli, da bi tako in še bolj nadaljevali z uspehi. K temu je treba še dodati, da je Janez Žnidar dobil Čufarjevo plaketo za dolgoletno delo v foto klubu.

FRANC ČRV RAZSTAVLJA V WOLFSBERGU NA KOROŠKEM

Potem, ko je Franc Kolman z uspehom razstavljal svoje fotografije v Bilčovsu na Koroškem, se mu je z uspehom pridružil še en član foto kluba Andrej Prešern Jesenice. Te dni razstavlja v Wolfsburgu na Koroškem Franc Črv svoje fotografije pod skupnim nazivom: Narava-človek-delo-šport. Celotna razstava obsega 64 fotografij, ki v zaključeni celoti prikazujejo obseg dela avtorja.

Pokroviteljstvo nad razstavo, ki jo je organizirala foto sekcija Natur-

freunde Wolfsburg, je prevzel sam župan mesta Wolfsburg in s tem dal še večji poudarek temu kulturnemu dogodku. Na otvoritveni svečanosti je bilo s ponosom poudarjeno zadovoljstvo zaradi plodnega sodelovanja med kluboma iz Slovenije in Koroške. Velike zasluge za to ima fotoreferent za Koroško Kurt Bat-schinski.

24. GORENJSKA RAZSTAVA ČRNO-BELE FOTOGRAFIJE BO NA JESENICAH

Te dni je bil zadnji termin za oddajo fotografij za 24. razstavo fotografij gorenjskih foto klubov. Razstavo organizira foto klub Andrej Prešern Jesenice. Za razstavo je bilo poslanih 199 fotografij iz devetih klubov od 53 avtorjev. Selektor razstave je bil Stojan Kerbler, mojster fotografije Jugoslavije, E FIAP. Za razstavo je odbral 91 fotografij, 40 avtorjev iz devetih klubov.

Med nagrajenimi avtorji so tudi foto amaterji z Jesenice. Drugo mesto je dobil za kolekcijo športnih fotografij Franc Črv, diplomu za kolekcijo fotografij »na stranskem tiru« pa Vitomir Pretnar. Za posamezne fotografije so dobili avtorji jeseniškega foto kluba naslednje nagrade: srebrno medaljo za fotografijo »pločevina CU« avtor Adi Fink, bronasto medaljo pa mladi Branko Čušin in Franc Kolman za fotografijo »gozdne vizije«, diplomu pa Franc Sluga za fotografijo »zimski silhuete«. Lep uspeh za jeseniške fotoamaterje.

Razstava bo v Delavskem domu na Jesenici v mesecu novembru in ljubitelji FOTOGRAFIJE že sedaj OPOZARJAMO nanjo in jih vabimo na ogled.

KULTURNI KOLEDAR GORENJSKEGA MUZEJA

V Mestni hiši je na ogled stalna arheološka, kulturnozgodovinska zbirka in stalna razstava del slovenskega kiparja Lojzeta Dolinarja. V drugem nadstropju si lahko ogledate razstavo Ljudska umetnost na Gorenjskem.

V Prešernovi hiši sta odprta Prešernov spominski muzej in Jenkova soba. V galerijskih prostorih razstavlja Franci Zagorčnik: Verbo, voco vizualno 1965 - 1980.

V galeriji Mestne hiše je ob avtorjevi šestdesetletnici na ogled pregledna razstava fotografij Jožeta Kološe-Kološa. Pripravi-la sta jo kabinet slovenske fotografije pri Gorenjskem muzeju in obalne galerije Piran.

V stebriščni dvorani Mestne hiše so Gorenjski muzej v Kranju, Kulturni center Kamnik in Numizmatično društvo Slovenije, ob sodelovanju Ljubljanske banke, pripravili razstavo Motivov stavb, rastlin in na antičnih novcih.

V mali galeriji se s poslikano keramiko predstavljata akademska slikarja Henrik Marchel in Miha Dalia Valle.

V baročni stavbi v Tavčarjevi 43 je na ogled stalna zbirka Narodnoosvobodilna borba na Gorenjskem in republiška stalna zbirka Slovenka v revoluciji.

Razstave oz. zbirke so odprte vsak dan od 10. do 12. ure in od 16. do 18. ure, ob sobotah in nedeljah pa od 10. do 12. ure, ob ponedeljkih so zaprte.

V kasarni Staneta Žagarja v Kranju je odprt muzej Prešernove brigade. Na Zg. Jezerskem si lahko ogledate poznosrednjeveški restavrirani kulturni spomenik »Jenkova kasarna«, ki je opremljen z etnološkim gradivom.

FOLKLORISTI IZ POBRATENEGA VALJEVA NAVDUŠILI

V organizaciji Zveze kulturnih organizacij Jesenice in komisije za kulturo pri konferenci osnovnih organizacij sindikata železarne Jesenice, je 24. in 26. oktobra na Jesenicah v delavskem domu Albina in Julke Pibernik na Javorniku gostovala folklorna skupina kulturno umetniškega društva Kosta Abrašević iz pobratenega Valjeva.

Priključeni folkloristi iz Valjeva so poleg gostovanja na Jesenicah nastopili 25. oktobra v Trbovljah na otvoritvi letošnjih jugoslovanskih srečanj »Abrašević«. Pregled dosežkov kulturno-umetniškega ljubitelstva, ki je tudi tekmovalnega značaja, se bo nadaljeval še ves mesec november v Valjevu, mestu, ki je dalo pobudo za srečanja amaterjev iz vseh krajev Jugoslavije. To je že 14. jugoslovansko srečanje »Abrašević«. Pri tem naj omenimo, da je bilo na lanskem, 13. srečanju, PRVO MESTO IN ZLATI KIPEC KOSTE ABRASEVICA DODELJENO PIALNEMU ORKESTRU JESENIŠKI ŽELEZARJI, kar je bil velik uspeh naših godbenikov, kajti, za tako visoko priznanje se je lansko leto potegovalo okoli sto raznih kulturno-umetniških skupin, (orkestri, zbori, gledališke skupine, folkloristi, likovniki, solisti, recitatorji...), iz vseh republik in pokrajin. Otvoritvene prireditve v Trbovljah je potekala v obevi »DRUŽE TITO MI TI SE KUNEMO«, ki je tudi geslo letošnjih jugoslovanskih srečanj »Abrašević«.

Na dveh prireditvah v dvorani delavskega doma Albina in Julke Pibernik na Javorniku so valjevski folkloristi navdušili, obkralj polno dvorano ljubiteljev narodnih plesov in pesmi. Na najboljši način so prikazali bogato kulturno dediščino in tradicijo naših narodov in narodnosti, kot tudi to, da imajo v naši socialistični samoupravni Jugoslaviji vsi narodi in narodnosti neomejene možnosti za negovanje in razvijanje nacionalne kulture in umetniške ustvarjalnosti. Prav to neomejeno možnost so valjevski ljubitelji kulture izkoristili in organizirali zelo uspešno in kvalitetno kulturno umetniško društvo Kosta Abrašević, ki z nekaterimi skupinami sodi v sam vrh jugoslovanske amaterske dejavnosti. Med take skupine vsakekor spada folklorna skupina, ki žanje uspeh za uspehom, posebno pa tisti del skupine v katerem sodelujejo najmlajši — pionirji. Takoj naj povemo, da v okviru društva Abrašević, deluje folklorna šola, v kateri se vadi in pridobiva širša znanja iz folklorne in osnovna znanja iz glasbe čez 200 pionirjev — učencev raznih šol. To je zagotovilo za kontinuirano delovanje folklorne skupine in njeno stalno kvaliteto rast.

Rezultate tako organiziranega dela so mladi folkloristi iz Valjeva prikazali na dveh nastopih na Jesenicah. Vse kar so izvedli, je nekje na meji fantastičnega! Tehnika plesov, gibi, skoki, elastičnost, muzikalnost, fizična pripravljenost, prisrčnost, so elementi ki krasijo vse igralce folklorne skupine iz Valjeva. Seveda da so največjo pozornost izzvale prav plesne točke, ki so jih izvedli pionirji in pionirke. Kar po deset jih je nastopalo kot eden, usklajeno s številnimi zelo zahtevnimi in fizičnimi elementi.

Tudi starejši fantje in dekleta so svoje točke izvajali na najvišji ravni. Le tu in tam so jih navdušeni aplavzi polne dvorane sprostiti in jih »spe-ljali« v trenutno improvizacijo, ki je prešla še v večjo atraktivnost uspeha.

V dvehurnem programu so izvedli 16 točk plesov vseh narodov in narodnosti naše socialistične skupnosti. Program se je odvijal kot prizori na filmu. Za srbskimi nošami so se

na odru zvrstile še: črnogorske, pa hrvaške, ki jih zamenjajo makedonske, liške, albanske, slovenske, dal-matinske, rusinske, bosanske, slovaške... Poleg lepote in zgodovinske vrednosti narodnih noš naših narodov in narodnosti, ji bil v krasno re-žirani reviji prikazan ogromen »kapital« s katerim razpolaga »Abrašević« iz Valjeva. V zvezi s tem smo zvedeli da imajo nastupiranih 50 raznih plesov in kompletno opremo — noše za vse nastopajoče! Plesne točke je uspešno sprejemala in spodbujala ritem nastopov glasbena skupina — tri harmonike, kitara, tenor, saksofon in bas — ki je imela tudi dve samostojni točki. V solo točkah se je posebno stilsko in tonsko izkazal mladi glasbenik na tenor saksofonu, ki je tudi uspešno imitiral zvok ZURLE v makedonskem (težkoto) in albanskem rugovskem plesu.

Krona programa je bil skupni nastop 46 nastopajočih v stilizirani izvedbi narodnih plesov vseh narodnosti, ki živijo v avtonomni pokrajini Vojvodina. V zelo uspešni koreografiji in režiji, v krasnih nošah Vojvodincev, Rusinov, Slovkov, Romunov, Srbov, in krasnih nošah vojvodincev, rusinov, slovkov, Romunov, Srbov, so mladi Valjevčani na najlepši način, s plesom in pesmijo manifestirali bratstvo in enotnost narodov in narodnosti Jugoslavije in se vsebinsko vključili v dano zaobljubo: Družje Tito, mi ti se kunemo, DA SA TVOGA PUTA NE SKRENEMO!

Dragi pobratimi, hvala vam za prijeten užitek ob vaših plesih.

Pridite še! Franjo Ropret.

KULTURNE PRIREDITVE V NOVEMBRU V RIBNEM

V mesecu novembru se v Ribnem obeta pestra kulturna dejavnost. Prva prireditev bo že 7. novembra ob 19.30, ko bo v dvorani zadružnega doma gostoval harmonikarski orkester glasbene šole iz Radovljice. Ta koncert sodi tudi v abonma sezone 80/81, katerega je organiziralo domače kulturno društvo.

Naslednja prireditev bo v soboto, 15. novembra, ob 19.30 prav tako v zadružnem domu v Ribnem. Gostovalo bo Prešernovo gledališče iz Kranja z dramo GRCA. Tudi ta predstava sodi v abonma, prav tako pa tudi v kulturno akcijo občine Radovljice.

V petek, 28. novembra, bo ob 19.30 v dvorani zadružnega doma v Ribnem krajevna proslava za praznik 29. november. V kulturnem programu bodo nastopili učenci osnovne šole Ribno in recitatorji DPD Svobode Rudi Jedretič Ribno. Ob tej priliki bodo v pionirsko organizacijo sprejeli učence prvega razreda osnovne šole iz Ribnega.

V soboto, 29. novembra, na dan praznika ob 20. uri organizira DPD Svoboda Rudi Jedretič veselico. Za ples bo poskrbel ansambel Karavanke.

Rado Mužan

GORENJSKA RAZSTAVA ČRNO-BELE FOTOGRAFIJE

V ponedeljek, 10. novembra bodo ob 18. uri v mali dvorani Delavskega doma na Jesenicah odprli že 24. gorenjsko razstavo črno bele fotografije. Organizator letošnje razstave je Foto klub Andrej Prešern Jesenice.

Razstava bo odprta do vključno 18. novembra vsak dan, razen nedelje, od 9. do 12. in od 16. do 19. ure.

TRENTA, ČUDOVIT PLANINSKI SVET UBEŽNIKOV IN SKRIVAČEV

Cepprav so bohinjski kosezi skupaj s fuzinari, lokalni rudniki bogastve in zdravilnih zelišč, pred dvestoleti leti z velikimi in zlatimi črkami pisali prve strani naše najzgodnejše planinske zgodovine, so bili Dolinci iz Radovne, Mojstrane, Dovjega, Kranjske gore, Podkorena in Rateč tisti, ki so gledali Triglavu, Skrlatni, Razorani, Prisojni in Jalovi gori iz oči v oči.

Kar v najzgodnejšem času našega in svetovnega planinstva in alpinizma ni uspelo sta velika Jurjevca iz Koprivnice, lovca Štefana Rožiča od Savice, rudarja Kosa iz Jerke, Cerkovnikovemu Tomu iz Koprivnice, je pozneje v mnogo večji sreci in meri uspelo delovodilji, poštniku, poštniku, Šmercu, Pukinu, Joslu, Kobarju, Turku in številnim drugim sodelavcem Jakoba Aljaža z Mojstrane in Dovjega. Korobilci, Rebenk in Bobek iz Kranjske gore pa so bili tisti pogumni mošči, ki so kazali pota domačinom in tujim ljubiteljem in prvim raziskovalcem in osvajačcem naših najmočnejših gor.

Za bohinjskimi pastirji in tovarniki in dolinskimi divjimi in zaprtimi lovci so pozneje nastopili srčni in neustrašeni potomci skrivačev in ubežnikov iz naše enkratne, čudovite in močnega Trente, ki so lepoto in veličino naših gor ponesli daleč prek meja Julijskih Alp. Joža Komac, Pavar je kmalu zaslovel kot prvak med našimi gorakimi vodniki, Andrej Komac, Mota je bil najmlajši med odličnimi trentarskimi vodniki, ki je s prožno hojo risa zvesto in preudarno vodil dr. Henrika Tuma, Juliusa Kugyja in številne druge čiste plezalce. Ivan Berginc, Strudel je že leta 1890 sam preplezal severno steno Triglava, polnih 16 let prej, predno so jo leta 1896 ukrotili in premagali plezalci novega vala. Med temi drznimi in neustrašeni sokoli in orli nikakor ne smemo in niti ne moremo prezeti najboljši nesrečnega človeka iz Trente Antona Tožbarja, Špika, ki je leta 1871 dobil še dodatno domače ime Medved, ker se je 24. aprila tega leta zadnji v Trenti boril s tri stote težkim, ranjenim medvedom.

Trenta je čudovita alpska dolina v obliki črke T. Prvi so jo naselili šele v 16. stoletju ubežniki in skrivači, pastirji in lovci. Kravarji so prišli iz Boveca, Tožbarji iz Krassa, Kvrhi iz Bohinja, Pretnarji iz Kranjske gore, Vertlji iz Koroske, Berginci iz Breginja in od neznane kraja Komaci.

Zeleni kader, ubežniki in skrivači so se prvi vključili v delo pri italijanskih iskalskih rudnih bogastev okoli leta 1890. Toda kmalo so zamenjali rovnico in rudarsko kladivo s pastirsko palico in lovsko puško. Med Trento in Kranjsko goro je cvetel divji lov. Skrivači in ubežniki so se srečevali na grebenih Travnika, Mojstrovk, Vršiča, Prisojnika in Razorja.

Leta 1884 so prišli po slabih, težko prehodnih poteh v Trento prvi domači in svetovno znani popotniki, raziskovalci in odkritelci te čudovite gorske tesni. Za angleškimi raziskovalci (Gilbertom in Churchillom) so v Trento prišli tudi mnogi drugi, ki so iskali lepote, znamenitosti in zanimivosti v tem samotnem gorskem svetu. Med njimi zasledimo tudi slavnega Simona Rutarja, Ivana Tuška in Henrika Tuma, Juliusa Kugyja. Vsi prvi pohodniki so si bili enotni, da so zašli v praznino in samoto med v nebo segajočimi gorami. Na več ur dolgi poti niso videli ne hiš in še manj vasi. Edini znaki življenja so bili številni križi in znamenja nesrečnih smrti s preprosto izrisanimi motivnimi podobami vseh mogočih žalostnih smrti (snežni in kamniti plazovi, nesreče pri delu v gozdu, pri četvi trave visoko v gorah, divji lov in tako dalje, so bili pogosti motivi žalostnih smrti v Trenti).

V letih 1870-1885 je nemški pesnik dr. Rudolf Baumbach po ustnem besedilu spesnil večno lepo epsko pesem Zlatorog, katero mu je posredoval prof. dr. Viljem Urbas. Dr. Baumbachu so leta 1881 zgradili Baumbachovo planinsko kočjo, katere danes ni več. O Trenti in njenih lepota so veliko pisali dr. Ivan Tršek, dr. Henrik Tuma, dr. Julius Kugy in številni drugi domači in tuji pisatelji in pesniki, ki so v izbranih besedah znali opisovati blagodejen mir, lepoto in veličino trentarskih gor. Večno lepo Zlatorog je bila priljubljena tema številnih pesnikov in pisateljev, Antona Aškerca, Antona Funta, na žalost pa že dolgo, predolgo čaka na filmsko priredbo.

Odlični plezalci, lovci in pastirji iz Trente so bili naši prvi gorski reševalci. Že leta 1909 so reševali sodnika Josipa Stojca iz severne stene Skrlatice. Leta 1912 so bili soustanovitelji naše GRS. Trentarski gorski vodniki so zbrano društvo prvih ple-

zalcev vodili tudi po drugih bližnjih in oddaljenih gorah.

Ključni gorski vodniki iz Trente so zgradili po Trenti, Jalovcu, Prisojniku, Razorju in Triglavu gosto mrežo drznih, zavarovanih planinskih poti. Pri tem sta bila neprekosljiva mojstra Ivan Vertelj, ki je zgradil drzne planinske poti na Prisojnik in Mojstrovko in Anton Kravanja-Kopičar, ki je zgradil in zavaroval jeseniško, Kopsičarjevo planinsko pot iz vršiča na Prisojnik skozi prvo okno.

V Trenti, Zadnji Trenti, pri izviru Soče, Za Podnem, Na Logu, v Zadnji pot Triglavi, Dolici in Kanjavcem na Lepoti ali v Trebišnici, je vedno prijetno in lepo.

V Trenti... spomini

NA PLANINSKI POTI PP, PLANICA-POKLJUKA STO IN VEČ ENKRATNIH RAZGLEDIŠČ

Za našimi planinci, Piparji (1890) so marljivi ljubitelji in obiskovalci Blejskega jezera. Pot je v prvi vrsti namenjena tihim, iskrnim in kulturnim gornikom, ki znajo ceniti lepote, mir in veličino zuboreh bistrh studenčkov, ki znajo prisluhniti slapovom in izviru Nadize, Pišnice, Martuljke, Bistrice pod Triglavom, Kotarice in Krmarice, ki znajo občudovati prevese in prepadne stene Jalovca, Sit, Travnika, Mojstrovk, Prisojnika in drugih v nebo segajočih skalnih velikanov nad Martuljkom, tremi triglavskimi dolinami, ki radi hodijo po pisanih vrhovih najbogatejšega, redkega planinskega cvetja, ki ne plasijo čred in tropov planinske divjadi...

Nad njimi neredko zaplove kralj našega planinskega sveta, orel. Na planinski poti PP, Planica-Pokljuka, je vedno prijetno in edinstveno lepo. Na razglednih potčilih, ob bistrh, osvežujočih studenčkah, pod mogočnimi mecesni, pri oklešenih osamljenih viharjih, vsepoved, na vsakem koraku in ob vsakem pogledu se radodarno ponujajo redki in enkratni razgledi.

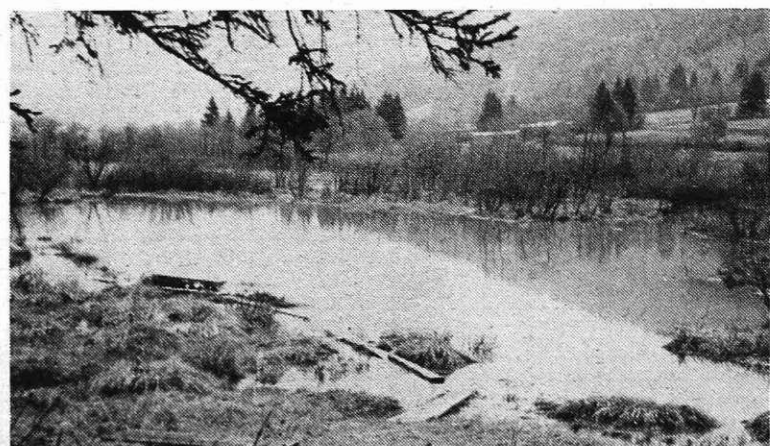
Na tej planinski poti je enkratno lepo pod Poncami na Oveji strani, nepozabno je na Kumljahih pod Šitami, na Lopah, tik pod tisočmetrsko severno steno Travnika. Lepo in vabete je na Malem Slenu pod severnimi - prepadnimi stenami Mojstrovk. Sprehod čez Slemo k Robiču zavolji in navduši vsakogar. Korenske police na severni strani Robiča nad Malo Pišnico so razkošje posebne vrste. Počitek na razglednem vrhu, Nad Sedelcem, je pravi paradiz nad Krnico, kjer se v vsej lepoti predstavijo vsi vrhovi od Špika do Skrlatice, Rakove špice, Rogljice, Razorja in Prisojnika v edinstveni lepoti in veličini. Hoja pod stenami martuljskih gor (Rušice, Rigljice, Frdmanih polic, Špika, Martuljskih Ponc, Oltarji, Siroko pejo in Kukovo špico) je enkratno lepo in veličino naših gor. Samotni Beli potok pod Kukovo špico bogato nagradi vsakogar. Sončni in cvetni del te planinske poti nad dolino Vrat, z mogočno severno steno Triglava pred nami, je pot v triglavsko kraljestvo. Pred nami se ponuja pot skozi Dno pod robe Črne in Srednje gore iz doline Vrat v dolino Kot in dalje po policih Luknja peči nad romantično dolino Krme, kjer se nam kaže in ponuja že na končni cilj Pokljuka z Bohinjskim in Blejskim jezerom.

Vsa hoja po planinski poti Planica-Pokljuka na nikakor ni preprosta in enostavna, marsikaj je treba nujno in obvezno poznati naš planinski svet. Pohodniki morajo biti vestni in natančni stezosladi, imeti morajo dobre orientacijske izkušnje. Posamezni deli na Gamsovih rižah, (Pod) Korenškimi polici, v Rušici, pri prečanju Črne gore iz Dna v Kot in tudi po policih Luknja peči in čez Teme zahtevajo obvezno znanje osnovne plezalne tehnike. Vse to pa je zanimivo in še posebej vabljivo.

Stopite tudi vi vsaj na del te edinstvene planinske razgledne in sprehajalne poti Planica-Pokljuka, na kateri boste spoznali in videli vso lepoto, mir in veličino našega planinskega sveta od Planice do Bohinja ali Bleda. Ta pot ni namenjena dirkačem in vriskačem. Bogastvo radodarno ponuja in daje res samo pravim iskrnim in kulturnim ljubiteljem miru, lepote in veličine.

Uroš Župančič

V desetih letih napornega iskanja sta povezala stare lovske in planinske poti s samotnimi stečnimi divjimi in jih označila z redkimi, nujnimi oznakami, ki varno privedejo pohodnika iz Planice na Pokljuko, kjer lahko sestopijo ali k Blejskemu ali Bohinjskemu jezeru. To je planinska razgledna, sprehajalna pot, ki mora zadovoljiti in navdušiti vsakega, čeprav razvajenega in zahtevnega ljubitelja lepote, veličine in zanimivosti planinskega sveta. Planinska razgledna, sprehajalna pot Planica-Pokljuka, je res nekaj edinstvenega, ki radodarno ponuja in razkazuje samote in lepote, posebnosti naših najlepših planinskih dolin in skalnih vršcev, ki krase in bogate svet nad Planico, Krnico, Martuljkom, dolino Vrat, Kotom in Krmo. Na tej novi planinski poti Planica-Pokljuka, srečujemo na vsakem koraku in ob vsakem pogledu nove lepote in nas spremlja blažen mir. Stene, vrhovi, grebeni, izvir, slapovi, reke, tokave in zlebovi, razi in stebri, gozdovi, doline in okrašlj se kažejo v vseh mogočih sončnih luteh in ključeh ter vabijo. Kdor prehodi le najskromnejši del te nove planinske poti, si bo srčno želel stopiti še dalje in dalje, dokler ga ne bodo toplo in prijazno po-

Zelenci, drugi izvir Save Dolinke (Foto B. Blenkuš)

ZIMSKE POČITNICE V ČSSR

Po razgovorih v Donovaly v ČSSR lahko pojasnimo pogoje o našem oddihu v ČSSR:

- orientacijska cena je 2.500,00 din
- otroci do petih let starosti ne morejo koristiti hotelskih uslug v ČSSR
- počitnice bodo od 5. do 15. februarja 1981
- število turistov dopusta je omejeno na 90 oseb
- avtobus bo poljal le v primeru, če bo vabil 40 prijaz za prevoz (po sedanji ceni bi prevoz s avtobusom znašal na osebo 1.400,00 din)
- prijavnice dobite na oddelku za družbeni standard, soba št. 11

V TOREK DNE 11. NOVEMBRA OB 14.15 VAS VABIMO V PROSTORE KAZINE NA RAZGOVOR OZ. INFORMACIJE O LETOVANJU V ČSSR. PROSIMO, DA SE SESTANKA UDELEŽIJO VSI INTERESENTI ZA ČSSR.

Kadrovske sektor odd. za družb. standard

PROGRAM DRSANJA IN DRŠALNIH PRIREDITEV OD 6. DO 12. NOVEMBRA

REKREACIJSKO DRŠANJE:

- petek, 7. novembra, od 20. do 22. ure za Železarno,
- sobota, 8. novembra, od 14. do 16. ure splošno,
- nedelja, 9. novembra, od 14. do 16. ure in od 17. do 19. ure splošno.

HOKEJSKE PRIREDITVE:

- sredo, 5. novembra, ob 18.30 HK Kranjska gora : HK Triglav - Kranj. Vstopnina: odrasli 20,00 din, šolarji, dijaki, vojski - prosto.
- sobota, 8. novembra, ob 18.30 prvenstvena tekma X. kola ZHL HK Jeseni - HK Medveščak.

TRENINGI GORENJSKE LIGE:

- četrtek, 6. novembra, od 22. ure do 23.30 HK Tržič,
- petek, 7. novembra, od 22. ure do 23.30 HK Naklo,
- sobota, 8. novembra, od 21. ure do 23.30 HK Kokrica,
- nedelja, 9. novembra, od 11.45 do 13.45 HK Triglav,
- ponedeljek, 10. novembra, od 22. ure do 23.15 HK Borovlje,
- torek, 11. novembra, od 21. ure do 22. ure HK Leše,
- sredo, 12. novembra, od 21. ure do 22.30 HK Blejska Dobrava.

KEGLJACINA LEDU:

- nedelja, 9. novembra, od 7. ure do 12.45 mednarodni turnir na ledu; vstopnine ni.

OBVESTILO

Smučarski dom na Črnem vrhu nad Jesenicami je do nadaljnjega odprt vsako soboto in nedeljo.

Iz pisarne ŠD Jesenice

MNOŽIČNE ŠPORTNE IGRE RADOVLJIŠKIH SINDIKATOV

V VODSTVU VERGA IN ELAN

V programu sindikalnih športnih iger radovoljskih sindikatov za leto 1980 so tekmovali v štirinajstih športno rekreativnih panogah in trajajo skozi vse leto. Do sedaj so bila organizirana tekmovalna v dvanajstih športnih panogah, na katerih je skupaj nastopilo 2.568 članov sindikata iz 92 osnovnih organizacij. V septembru in oktobru so bila organizirana tekmovalna v balinanju, avto rallyju, odbojki in namiznem tenisu.

Na tekmovalju v balinanju, ki je bilo na pokritem štiridesetm balnišču v Lescah je nastopilo deset ekip ali skupaj 50 članov sindikatov. Po zelo zanimivih in izenačenih borbah so najboljša mesta osvojile naslednje ekipe: 1. Društvo upokojencev Radovljica, 2. Veriga Lesce II, 3. Veriga Lesce I, 4. LIP Bled, 5. Alpetour Radovljica itd.

Tekmovalni v avto rallyju so organizirali člani AMD Radovljica. Proga avtorallyja je potekala po cestah občine Radovljica in je bila dolga 117 km ter razdeljena na štiri etape. Med vožnjo posameznih etap so morali tekmovalci opraviti še dve spretnostni vožnji, odgovarjati na vprašanja iz cestno prometnih predpisov, streljati z zračno puško, iz dveh spomenikov NOB prepišati del posvetila ter tekmovali v metanju pikada.

Na tekmovalju v avto rallyju je nastopilo pet zenskih in 36 moških dvojic ali skupaj 82 članov iz 27 osnovnih organizacij zveze sindikatov.

Najbolje so se uvrstili: ženske: 1. Tonec - Marolt (Veriga Lesce), 2. Kolman - Perko (Elan Begunje), 3. Stržinar - Benzik (Veriga Lesce), 4. Podlipce - Lavrič (Elan), 5. Urevec - Zemlja (Vezanine Bled). Moški: 1. Kapus - Stroj (Elan), 2. Donaval - Burčič (GG), 3. Knaflič - Kunčič (Veriga), 4. Urh - Kobal (GG), 5. Karaman - Derling (Vezanine Bled) itd.

Ekipno skupaj: 1. Veriga Lesce 156 točk, 2. Elan Begunje 144 točk, 3. GG Bled 110 točk, 4. Vezanine Bled 56 točk, 5. HTP Bled 18 točk itd.

Na tekmovalju v odbojki, ki je bilo organizirano v turnirski obliki, je nastopilo 16 moških in osem zenskih ekip. Moške ekipe so bile razdeljene v štiri, ženske pa v dve predtekmovalni skupini. Po zanimivih in dokaj kvalitetnih borbah v predtekmovalju in finalu so najboljša mesta osvojile naslednje ekipe - moški: 1. Veriga Lesce I, 2. Plamen Kropa, 3. GG Bled I, 4. Iskra Lipnica, 5. Upr. org. SO Radovljica itd.; ženske: 1. Iskra Lipnica, 2. Upravni organi SO Radovljica, 3. LIP Bled, 4. Vezanine Bled, 5. Veriga Lesce itd.

DELAVCI DELOVNE SKUPNOSTI SEO, TKR, NG SO SE POMERILI V ŠAHU, STRELJANJU IN NAMIZNEM TENISU

V petek, 24. oktobra je bilo tekmovalje delavcev delovne skupnosti SEO-TKR-NG v streljanju z zračno puško v delavskem domu na Javorniku, v organizaciji strelske družine Triglav. Udeležilo se ga je 13 sodelavcev in osem sodelavk.

Rezultati:
Moški: 1. Košir Mitja - SEO 154, 2. Tone Rebolj - SEO 150, 3. Mitja Zupan - SEO 138, 4. Aleš Lagoja - RO 128, 5. Igor Logar - SEO 119, 6. Jože Domevšek - OTK 112, 7. Janez Babič - NG 112, 8. Mirko Podgoršek - OTK 105, 9. Branko Blenkus - SEO 102, 10. Alojz Vtič - NG 95, 11. Jano Žnidar - OTK 93, 12. Viktor Štendler - OTK 73 an 13. Rozman - NG 69.

Ženske: 1. Diana Azman - SEO 101, 2. Erika Repovž - SEO 100, 3. Anka Lagoja - OTK 82, 4. Jodica Šetinc - OTK 80, 5. Meta Tepina - SEO 65, 6. Verona Korosec - SEO 59, 7. Bogdana Aleš - NG 53, 8. Majda Jasnić - NG 51.

V sredo 29. oktobra pa je bil na sporedu namizni tenis v prostorih TVD Partizan Jesenice. Tekmovalja se je udeležilo osem tekmovalcev. Dvojboji so bili zanimivi in borbeni, tekmovalci pa so se razvrstili: 1. Edi Cilenski OTK, 2. Milan Klinar SEO, 3. Stane Mencinger NG, 4. Erik Polanc OTK, 5. Srečo Šmrekar OTK, 6. Janez Babič NG, 7. Zdravko Sodja OTK, 8. Vinko Ambrožič OTK.

V četrtek 30. oktobra pa so se v šahovskem domu srečali v šahu. Žal je bila udeležba malo slabša, saj so igrali le štirje in

se razvrstili takole: 1. Franc Ravnik NG, 2. Pavel Poljanšek OTK, 3. Vili Ferk NG, 4. Janez Babič NG.

Razglasitev rezultatov in podelitev priznanj bo na zaključnem večeru športnikov v Kazini.

-haj

LJUBITELJEM DIA POSNETKOV

Dia klub pri Planinskem društvu Javornik-Koroška Bela bo izvajal program predvajanja dia posnetkov v zimskem času od novembra 1980 do marca 1981.

Prvo dia predvajanje bo v četrtek dne 13. novembra ob 19. uri v sejni sobi Planinskega društva Javornik. Kor. Bela (nad restavracijo Turist na Javorniku), kjer se bomo zbrali zainteresirani pogovorili o vrstnem redu in času, ob kateri uri in katerem dnevu v tednu naj bi sledila predvajanja dia posnetkov in filmov.

Vabimo vse, ki se ukvarjajo z dia fotografijo in snemanjem filmov, da se sestanaka udeležijo!

Za PD Kor. Bela Dia klub
France Kreuzer

ZMAGA IN REMI NA GOSTOVANJU

TABOR-JADRAN : JESENICE
(člani)
0:0

Sežana, 2. novembra, 11. kolo SNL zabod.

Jesenjanci nadaljujejo s serijo dobrih iger. Tokrat jim sicer ni uspelo premagati borbenih domačinov, vendar so vso tekmo imeli terensko premoč in si ustvarili tudi nekaj priložnosti za zadetek. Tekma je bila odigrana v zelo težkih pogojih za igro, igrišče je zelo neravno in trdo, pihala pa je tudi zelo močna burja.

S prikazano igro smo lahko zadovoljni, to pa daje upanje pred nedeljskim derbijem proti vodeči ekipi Primorja iz Ajdovščine. Nastopili so: TOKIČ, IGUNJATOVIC, DIZDAREVIC, IBRAHIMOVIC, OMANOVIC, TROHA, KOVAČIČ, ZEC, DUČANOVIC, KRAMAR, MLAKAR.

Na lestvici vodi primorje 20 točk, pred Jesenicami 15, Stolom in Litijo 14 itd.

TABOR-JADRAN : JESENICE
(mladinci) 0:2 (0:1)

MLADI nogometaši Jesenic so tudi v tem kolu ponovno zmagali in tako dodali še eno zmago v serijo zmag, s čimer ostajajo najprejšeji kandidati za naslov jesenskega prvaka. V nedeljo so bili vso tekmo daleč boljši nasprotnik in po prikazani igri bi lahko slavili še višjo zmago.

Zadetka sta dosegla: Bakonič in Bešič. Nastopili so: SPANIČ, PLOJ, OMANOVIC, ZETAČ, OKRŠLAR, JAKUPOVIC, PIHLER, BAKONIC, BEŠIČ, CATAK, ANASTASOV.

V nedeljo igrajo Jesenčani doma proti ekipi Primorja in sicer mladinci ob 12.30 in člani ob 14.15.

ZK